

11.
A SZATMÁRNÉMETI

KIR. KATH. FÖGYMNASIUM

1902—1903. ÉVI

ÉRTESITŐJE.

„PAZMÁNY-SAJTÓ“ SZATMÁR-NÉMETI, 1903.

A SZATMÁRI

KIR. KATH. FŐGYMNASIUM

1902—1903. ÉVI

ÉRTESITŐJE

Intézetünk madárgyűjteményéről.

— **Tanítványaimnak.** —

A földünket benépesítő sokféle állat közül talán egy sem férközött annyira szeretetünkhöz, mondhatnám szívünkhöz, mint a madár. E vonzalomban leli magyarázatát azon töméntelen mondás, példaszó, mese, mely a madárra vonatkozik s a madár életéből van merítve. Például a kakasról, tyukról és a csirkéről harmincznál több példaszó van felsorolva az idevágó irodalomban. Hogy a magyar nép mennyire szereti, ösmeri a madarat, legszebben bizonyítja azon tény, hogy az otthont a fészekhez hasonlítja és családi fészekről, ősi fészekről beszél, továbbá, hogy alig akad nép, mely a madarak közül annyit ösmerne és annyit tudna meg is nevezni, mint a magyar. Például a tövisszuró gébicsnek egyéb neve: vasfejü, vasfejü gábor, vasfejü gáborján, vasgáborján, nagyfejü gábor, törökveréb, csettegető és koszorus gébics. A búbos vöcsöknek, mely városunk határában gyakori, szintén sok a neve. Nevezik királyvöcsöknek, öreg bujárnak, szakállas vöcsöknek, bódorkának, dárévöcsöknek, kontyos bóbitásnak és nagy vöcsöknek. Magának az általánosan ismert bubos bankának huszféle neve ösmeretes.

De mi is, kivált a második osztályban, legtöbbet foglalkoztunk a madarakkal. Gyűjteményünk nemcsak gazdag anyaggal szolgált, de különösen buzdított minket a madarak életének megismerésére Hermán Ottónak, hazánk e kiváló természettudósának páratlanul szépen megírt „A madarak hasznáról és káráról“ című kis munkája, melyet olvasókönyvül is ajánlottam titektek. De a megszabott tananyag és az idő rövidege miatt csak egynehány madár életmódjával ismerkedhettünk meg, pedig gyűjteményünk még tanulságosnál tanulságosabb, érdekesebb fajokkal szolgált volna. Ezt a hiányt akarom veletek pótolni, midőn veletek intézetünk madárgyűjteményét megismertetem.

Gyűjteményünk története igen egyszerű. Tíz darab — kilencz faj megmaradt a régi időből. Lövetési helyük, idejük ismeretlen, valamint beszerzési módjuk is az. Tizenegy darabot és fajt Szikla Gábor kiváló ornitologusunktól vettem. A többi ajándék. Az ajándékozók között első helyen Meszlényi Gyula dr. püspök ur Ő Excellenciáját kell felemlítenem, ki Fehér megyéből származó, gyönyörűen tömött öt darabot — négy fajt adott. A többi ajándékozók csekély kivétellel vidékünkön lőtt példányokat adtak, számszerint huszonhat darabot — huszonhárom fajt, amelyek azért nevezetesek, mert városunk ornitologiai viszonyaira vetnek világot, tehát becses adatul szolgálnak. Az ajándékozók közt felemlítem Kende Zsigmond, Lükő Sándor, Bossin József és Léber Antal urakat. Tanítványaink közül is többen ajándékoztak.

Mindazáltal gyűjteményünk csak lassan gyarapodott, mignem múlt év őszén gimnáziumunk volt tanítványai Teleki Pál és Jenő grófok ötvennyolcz darabból — negyvenkét fajból álló valóban fejedelmi ajándékkal gyarapították gyűjteményünket s azt a mai magaslatra emelték. A gyönyörűen tömött példányok legnagyobbbrészt biológiai csoportokat képeznek. Lelőhelyük szerint legtöbb megyénkől, különösen Pribékfalváról, továbbá a hevesmegyei Poroszlóról és Hercegovinából való.

Van a Teleki gyűjteménynek több érdekes faja is. Mint kevésbé gyakori s csekélyebb számban előforduló fajokat a következőket említem fel:

1. Sarki buvár. *Gavia arcticus* L.
2. Kis vöcsök ♀ és ♂ *Colymbus fluviatilis* Tunst.
3. Kis csér. *Sterna minuta* L.
4. Kis kárókatona, két him. *Phalacrocorax pygmaeus* G M.
5. Kontyos récze ♀ . *Fuligula fuligula* L.
6. Darázsölyv. *Pernis apivorus* L.
7. Kigászölyv. *Circaetus gallicus* G M.
8. Szalakóta. *Coracias garrula* L.
9. Szirti galamb. *Columba livia* Bonn.

Mint különösség, érdekes két fehér veréb. Közülök az egyik, eltekintve attól, hogy szárny s háttollai igen gyengén világos barna szegélyűek, teljesen fehér. A másik már csak tulnyomóan fehérén tarkázott. Nevezetesen fejének s nyakszirtjének tollai fehér szegélyűek, evezőtollai pedig hófehérek. Torka, begye, hasa szürkés-fehérek. Többi tollazata rendes színű.

A gyűjteménynek fénypontját azonban kétségkívül két kis madár, a *havasi fülespacsirta* (*Otocorys alpestris* L.) és a *havasi sarlósfecske* (*Micropus melba* L.) teszi.

Havasi fülespacsirtánk öreg him. Homloka, szemöldöksáva, torka fehéressárga. Feje bubjának tollszarvacskái, pofafoltja s begye feketék. Felül egészen barna, de nyakszirtje le a hátig s szárnyának fedőtollai továbbá farcsikja rózsaszínű árnyalatuak. Háta, szárnya különben pacsirtaszerűek. Hasa, farkalja fehérek. Farkának tollazata azonban hiányos. Összesen csak hat barna tolla van tíz helyett. Hiányzanak a havasi fülespacsirtát annyira jellemző fehér szegélyű legszélsőbb tollak is, amelyek Ch. Chernelházi István „Magyarország madarai“ stb. Czimű munkájának XXIV. színes tábláján, továbbá Brehm „Thierleben“-jének 1879. kiad. 5-ik köt. 273-ik oldalán mellékelt ábráin láthatók.

A fülespacsirta kétségkívül hazánknak egyik ritkább s kiméletre szoruló téli vendége. Hazája Európa, Ázsia, Amerikai északi hegyes, fensíkos tundrás vidéke. Otthonában kétszer költ, áprilisban és júliusban. Hozzánk úgy látszik nem minden esztendőben látogat el. Chernel említett munkájában is csak egynehány hiteles lövetési adattal szolgál. Mint legutolsót 1897. Nov. 27-két említi, ekkor Cs. Somorján 3 darabot lőttek. Havasi füles pacsirtája van még a selmeci erdész akadémiának is, melyet Wollenhoffer Pál adjunktus ur volt szíves megmutatni. E példány farktollainak száma kilenc, a tollak száma tehát szintén hiányos s csak az egyik fehér szegélyű külső farktoll van meg. Lövetési ideje ösmeretlen. A mi példányunk előfordulási ideje miatt nevezetes, mert 1900. márczius 18-án lőtte Teleki Pál gr. Dánfalván (Szatmár m.) midőn egy 8—10 drb.-ból álló kis csoportban a Dánfalva alatti Szamos porondon szemelgetett a kavicsok között. Olyan mozdulatokkal szaladgáltak, mint valami egerek. Fülespacsirtánk tehát sokkal később lövetett, mint a Chernel által felsorolt összes példányok annak bizonyosságául, hogy még márczius közepén tul is nálunk tartózkodik. Dánfalván azóta sem találtak fülespacsirtát.

A havasi sarlósfecske egy nembe tartozik az általánosan ösmert sarlósfecskével vagy más néven kőszáli fecskével, vijjogó fecskével. Színe igen egyszerű. Háta és a begye kormos szürkebarna, torka, hasa fehérek. Ezen madár hazánkban csakis a horvát-tengerparti és a Quarnero öblére dülő szirteken tartózkodik s valószínűleg ott is fészkel. A magyar nemzeti muzeum alapításának százados évfordulója alkalmából kiadott „A m. n. muzeum multja és jelene“ czimű emlékkönyvnek külön lenyomatában a 24-ik oldalon a havasi sarlósfecske a hazai ritkaságok közt van felemlítve. Gyűjteményünk tehát kétségkívül birtokában van egy hazai specialitásnak, de értékéből némileg levon azon körülmény, hogy példányunk nem hazánkban, hanem Hercegovinában lövetett. (1899 október 3. Buna).

Ha rendszerbe szedjük a Teleki gyűjtemény madarait, kitűnik, hogy a kaparók (Rasores) és kuszók (Scansores) rendjét kivéve az összes többi rendek képviselve vannak. Ch. Chernel István „Magyarország madarai“ stb. című pompás munkája alapján a Teleki gyűjtemény rendszertani áttekintése a következő: stb.

Rend	Család	Faj
I. Buvárok	II. Vöcsökfélék	Sarki buvár Búbos vöcsök Feketenyaku vöcsök Kis vöcsök. ♀ és ♂
II. Hosszuszárnyuak	IV. Sirályfélék	Küszvágó csér Kis csér Kormos szerkő 3 drb. Fattyu szerkő
III. Evezőlábúak	V. Kárókatona félék	Kis kárókatona 2 drb.
IV. Fogascsőriek V. Futók	VIII. Récefélék XI. Lilefélék	Kontyos réce Székicsér 3 drb. Bibic Vöröslábu cankó Cankó ? Vizityuk
VI. Lépkedők	XIX. Gémfélék	Bakcsó 2 drb. Bölömbika Pocgém Szürke gém 2 drb.
VII. Turbékolók	XX. Galambfélék	Vörös gém Szirti galamb
IX. Ragadozók	XXVI. Súlyom- félék	Héja Vöröskánya Darázsölyv Kigyászölyv Kék vércse 3 drb.

Rend	Család	F a j
XI. Üldögélők	XXX. Jégmadár- félék	Jégmadár 2 drb. Szalakóta
XII. Surranók	XXXV. Sarlós- fecskefélék	Havasi sarlósfecske
XIII. Éneklők	XXXVIII. Gébics- félék	Nagy örgébics
	XLII. Pintyfélék	Házi veréb, 2 drb, fehér. Meggyvágó 2 drb.
	XLIII. Pacsirtafélék	Süvöltő Citromsármány Havasi fülespacsirta
	XLIV. Billegető- félék	Sárga billegető 3 drb.
	XLV. Mászófélék	Fakusz
	XLVI. Cinegefélék	Csuszka 2 drb. Közöns. barátcinege Őszapó
	XLVII. Bujkáló- félék	Vizirigó
	XLVIII. Poszáta- félék	Fenyőrigó

Végül megjegyzem, hogy e nagybecsű gyűjtemény „Gróf Teleki Pál és Jenő-féle gyűjtemény“ czimen muzeumunk egy külön kezelt, önálló csoportját teszi.

És most kövessetek ki a szabadba! Járjuk be házunk táját, a síkságot, lápot, mocsarat, erdőt, hegyes vidéket egyaránt. Megyénk talaja, felülete kicsinyben éppoly változatos, mint akár édes hazánké. Nyugati részében szikes, homokbuckás területeket találunk. Keleti részében az Avas sziklás bérceiben gyönyörködhetünk. Igaz, hogy a hajdan híres ecsedi lópunkat lecsapolták s eke alá fogták, de azért maradt vadvizes, mocsaras, ingoványos terület elég. Ahol a talaj, felület ilyen változatos el lehetünk rá készülve, hogy a madár-

világ is az. Rajta tehát, kutassunk! Figyeljük meg vajjon az alább leirt madarakat megtaláljuk, meglátjuk-e annyira változatos felületű megyénkben. Időnkből futja, hisz a nagyvakáció szabadságát élvezzük.

Házunk és környéke.

Gyűjteményünkben négy olyan fajt találunk, mely szívesen tartózkodik házunkban vagy annak környékén. Mind a négy jól ösmert madár. Nevezetesen a *szarka*, *veréb*, *füstifecske* és a *gyöngybagoly*. Gyűjteményünk e négy faja a füsti fecske kivételével mind szatmáriak. A füsti fecskét Szikla G. lőtte Drávatorok-on (Hajóállomás, Baranya m.) 1890. ápr. 24. De mivel épp e fajokkal foglalkoztunk legtöbbet s életmódjuk is általánosan ösmeretes, azért forduljunk a

Sikság

kevésbé ösmeretes madaraihoz. Ilyen madarunk kettő van. Az egyik a *szalakóta* (*Coracias garula* L.), a másik a *nagy őrgébics* (*Lanius excubitor* L.). Mindkettő a Teleki gyűjteményből való. A szalakótát Poroszlón 1899. júliusában lőtték. Csókaszerű rendkívül ékes madár, épügy mint hazánkban élő többi rokonsága: a jégmadár, gyurgyalag és a bubos banka. Főszíne kékesbe játszó tengerzöld, hátán fahéjbarna. Evezői alulról nézve kékek. Szélső farktollai sötétebbek, farcsikja is kékes. Dél- és Közép-Európában, továbbá Ázsiában az Altájig fordul elő. Hazánkban némely helyen közönséges, máshol hiányzik, de hegységben nem telepszik meg. Szívesen üldögél a táviró-sodronyokon, kazlakon s innen leskelődik prédájára, melyre hirtelen csap le, elkölti s visszazáll helyére. Élelmét főképp rovarok, egerek, gyíkok, békák stb. teszik, melyekkel hamar végez, mert csőre erős szerszám. Mivel nagyjából káros rovarokat pusztít, kimélendő. De annál is inkább, mert pompás színezeténél fogva ékessége a vidéknek. A telet Afrikában tölti, lehuzódik a Fokföldre is.

Egészen más beszámítás alá esik a városunk környékén is élő nagy őrgébics, amely az éneklők rendjében a ragadozókat képviseli. E káros madár mezőkkel határos erdőszéleken, gyümölcsösökben szeret tartózkodni. Igazi őrmadár. Fák száraz csúcsára, karók hegyibe telepszik s innen tartja szemmel területét. Mindenre lecsap, amit legyűrhet. Sok gazdaságilag káros állatot pusztít el p. o. egeret, de fájdalom, emellett nem kiméli meg az éneklő madarakat sem, különösen nem a cinkéket. Általában fiókáit gyakran eteti apró madárfiókákkal.

Vizben gazdag területek.

Huszonnyolcz fajtájú olyan madarunk van, amelynek élete a vízhez van kötve. Érdekes ezen egy sorba állított madarak csőrét s hátsó végtagjait végig megtekinteni. Rögtön szembetűnik a táplálék megszerzésének, a helyváltoztatásnak sokféle módja. Példakép csak a *tőkés récét*, a *szürke gémet* és a *barna rétihéját* emlitem fel. Az első a fogascsőrék (Lamellirostres) rendjéhez, a második a lépkedőkéhez (Gresores), a harmadik a ragadozók (Raptatores) rendjéhez tartozik. A tőkés réce evezőlábaival úszva keresi élelmét, fejfel alámerül, tótágast áll vagy szürcsölgetve kutat a sekélyebb vizekben. Részletesen foglalkoztunk a tőkés récével, tehát tudjuk, hogy fogas szélű csőrével csakugyan meg tudja szűrni a vizet s fogva tudja tartani az apró vizi állatokat. Már a gém másképp cselekszik. Órákig elálldogál a szélvizekben s ha kell, hasig gázol azokban. Hosszu, csupasz csüdjével ezt meg is teheti. De ime! prédája biztos közelségbe téved. Kémlelő gémünk felelevenedik, nyakát nyilgyorsasággal előre veti s hegyes csőrével a szigonyozó halász módjára kiszigonyozza prédáját, amely fogas szélű kávái közül kisiklani többé nem tud. A barna réti héjának a vízhez csak annyi a köze, hogy mocsarak, nádasok mélyében fészkel. A szárcsafészkekhez ha-

sonló fészket rendszeren zsombékra rakja. Az egyik épenséggel nem hizelgő leírás szerint a mocsárnak, nádasnak ő a zsvány kapitánya, mert leggonoszabb pusztítója a vízi vadnak p. o. a szárcsának, sirálynak s azok tojásainak. Csak nagy szükségben fog magának békát vagy halat. A barna rétihéja tehát szemenszedett ragadozó madár. Meglátszik ez csőrén, karmain, de az egész testállásán is. Egy és ugyanazon területen tehát rendkívüli változatosságot találunk a madárélet megnyilvánulásában.

De keressük fel a halakban bővelkedő nagyobb tavakat, tóságokat, sük vizekkel bővelkedő nádasokat s legott meglátjuk e fajta vizek jellemző madarát a *búbos vöcsköt* (*Colymbus cristatus* L.). Gyűjteményünkben kettő van. Az egyik szatmári példány, a másik a Teleki gyűjteményből való s Poroszlón lőtték. Mindkét példány szépen fejlett him. Társaságában megleljük a jóval kisebb *feketenyaku vöcsköt* (*Colymbus nigricollis* Br.) Feje, nyaka, toroka, felső teste fekete. Hátsó végtagjai épügy hátraestek, mint a bubos vöcsökéi. Mindkét vöcsök kitünően uszik és bukik. Repülni egyik sem szeret s csak nagy szükségben fanyalodik rá. De a bubos vöcsök mégis jobb repülő, mert oly magasra is fel tud emelkedni, hogy a sörét el nem éri. Feketenyaku társa ellenben csak alacsonyan a víz fölött surrangat. Táplálkozás dolgában is különböznek egymástól. A bubos vöcsök halpusztító, a feketenyaku vöcsök ellenben főképp vízi rovarokkal, ezek álczáival s növényekkel él. Fészküket csaknem egyformán építik s tanultuk, hogy fészküik valódi uszó fészkek. Persze ingó otthonukra mindig óvatosan csúsznak fel s mikor elhagyják, nem ugranak le arról, hanem lesiklanak. A feketenyaku vöcsök a Teleki gyűjteményhez tartozik s Poroszlón (Heves m.) lövetett.

Társaságukban ősszel s kora tavasszal meglelhetjük a *kontyos récét* (*Fuligula fuligula* L.) is. Példányunk a Teleki gyűjteményből való s Poroszlón lövetett 1900 április 1-én.

Madarunk a bukó récékhez tartozik, mert férgek, bogarak, apró halakból stb. álló táplálékát bukdosva keresi s a vízfenékről hozza a felszínre. Mivel a mi példányunk tojó, hát bizony nem olyan diszes, mint a gácsir. Csőre kékes-fekete, csőrkörmé szintén fekete. Feje barna, arcza kissé ibolyásan zománcos, bóbitája kicsiny. Háta, torka, begye barna. Szárnytükre fehér, alul fekete szegélyel. Hasa fehér. A kontyos réce hazája Európa, Ázsia északi része s ott is költ; mihozzánk, mint említettem, csak ősszel kerül.

Egészen más madarak a mocsarak fecskéi a *fattyu szerkő* (*Hydrochelidon hybrida* Pall.) és a *kormos szerkő* (*H. nigra* L.) A fattyu szerkő azért is érdekes, mert Poroszlón, Heves megyében lövették, holott hazánkban csak a déli mocsarakban, Titel vidékén, az Aldunánál stb. közönséges. Rigó nagyságu. Csőre, lába karminpiros. Feje, tarkója fekete. Pofája, farkalja fehér, többi része szürke. A farka olyanformán kivágott, mint a molnárfecskéé. E kedves madár fészket nádtorzására, sőt a vizirózsa levelére rakja. Mivel táplálékát kizárólag rovarok, szöcskék, legyek stb. teszik s csak kivételesen kap el egy-egy halacska, feltétlenül kimélendő. A kormos szerkő hazánk mocsaras vidékeinek egyik közönséges madara. Van egy öreg, egy fiatal és egy téli ruhában diszló példányunk. Az öreg példány nevének megfelelően fekete, hátra felé világosabb. A téli ruhának homloka és alsó teste fehér, a begy oldalai szürkések. Szeme mögött feketés pontja van. A fiatal hasonlít a téli ruházatához, de háta, szárnyfedője, farka barna. A kormos szerkő szintén rigó nagyságu. Táplálkozási módja olyan, mint a fattyuszerkőé. Kimélendő.

A *kis kárókatonáról* (*Phalacrocorax pygmaeus* G. M.), e nagy halpusztítóról nem szólhatunk ilyen dicsérettel. Ez is ott tanyázik a déli nagy mocsarakban, ahová április havában érkeznek. Az északibb tóságokon p. o. a Fertőn ritka vendég. A mi két példányunk a Teleki-gyűjteményből való. Hercegovinában lövették Utono dolna blato-v, 1899. október 2-án.

A kis kárókatona csörgőréce nagyságu, de hosszú nyaka s farka miatt nagyobbnak látszik. Csőre gyengén kampós. Szeme táján bőre csupasz, fekete. Tollazata háti oldalán feketebarna, hasi oldalán világosabb.

Hagyjuk el már most e nagyobb vizeket s vessünk egy pillantást a sekélyebb vizekre, tócsákra, nádas, sásos területekre és legott rábukkanunk a *kis vöcsökre* (*Colymbus fluviatilis* Tunst.) Körülbelül fogoly nagyságu. Egyenes csőre rövid, fején nincs bóbita. Hátán barnás-szürke, alul fehér. Gyűjteményünk két kis vöcsöke a Teleki gyűjteményből való. Mindkettő Hercegovinában lövetett, 1899. október hó 2-án. E kis madár nálunk közönséges, de sohasem található oly nagy számban, mint a búbos vöcsök. Ettől különösen abban is különbözik, hogy nem szeret a parttól eltávozni, nagy, szabad vizekben ritkábban mutatkozik. Táplálékát vízi rovarok s azok álcái teszik.

Gyűjteményünk egy másik vízi madara az általánosan ösmert *tőkés réce* (*Anas boscas* L.). A kis vöcsökhöz hasonlóan sekélyebb vizekben szeret tartózkodni, de beéri erekkel, tócsákkal is. Gyűjteményünk példánya szép gácsir s ő Excelenciájának, a püspök urnak ajándéka.

Ugyan e helyen találkozunk a *vizityukkal* (*Galinula chloropus* L.) és a *pettyes vizicsibével* (*Ortygometra porzana* L.) is. A vizityuk a Teleki gyűjtemény példánya s a szatmár megyei Pribékfalván lövetett. A vizicsibe szatmári példány s a régi gyűjteményből való. A vízi tyukkal, ezen szintén általánosan ösmert madárral a tanév folyamán részletesen foglalkoztunk, tehát ösmeretes. A pettyes vizicsibe alig fűrj nagyságu, olajbarna, feketén foltozott s fehérén pettyezett madár. Homloka, torka palaszürke. E kis madár sem merészkedik nagy vízre, de azért jól uszik, bukik, rendkívül ügyesen fut, bujkál az összekuszált vizinövények közt. Rosszul, alacsonyan repül. Fészket zombékokra jól elrejtetten rakja.

Ezen apró, kimélendő madarakon kívül jól megtermett gémekekkel is fogunk az említett mocsarakban találkozni. Mégpedig a gyűjteményünkben is látható *vörös gémmel* (*Ardea purpurea* L.), *kanalas gémmel* (*Platalea leucorodia* L.), *bakcsóval* (*Nycticorax nycticorax* L.) és a *bölömbikával* (*Botaurus stellaris* L.).

A vörös gém tulajdonkép a melegebb égitáj, északi és közép Afrika madara. Nálunk is az ország melegebb részeit lakja, de nem a sík vizek széleit, miként egyéb gémekek p. o. a szürke gém, hanem a sűrűbb sásos, nádas helyeket keresi fel. Fészket is hozzáférhetetlen nádra, nádszálak tetejére rakja. Mivel nagy halrabló, tehát káros. Gyűjteményünk egyik példánya egy gyönyörűen fejlett him, Léber Antal ur ajándéka, a másik példánya egy fiatal, a Teleki-gyűjteményből való s Pribékfalván lövetett. Az öreg him háti oldala, szárnya, foszlott válltollai s a farka szürkék. A fejtető s a tarkó tollai feketék. Torka fehér. A nyak egyéb részei rozsdaszínűek, úgyszintén a begy oldalai s a begyről lecsüngő hosszú tollak is. A kanalas gém a vörös gémmel hasonlóan a déli vidék madara, nevét kanalas csőrétől kapta, de rendszertanilag véve nem tartozik a gémekek családjába, miként azt neve után hinnők, hanem az ibisz félék családjához. Manapság igen megfogyott, de a Balatonnál s az Al-Dunánál helyenként még ma is telepekben fészkel. A mi példányunk egy üstök nélküli, teljesen fehér fiatal példány, az ecsedi lápon lövetett és Dr. Bender Béla úr intézetünk volt növendékének ajándéka. Fészket vegyesen a gémekek fészkei közé rakja, szintén hozzáférhetetlen helyeken. Mivel már ritka, nagyobb kárt a halakban úgysem tehet s mivel különösen szép madár, kiméletet érdemel.

Van azután két éjjeli gémünk is. Az egyik a *bakcsó*, a másik a *bölömbika*. Mindkettő kerüli a síkvizeket, vidékünkön mindkettő eléggé ösmeretes. Bakcsónk van kettő, egy öreg him fejbubjából kiálló disztollakkal, és egy fiatal barna

szinü. Mindkettő a Teleki-gyűjtemény példánya, Pribékfalván lövettek 1895. aug. havában. A bakcsó különösen a mocsarak gyékényes, bokros, fás részét kedveli. Fészket is fákra rakja. Káros, mert nagy halpusztító.

Már a bölömbikát a nádas legsűrjebb részeiben kell keresnünk. Vastag, mély, bömbölő hangját éjjel hallatja. Telhetetlen falánk madár. Példányunk, mely a Teleki gyűjteménynek legszebben tömött példányaihoz tartozik, egy nádasban áll, előre nyújtott nyakkal.

E mocsarakban, mint már említettem, nemcsak a vízben élő lényeknek vannak pusztítói, de van magának a madár világnak is egy veszedelmes ellensége. Ez a *barna rétihéja* (Cirkus aetuginosus L.), amely különösen a nádasban fészkelő apró madaraknak, azok fiainak, tojásainak kérlelhetetlen pusztítója. Ő maga fészket szintén nádtorzsákra, zsombékokra rakja. A mi példányunknak feje teteje a nyakszirtig sárgás fehér, egyébként fekete-barna színű. Bossin ur ajándéka.

De hagyjuk el a mocsarakat, nádasokat s keressük fel a vizenyős réteket, zsombékos helyeket s legott szembetünik a rétség két ékes madara a *bibic* (Vanellus vanellus L.) és a *vöröslábu cankó* (Totanus totanus L.). Mindkettő jajgatva, siránkozva fogad bennünket, ha fészke tájékára tévedtünk s mindkettő különféle fogással iparkodik a hivatlan látogatót onnan elcsalogatni. A bibic általánosan ösmert madár, a jókora rigó nagyságu cankó ellenben kevésbé. Színe átlag kendermagos; csőre, lábai hosszúak s pirosak. Piros lábáról piroslábu sneffnek is nevezik. Mindkettő vizes rétságokban, zsombékos helyeken torzsák közé rakja fészket. A bibicet Ő Excellenciája, a püspök ur adományozta, a cankó ellenben a Teleki-gyűjtemény példánya.

A nedves kaszálóknak, legelőknak egy másik kedves, nem kevésbé jellemző madara a *sárga billegető* (Motacilla flava L.) E csinos madárból három példány tesz egy biológiai csoportot s a Teleki-gyűjteményhez tartoznak. A három közül ketőt

him, Poroszlón lövetlek. A sárga billegető főszone sárga; felül zöldes, farkának két szélső tolla fehér. Kivált ott találunk rá, ahol a jószág legel. Juhok, marhák lábai alatt futkos, s rovarokat fogdosva kíséri a nyáját.

Van a kaszálók, rétségeknél ragadozó madara is; ez a *réti bagoly*. (*Asio accipitrinus* Pall.) Leggyakrabban kaszálók, tószélek, ingoványok fűvében tartózkodik. Nappal is ébren van. Főeledele az egér, miért is fölötté hasznos. Gyűjteményünk példánya a régi gyűjteményből való.

Kutassunk most a folyók partjain s megtalálhatjuk a Teleki gyűjtemény két érdekes madarát a *küszvágó-csért* (*Sterna hirundo* L.) és a ritkább *kis csért* (*Sterna minuta* L.) Mindkettő Pribékfalván lövetett. É kétféle csér előfordulásuk miatt nevezetes. Pribékfalva ugyanis megyénk keleti részében Szamosunknak a Bükk és a szolnok-dobokai hegyet által koszoruzott völgyében fekszik, a küszvágó és kis csér pedig főképp Duna és Tiszamenti madarak. Különösen a kis csérről mondhatjuk ezt. Igaz, hogy mindkettő hallal él, de kimélendők, mivel számuk különben sem nagy s remek röptükkal, kedves lényükkel folyamainknak diszei. Fészkeiket telepesen a folyómenti kavicsos területekbe kaparják. Úgy a tojásaik, mint fiókáik színe egybeolvad a talajjal. A küszvágó csér rigó nagyságu. Szárnya, villás farka hosszúak. Éles, hegyes csőre, uszohártyás lába pirosak. Feje teteje, tarkója feketék, dolmánya kékes — hamvas. Evezői feketések, többi teste fehér. A kis csér pacsirta nyagságu. Lába, csőre sárga. Fejtető, tarkó, kantár feketék. Evezői szürkék, többi teste fehér.

Lassan hömpölygő folyóink partján a *szürke gémmel* (*Ardea cinerea* L.) is fogunk találkozni. E szép, nagy, általánosan ösmert madár majdnem jobban ragaszkodik a lassan folydogáló folyamhoz, mint az álló vizekhez. Fészket legszivesebben ligetes, mocsaras erdőkbe magas fák sudarára rakja. Nem egyszer 4—5 fészek van egy terebélyesebb koronájú fán. Gyűj-

teményünknek pompásan tömött egy nádasban álló szürke gémjét a Püspök ur Ő Excellenciája ajándékozta. Életmódjáról már megemlékeztem.

Akinek alkalma van a Duna-Tisza mentén megfordulni nagy pusztákon, szikes legelőkön, ugarokon, vizek körül, az bizonyosan alföldünknek egyik rendkívüli élénk s mezőgazdaságilag is kiválóan hasznos madarunkkal a *széki csérrel* (*Glareola pratincola* L.) fog találkozni. Gyűjteményünknek egy öreg s két fiatal székcicsérje tesz egy biológiai csoportot. A Tiszaparthoz közel fekvő Poroszlón lövettek s a Teleki gyűjteményhez tartoznak. A rigó nagyságu székcicsér főszíne felül földszinü, barna. Álla, torka világos rozsdás-sárga, feketén s kissé fehéren körülszegve. Farka olyan, mint a füstös fecskéé, szárnyai is fecskeszabásuak. Nemcsak ügyesen repül, de egér gyorsasággal futkos is a gyepen, hogy egy-egy rovar, sáskát felszedjen. Fészket nem épít. Tojásait egyszerűen a földbe kapart mélyedésbe rakja.

Szintén a vizek környékén elterülő rónák roppant szikes legelőin él a *pajzsos cankó* (*Pavoncella pugnax* L.) Ezen érdekes madárból Ő Excellenciája a püspök úr Fehér megyéből származó két himet ajándékozott. A pajzsos cankó himje gerle nagyságu, a tojó kisebb. Csőre rövidebb csüdjénél. A hímeknek pajzsszerű tollpamatai vannak, amelyek fészekrakás idején különösen fejlettek, úgy szintén arczuk bibircsei is. Ilyenkor a hímek bizonyos kiválasztott és évenként megtartott helyeket keresnek fel s a lesben álló szemlélőre nézve igen nevetséges párbajokat vívnak. Egymásnak ugranak s csőrükkel egymást oldalba lökik s egy pár tolltól megfosztják egymást. A hímek a fészekkel, tojásaikkal, utódjaikkal semmitsem törődnek. A tojó fészket zsombékok tetejébe vájja s száraz szálakkal kibéleli. A pajzsos cankó színezete annyira változó, hogy alig akad köztük két egyforma; a mienk kendermagos. Igen nyugtalan, vad madár, jóformán hangtalan; egész nap pusztítja a legelők, rétek stb. káros rovarjait.

Keressük fel mármost a hegyes vidékek patakjait, pizstrángos vizeit s ha a jó szerencse kísér, megfigyelhetjük gyűjteményünknek egyik legékesebb madarát a *jégmadarat*. (*Alcedo ispida* L.) Pacsirta nagyságu, nagy fejü, zömök madár. Felül a főszíne zöldeskék, a háta közepén fényes világoskék sáv húzódik végig. Torka fehér, alsó teste rozsdás, lábai vörösek. Patakjaink, halasvizeink mentén tartózkodik. Egész éven át nálunk van. Fészket a part egy rejtett helyén építi olyformán, hogy abba majd egy méter hosszú csatornát váj, melynek végét katlanszerűen kibővíti. Legfőbb élelme halakból áll, de pusztit egyéb mindenféle víziállatot is. Minthogy leginkább silány halat fogdos, továbbá nagy számban sem fordul elő, szépsége miatt meg lehet tűrni. Két példányunk a Teleki-gyűjteményhez tartozik, Nagy-Somkuton lövették, 1898. szeptember 10-én.

A jégmadár otthona tájékán megtaláljuk a *hegyi billegetőt* (*Motacilla boarula* Penn.) is. E kedves madár az említett sárga billegetőtől főképpen hosszabb farkával s három szélső tulnyomóan fehér farktollával tér el. Fészket hegyi patakok partjai mellékén rakja. Vizi rovarokkal él. Hegyi billegetőnket Szikla Gábortól vettem. Lövetett Bélyén 1890. május 1.

Társa a jégmadárnak és a billegetőnek a *vizirigó* (*Cinclus cinclus* L.) Van két példányunk, az egyik a régi gyűjteményből, a másik a Teleki-gyűjteményből való. Ez utóbbi Nagy Somkuton lövetett. Színük egyforma. Torkuk s begyük fehér, fejük teteje, nyakuk, farkuk sötétbarna, hátuk fekete-szürke. Nyáron át a tavaszi patakoknál találkozunk vele. Kitünően uszik s bukik a víz alá. Sebes, fürge, nyugtalan, valósággal a madarak közt ő a pizstráng. Fészket mindig a vízparton rakja, fagyökerek stb. közé. Csak melleleg eszik halat, főképp vizi rovarokkal s azok álcáival él.

A vizirigóval kifogytak gyűjteményünk azon madarai, amelyeknek élete részben vagy egészben a vízhez van kötve. És most forduljunk az erdős vidékekhez. Gyűjteményünkben

harminc olyan fajt lelhetünk, amelyek, a sík földektől, mocsaraktól, távol az erdőségben élnek.

Erdős vidékek.

Az erdős vidékeknek teljeséggel más a madárvilága, mint az imént elhagyott mocsaraké, nádasoké. Mások a megélhetési, tartózkodási viszonyok, tehát csőrük, lábuk szerkezete, testüknek szabása is más lesz. Itt találkozunk az annyira kedves éneklő madarakkal, de egyszersmind a fenséges röptű ragadozókkal is, amelyekről tanultak, hogy sok van köztük gazdaságilag hasznos. Mindjárt ott, ahol a vizirigó, a jégmadár élnek, az ősi rengetegek elhagyott vidékein megláthatjuk a *szirti sast* (*Aquila chrysaetus* L.) amint szépen, nyugodtan, szárnyait alig mozgatva, keringve uszik a levegőben. Fészket elrejtett, hozzáférhetetlen sziklák közé építi, ritkán magas fákra. Táplálkozik mindennel, amit megkerithet. A szarvas-borjutól kezdve az egérig, a tuzoktól a pacsirtáig, még a majorságra is jár. Mindazáltal egér-, ürgejárás idején gazdaságilag hasznot is hajt, mert akkor ezeket pusztítja. A földön ügyetlenül ugrál. A mi sasunk városunk határában lövetett s Lükő Sándor ur ajándéka. A sasok ugyanis költés után, a fiatalok különben is, elhagyják erdős hazájukat s vadásztatva roppant területeket bekószálnak s az alföldre is ellátogatnak.

Ugyancsak ilyen rengetegekben él gyűjteményünknek egy gyönyörűen, nyitott szárnyakkal tömött baglya, az *ural bagoly* (*Syrnium uralense* Pal.) E természetes bagoly fületlen, nagy feje gömbölyű. Főszíne fehéres-szürke és barna. Farkán 7—8 sötét és világos sávoly van. Faodvakban, sziklahasadékokban költ. Nappal is vadásztat. Kevésbé éjjeli állat többi rokonainál. Igaz, hogy kárt is okozhat valamely vadászterületen, de mivel egeret, mókust stb. Pusztit, nem tartozik a feltétlenül káros madarak közé.

A fenyveseknek jellemző madara a *siket fajd* (*Tetrao urogallus* L.) szintén megvan muzeumunkban. Példányunk

kakas, a régi gyűjteményből való — Származása ösmeretlen. A siketfajd különösen áfonyával, málnával, forrásokkal bővelkedő erdőket szereti. A kakas eltérőleg a tyuktól a magányos helyeket keresi s remete életet él, pulyka nagyságu. Feje, nyaka, háta eleje palaszürke. Állának, torkának szakállszerűen megnőtt tollai feketék. Begye zöld, ércfényű. Farka fekete.

Van azután két *nyirfajdunk* (*Tedrao tetrix* L.) is, szintén a régi gyűjteményből valók s ismeretlen származásuak. Mindkettő kakas. Nálunk inkább fenyővel, lombos fákkal kevert erdőket szereti. A nyirfajd a süketfajdnál tetemesebb kisebb madár, mintegy házi kakas nagyságu. Mindkét nyirfajdunk főszine fekete, kékes zománccal. Farkuk lantalaku. Szárnyukon egy szélesebb s egy keskenyebb fehér csik van.

Gyűjteményünknek többi magas hegyvidéki madara mind kicsiny. Elsőnek emlitem a *maglövőt* vagy *mogyorószajkót*. (*Nucifraga caryocatactes* L.) Löfler tanár ur ajándéka. E csóka nagyságu madár főszine sötétbarna s egész teste kisebb-nagyobb cseppalaku fehér foltokkal tarkázott. Csőre karcsu, hegyes, lábai egyformák. A ritkás fenyveseket lakja, különösen azokat, amelyekbe cirbolya fenyő terem. Kora tavasszal költ, fészke fedeles. Általában véve közömbös madár. Életmódja emlékeztet a szajkóéra. Magvakkal, rovarokkal él. Több megfigyelő szerint a költés idejében egy-egy madárfiókát is rabol.

A hegyes vidéknek egyik nagyon ékes madara a *süvöltő* vagy *gimpli* (*Pyrrhula pyrrhula* L.), pacsirta nagyságu. Feje teteje, szárnya, farka fényes fekete, többi testrészei pirosak. Télen leköltözködik a síkföldre, minthogy rügyekkel, ifju hajtásokkal él, a süvöltőt a káros madarakhoz számítják. Példányunk a Teleki-gyűjteményből való.

Talán még ékesebb és keresztteződő kávái miatt feltünőbb madár a *keresztcsőrű* (*Loxia curvirostra* L.) A verébnél jóval nagyobb. Példányunk vén him, s a régi gyűjteményből való. Háta, hasa vörösek, farcsikja égő színű. Szárnya, farka olaj-barnák. Fészket csak fenyőfákra, igen magasan rakja. Majd-

nem kizárólag fenyőmaggal él. Kereszteződő kávaival nem csak kiszorítja, kihámozza a tobozból a magot, de ügyesen használja a kúszásnál is. Különbösen társaságot kedvelő fürge, élénk madár, oly ügyesen himbálódzik, kapaszkodik, akár a papagály.

Piczike madarat ismertetek most, a *búbos cinkét* (*Parus cristatus* L.). E kis jószág szintén a fenyvesek madara, hegyes kontyáról rögtön felismerhető. Pofája fehér, fültája feketék, szárnya, farka szürkésbarnák, hasa szennyesfehér. Kiváló rovarpusztító. Példányunkat Szikla Gábortól vettem. Lövetett a Magas-Tátrában 1887. május hó 10-én.

Keressük fel mármost az alacsonyabban fekvő erdőket. Különösen olyanokat, melyek mezőkkel, ligetekkel határosak. Gyűjteményünkben különösen négy oly madarat találunk, melyek ilyen erdőben szeretnek élni. Elsőnek a *fácánt* (*Phasianus colchicus* L.) emlitem fel. Ezen cifra tollu általánosan ösmert madarat jó husa miatt vadaskertekben s városunk egyik erdejében is tenyésztik. A szépen tömött kakas és tyúk Blascok Gyula urnak, intézetünk volt tanítványának ajándéka.

Szintén fácánosak, továbbá ligetes mezők határolta erdőinkben szeret tartózkodni a hasonlókép általánosan ösmert *héja* (*Astur palumbarius* L.). Fiatal példányunk a Teleki gyűjteményhez tartozik. Nagy-Somkuton lövetett 1899. márcziusában. Kártékonyága köztudomásu.

Éppilyen kártékony ragadozó a *kaba sólyom* (*Falco subbuteo* L.) is, amely kisebb erdőkben magas fák tetején fészkel. Gyenge galamb nagyságu. Kantárja erős, háta sötét palaszinü, hosszasan foltos melle, hasa világosabb színü. Röpülése oly gyors, merész, hogy még a fecskét is elfogja. A kaba mindig azon iparkodik, hogy menekülő áldozatának felébe kerülhessen s akkor csap le rája. Példányunkat Dr. Lükő Géza ur intézetünk volt növendéke ajándékozta.

Mint tudjuk van a ragadozók közt hasznos is, ilyen az *egerész ölyü* (*Buteo buteo* L.), amely nevének megfelelően ki-

tünő egérfusztító, de felkapja a kigyót, békát, hörcsögöt, kis nyulat stb. is. Rendesen valami száraz fáról, boglyáról leselkedik áldozatára. Színe szerint sokféle van, a mienk barna. A régi gyűjteményhez tartozik, származása ismeretlen.

Kevésbé ajánlható védelemre gyűjteményünk egy másik ragadozója a *darázsölyv* (*Pernis apivorus* L.). A szépen tömött példány a Teleki gyűjteményhez tartozik. A kányatermetű darázsölyv egy feltűnő ösmertetője, hogy csőre tövének tollazata nem szőrszerű, hanem pikkelyes apró tollazatu. Háta általában véve sötétbarna, hasa világosabb, de hosszú, barna párhuzamos foltokkal tarkított. Példányunk fiatal állat, Nagy-Somkuton lövetett. A darázsölyv a lombos fákhöz vonzódik. Nevének megfelelően különösen darazsakkal él, továbbá tücskökkel, hernyókkal stb, de hasznossága mégis csak kérdéses, mivel madár fiókákkal is él.

Inkább az erdőszéleken láthatjuk a piros fejetetű *zöld harkályt* (*Picus viridis* L.). Általánosan ösmert madarunkat Szikla Gábortól vettem, aki Drávatorokon lőtte 1890 április 7-én. Nemcsak a fákról szedegeti fáradhatatlanul a férgeket, hanem felkeresi a hangyabolyokat is. A bolyba lökött ragadós nyelvére tapadó hangyákat tömegesen nyeli el.

Még ösmertebb madár a gyakori *bubos banka* (*Upupa epops* L.), amely különösen az erdő széleit, bokrokat stb. lakja. A bogárságnak, mindenféle álczáknak, hernyóknak fáradhatatlan pusztítója. Gyűjteményünk bankája Szikla Gábortól való.

Bükk-, tölgyes erdőkben él a *meggyvágó* másképp *vasorru pinty* (*Coccothraustes coccothraustes* L.). Könnyen megösmertető feltűnően erős vastag csőréről, amellyel rendkívül könnyen fel tudja ropogtatni a cseresznyemagot, bükkmagot s egyéb kemény magvakat. Feje bubja, pofája fehérszinű, dolmánya gesztenyebarna; toroka, kantárja fekete. Szárnyainak középső evezőtollai olyan formák, mintha ollóval nyirták volna. Nem gyakori madár, általában véve közönbös. Két példányunk,

egy him s egy tojó a Teleki-gyűjteményhez tartozik. Nagy-Somkuton lövettek 1894. április havában.

Kedves és általánosan ösmert madár az *erdei pintyőke* (*Fringilla coelebs* L.), amely télen falvakba, városokba is ellátogat. Ilyenkor pipiskék, sármányok, verebek stb. társaságában látható. Hasznos madár, mert fiasítás idején rendkívül sok rovarot pusztít, de veteményes földeken, kivált olajos magvakat, mákot, kendert, repcét stb. termő földeken kárt is okozhat. Példányunk Szikla Gábortól való s Székesfehérvárt lövetett 1878. ápr. 24-én.

Ugyanilyen gyakori ösmert madár a *citromsármány* (*Emberiza citrinella* L.). Fiadzás idején rovarokkal, hernyókkal él. Télen különösen a hóból kiálló kórók, gyomok magvait eszi. Példányunk a Teleki-gyűjteményből való.

Érdes kérgü vén fák körül két fűrge madarat figyelhetünk meg. Az egyik az ökörszem nagyságu *fakusz* (*Certhia familiaris*), a másik a nagyobb *csuszka* (*Sitta europaea* L.). Mindkettő fáradhatatlan tisztítója a fáknak. A fakusz háta cseres-szürke, hasa fehér, csőre hajlott s oly finom, hogy a legvékonyabb repedésekből is kiszedi a maga táplálékát. A csuszka ékeőbb madár. Felül kékes szürke, alul fehér. Egyetlen madarunk, mely erősen sarlós karmaival fejfelé is ép oly biztosan, mint gyorsan kúszik. Mindkét példány a Teleki-gyűjteményből való.

Ugyanilyen hasznos madár az *erdei szürkebegy* (*Accentor modularis* L.), amely különösen a sűrű erdőszéleket kedveli, de felhatol a havasokig is. Körülbelül verébnagyságu. Torka, begye és nyakoldalai sötét hamuszürkék, háta barnafekete, hasa fehéres. Káros rovarokkal és dudva magvakkal él. Példányunkat Szikla Gábor lőtte Székesfehérvárt, 1883. okt. 4-én.

Keressük fel alföldünk mocsaras erdeit s itt leghamarább találkozhatunk a *vörös kányával* (*Milvus milvus* L.). A mi vörös kányánk is alföldi, Poroszlóról való. E szép ragadozó madár hegyes vidéken is lelhető, de inkább az alföld erdeihez

húz. Példányunk szépen fejlett him. Feje fehér, alsó teste rozsdaveres, sötét szárfoltokkal tarkított. Felső teste barnás-rozsdaveres. Farka fecskefarkszerűen kivágott. Élelme igen változatos. Kisebb emlősöket, madarakat, kigyókat, halakat, rovarokat sőt dögöt is eszik. Egérjárás ideje alatt kimélendő, mert szerfölött pusztítja az egereket.

Ugyancsak a Duna-Tisza menti erdőkben, egyáltalán vizgazdag területek közelében fekvő erdőségeken él a sasszerűnek látszó *kigyász-ölyv* (*Circaetus gallicus* G. M.). A mi példányunk a Teleki-gyűjteménynek legnagyobb, legszebb s kiterjesztett szárnyakkal tömött példánya. Fehérszéken (Szatmárm.) lövetett 1900. októberében. Feje fehér, barna hosszanti foltokkal tarkított. Háti oldala általában sötétbarna, hasi oldala fehér, de szétszórt nagy sárga barna cseppalaku foltoktól tarka. E szép madár szórványosan tartózkodik az egész országban. Fészket bükk-, tölgy- vagy fenyőfákra rakja. Élelme leginkább kigyókból, rovarokból, egerekből áll. Mivel mérges kigyó nálunk kevés van s főtápláléka éppen a kigyó meg a béka, tehát hasznos állatok, azért kevésbé ajánlatos védelemre.

Végül kutassunk homok erdőkben, fasorokban, gyümölcsösökben, előhegyekben. E fajta erdőkben is fogunk olyan madarakkal találkozni, amelyek másutt alig fordulnak elő. Ilyen helyeken szeret tartózkodni a galamb nagyságu *kék vércse* (*Cerchneis vespertinus* L.), amely egyike leghasznosabb madarainknak. Táplálékát tücskök, szöcskék, sáskák s mindenféle bogarak teszik. Csak ha a bogárság még nem bujt ki, vagy fogytán van, kerit magának kigyót, békát. A Teleki-gyűjteményben három példány van, egy öreg, egy tojó s egy fiatal. Poroszlón lövettek. Az öreg szép palaszürke, combjai s farkalja gesztenyevörös. A tojó külseje sokkal élénkebb. Pofafoltja fekete, homloka nyakszirtig, valamint egész hasi oldala a sárgás-fehér torok kivételével rozsdás. Háta a nyakszirttől kezdve palaszürke, barna harántsávokkal tarkítva. A fiatal is ilyen de hasi oldala csak helyenként rozsdás, inkább szürkés.

Ugyanilyen helyeken szeret tartózkodni egy másik nagyon hasznos vércsénk, az általánosan ösmert *vörös vércse* (*Cerchneis tinnunculus* L.) is. Ennek nagyobb az elterjedési köre, mert felterjed az erdélyi havasokig. Egyáltalán hazánknak a vörös vércse a leggyakoribb s leghasznosabb ragadozó madara. Főképpen rovarokkal, szöcskéekkel, tücskökkel, egerekkel táplálkozik. Igaz, hogy szükség esetén a télen is itt maradó példányok rávetik magukat a kisebb madarakra, de súlyosabb kárt ezzel nem okoznak. Feltétlenül kimérendők. Példányunk fejlett him s Dr. Lükő Géza urnak, intézetünk volt növendékének ajándéka. Szatmári példány.

Védelemre már nem ajánlható a vidékünkön is előforduló általánosan ösmert *Mátyás* vagy *szajkó* (*Garrulus glandarius* L.) Elterjedési köre szintén nagy, mert bizony a Kárpátok fenyveseiben is rátalálunk. Nagy büne, hogy a gébicsnél, szarkánál is nagyobb fészekrabló, noha másrészt gazdaságilag káros rovarokkal, egerekkel, stb. él. A gyümölcsösökben szintén kárt tesz. Példányunkat Szikla Gábortól vettem. Drávatorok-on lövetett 1890. márc. 17-én.

Szintén ligetekben, gyümölcsösökben, kevert erdőkben két általánosan ismert czinegével találkozunk, az egyik a *közönséges barátcinege* (*Parus pallustris communis* Bald.) a másik a nagyon elterjedt *ősz apó* (*Aegithalus caudatus* L.). Mindkét példány a Teleki-gyűjteményből való. Érdekes az őszapó hosszukás zacskó alakú fészke. Apró bejáró nyílása felső oldalán van. Anyaga kívül moha, belsejét gyapottal, pamuttal stb. béleli ki. Mesteri fészket 2—3 hétig építi. Tojásainak száma 7—15; legnagyobb hosszuk 14 m. m., tehát a legkisebb tojások közé tartoznak.

Sziklás vidék.

Gyűjteményünknek van két olyan madara, melyek hazánkban csakis a horvát tengerpart feltornyosodó szakadékos sziklái közt élnek. Az egyik a *szirti galamb* (*Columba livia* Bonn.)

a másik a már említett *havasi sarlós fecske* (*Micropus melba* L.) Mindkettő a Teleki-gyűjteményhez tartozik, csakhogy egyik sem hazai példány, mindkettő Hercegovinában lövetett a Duna partjain.

Szirti galambunk főszíne a szürke. Hátának alsó fele és szárnyainak alsó fedői fehérek. Szárnyán két fekete csik van. A havasi sarlós fecske leírását már ösmerjük.

Téli vendégek.

Mindezen madarakon kívül gyűjteményünkben van még egynéhány téli vendég is. Közülök kevésbé érdekesek a *kis sólyom* (*Falco merillus* Gerini.), a *fenyő-pinty* (*Fringilla montifringilla* L.), a *fenyőrigó* (*Turdus pilaris* L.), a szépségnél fogva feltűnő *csonttollu madár* (*Ampelis garrulus* L.). Érdekesek a már említett *havasi fülespacsirta* (*Otocorys alpestris* L.) és a négy darab *sarki buvárunk* (*Gavia arcticus* L.).

A *kis sólyom* igazi otthona a hegyes tundra. Nálunk ősszel, októberben jelenik meg. Télen sem ritka. Itthon telelő madarainkat leginkább ő tizedeli. Annyira vakmerő, hogy nagyobb madarakat is megtámad. Szárnyuk aljába vág, testükbe furakodik, míg csak elbágyadva le nem hullanak. Példányunk fiatal, Szikla Gábortól vettem. Lövetett Székesfehérváron 1882. aug. 27-én. A kis sólyom a vércsénél kisebb. Színe háti oldalán sötétbarna. Hasi oldala általában szennyes sárga-barna s kivált a hason hosszában barna foltokkal tarkított.

A *fenyő-pintyünket* is Szikla Gábortól vettem. Lövetett Drávatorokon, 1890. február 26-án. Hazája Európa, Ázsia északi része. Télen erdei pintyek, sármányok közé elegyedik, s főképp dudva magvakkal él. Fejeteteje fénylő kékes-fekete. Torka, begye, szárnyfedői világos sárga-barnák, hasa fehér. Evezői, valamint farktollai barnák.

Az általánosan ismert *fenyő rigó* hazája szintén északi Európa és Ázsia. Példányunk a régi gyűjteményből való.

Hozzánk már októberben érkeznek. Tömegesen fogják izletes husa miatt, épügy, mint ékes társát a *csonttollu madarat*. Ezen feltűnő szárnyast Szikla Gábortól vettem. Lövetett a M. Tátrában 1890. márc. 5-én. Tollazata finom selymes, feje bóbitás. Főszíne vörös szürke, torkán fekete folt van. Ugyancsak fekete farka sárgán szegélyezett. Szárnyán több fehér csik és hosszanti sárga folt van. Másodrendű evezőinek hegyén pedig élénk vörös, viaszfényű csontszerű nyulványok vannak, innen a neve is. A fenyő rigóval együtt kerül csomókba kötve a piacra. Északon tömérdek szunyogot pusztít. Nálunk igaz, hogy közömbös, de szépsége parancsolja, hogy úgy őt, mint a fenyő rigót ne bántsuk. Tömeges pusztításukkal különben ép oly kárt okozunk mi az északi népeknek, mint aminőt nekünk az olaszok, mikor a mi annyira hasznos énekeseinket öldösik.

A havasi *fülespacsirtáról*, mint kevésbé gyakori madárról már megemlékeztem s most végül a *sarki buvárról* kell egy-két szót mondanom. Vizeink e nagy halrablója északi Európában, különösen Svéd-, Norvég-, Finnországokban, továbbá Szibériában honos. A vöcsöknek, mellyel testszabásra nézve általában megegyezik, rokona. Négy példányunk közül az egyik a Teleki-gyűjteményből való s Pribékfalván, a Szamos völgyében lövetett. Téli ruhában van t. i. felső teste feketés szürke, minden tolla világosabb szürkén szegett, alul hófehér. Nyakoldalain szürkés hegyesrajzu hosszoltjai vannak. Ugyan ilyenek a Kende Zsigmond és Bossin József urak ajándékozta példányok is. A Tur vizén és a Szamoson lövettek. De van egy nyári tollazatu sarki buvárunk is, ilyen pedig ritkábban fordul elő. Ennek feje, tarkója egérszürke, álla, toroka, pofája bársony fekete s alul fehér-fekete hosszoltos nyakövvel van határolva. Alsó teste fehér, felső teste fekete, de ablakszerű négyszegletes foltokkal tarkított. Hazánkban körülbelül április haváig tartózkodik. Legszivesebben a Balatont, Fertőt, velencei és palicsi tavakat keresi föl.

Körutunkat befejeztük! A természet szabad ölében tett tanulmányunk meggyőzőtt arról, hogy a természet olyan, mint egy nyitott könyv, olvasni lehet belőle. Olvasmányai élvezetesek, tanulságosak, sőt magasztosak, mert megtanítanak azon igazságra, melyet Br. Eötvös Józsefünk olyan szépen fejezett ki, midőn írja, hogy: „Közelebb áll Istenéhez, ki a természettel, mint az, ki az emberekkel jó mindennapi érintkezésbe“.

Dr. Schöber Emil.

II.**Az iskola 1902.—903. évi életéből.****A) Nevezetesebb események.**

Az 1902/3. isk. évi alakuló tanácskozás augusztus 29-én délután, a javító- és magánvizsgálatok aug. 30-án és szeptember 1-én tartattak meg, a tanulók felvétele és beírása szeptember 2., 3. és 4. napjain történt.

Szeptember 5-én ünnepélyes isteni tisztelettel s a tanulókhöz intézett igazgatói beszéddel megnyitott az 1902/3. iskolai év, délután felolvastattak az iskolai törvények, elrendezték az osztályok szeptember 6-án kezdetét vette a rendes tanítás s a szabályoknak mindenben megfelelően zavartalanul folyt az év befejezéséig.

Összesen 531 nyilvános tanuló vétetett fel az intézetbe, 20-al több, mint az 1901/2. isk. évben. Az I. osztályba 113, a II.-ba 91, a III.-ba 94, a IV.-be 62, az V.-be 61 nyilvános tanuló vétetett fel s a nmélt. ministerium az I. II. és III. osztályok mellett párhuzamos osztályok nyitását engedte meg, s így a jelen évben 8 rendes osztály mellett 3 párhuzamos osztálya is volt az intézetnek.

Megünneplé az iskola Ő Felsége, az apostoli király, legkegyelmesebb urunk névnapját isteni tisztelettel s iskolai szünettel.

Gyászünnepet rendeztünk boldogult Erzsébet királynénk emlékére isteni tisztelettel és beszéd tartással. A beszédet Bagossy Bertalan tanár tartotta.

Az 1848-iki törvények szentesítésének évfordulóját s a koronázás emléknapját szintén isteni tisztelettel s a tanulókhöz intézett beszéddel ünnepelte az iskola. Az első alkalommal dr. Fechtel János, a második alkalommal Bagossy Bertalan tanár tartá az ünnepi beszédet.

Mivel a kassai tankerületben az érettségi vizsgálatra jelentkezők igen nagy számmal voltak, a főigazgató ur nem elnökölhett a kerületébe tartozó valamennyi intézet érettségi vizsgálatán s többek közt a miénken sem, s ezért az érettségi szóbeli vizsgálatokon való elnökléssel intézetünkben dr. Kiss János pápai praelatus, budapesti tud. egyetemi ny. r. tanár urat bizta meg a nagym. minisztérium. Az érettségi szóbeli vizsgálat június 9., 10., 12 és 13. napjain folyt le, eredménye ezen értesítő VI. fejezetének 4. pontja alatt van kimutatva.

Dr. Kádár Ambrus, szatmári székesegyházi kanonok, mint püspöki biztos jelen volt a római és görög kath. vallású tanulók vizsgálatain május 1-én és június 12., 13., 15. és 16. napjain.

A városi főorvos, dr. Jéger Kálmán ur, bár az iskolának van saját orvosa, két ízben végigjárta az osztályokat s megvizsgálta a tanulók szemét, nehogy ragályos szembetegség áldozataivá essenek a tanulók.

A tanulók erkölcsi magaviselete általában jónak mondható. A tanulmányi előmenetelről ezen értesítő V. fejezete alá foglalt érdemsorozat s a VI. fejezet 3. táblája ad felvilágosítást.

A latin és görög szertartású kath. tanulók a téli időszakban szentmisét ünnep- és vasárnapokon, az év többi részén naponként hallgattak, szentbeszédet pedig az év minden ünnepén és vasárnapján; a szentségekhez négyszer járultak, nagyhéten három napi szentgyakorlat után; jelen voltak az egyházi körmeneteken, megünnepelték sz. Imre hercegnek, a gymn. kápolna védőszentjének és sz. Alajosnak, az ifjuság pátrónusának napját. A nem kath. vallású tanulók hitoktatóik utasításai szerint s azok felügyelete alatt végezték vallási gyakorlataikat.

A gymn. tápintézet vagyona ezen értesítőben a X. fejezet alatt van kimutatva.

Az ösztöndíjakat, jutalmakat és segélyezést az értesítő VIII. fejezete tünteti elő.

Az évzáró vizsgálatok június 12.—24. napjain voltak; június 28-án az évet ünnepies hálaadó isteni tisztelet fejezte be.

B) Változások a tanári karban.

Személyekben nem volt változás ezen évben. Az állapot azonban örömdetesesen változott, mivel

Bagossy Bertalan,

Kovács Gergely,

Sándor Venczel helyettes tanárok rendes tanárokká neveztettek ki s a tanárkar több tagja magasabb fizetési fokba léptetett elő.

C) A tanárok irodalmi és társadalmi működése.

1. *Bagossy Bertalan.* Intézeti előljáró a kir. kath. tanítóképző intézet internátusában. Választmányi tagja a szatmáregyházmegyei irodalmi körnek, a Kölcsey kör irodalmi szakosztályának, a szatmár-ugocsamegyei tanítók egyesületének és a kath. kaszinónak.

2. *Dr. Fechtel János.* Szatmár szab. kir. város törvényhatóságának bizottsági tagja, a Szatmári Kölcsey-kör ügyvezető alelnöke, a szatmári nőegylet főtitkára, a szatmári első gőztéglagyár igazgató-tanácsosa, a dalegyesület alelnöke, a szatmári kath. kaszinó, a szatmári Polgári Társaskör, a Széchenyi Társulat, a vereskereszt egyesület, és a dalegylet választmányi tagja, az orsz. tanáregyesület tagja. Felolvasásokat tartott és hirlapi cikkeket irt.

3. *Dr. Fodor Gyula.* A Szatmári Kölcsey-kör titkára. A kath. kaszinó alelnöke, a philologiai társaságnak és a Szt. István-Társulatnak, az országos tanáregyesületnek tagja; a kereskedő-tanoncziskola igazgatója; miniszteri biztos a polgári tanítónőkészítő képesítő vizsgálatain; megjelent a következő tankönyve: „Stilusgyakorlatok Corn Neposhoz.“ Bpest. Lampel. 1903.

4. *Fölkel Béla.* A főgimnáziumi tápintézet felügyelő tanára és pénztárosa; a kath. kaszinó egyházi alelnöke, a philologiai társaságnak, a Sz. István-Társulatnak és az országos tanáregyesületnek tagja.

5. *Kovács Gergely* a kath. kaszinó könyvtárosa és az országos tanáregyesületnek tagja.

6. *Orosz Alajos* az Ezredévi Asztaltársaság elnöke, a Szatmár Vármegyei Tanári kör alelnöke, az országos Középiskolai Tanáregyesület, a Szatmáregyházmegyei irodalmi kör és a kath. kaszinó választmányi tagja s több más egyesületnek rendes tagja. Ezen évben a köv. művei jelentek meg: Német Olvasó és Gyakorlókönyv III. kiadás. 1903. Budapest. Athenaeum. Német Stilusgyakorlatok. 1903. Budapest Athenaeum.

7. *Ratkovszki Pál*. Miniszteri biztos a Szatmárnémeti kath. polgári tanítónőképző intézetnél; elnöke a gimnáziumi tápintézetnek, a „szatmárvármegyei tanári körnek“, a szatmárvármegyei takarékpénztár részvénytársaság felügyelő bizottságának, a „Pázmány sajtó“ választmányának; választmányi tagja az orsz. középiskolai tanáregyesületnek, a kath. kaszinónak, a vöröskereszt egyesület helyi fiókjának; rendes tagja a math. és phys. társulatnak.

8. *Sándor Venczel*, a szatmárvármegyei tanári kör és a szatmári dalegyesület titkára, a Kölcsey Kör irodalmi szakosztályának és az orsz. tanáregyesületnek tagja, felolvasást tartott a tanári kör ülésén: „A gimnáziumi német nyelvtanítás módszereiről“ címen.

9. *Dr. Schőber Emil* tagja a m. kir. természettudományi társulatnak, a Kölcsey-körnek, külső tagja a budapesti Paedagogiai Társaságnak. Tanít a helybeli tanoncz iskolában. A Kölcsey-körben két lyceum-előadást tartott a baktériumokról.

D) Az ifjúsági „Kazincy Önképzőkör“ ez évi működése.

E gimnázium kebelében fennálló Kazincy-Önképzőkör 1901. szeptember 19-én tartotta alakuló gyűlését. A vezetést ez évre is *Orosz Alajos*, a magyar irodalom tanára vállalta el. A tiszti kar a következőleg alakult meg: ifjúsági elnök: *Mikly György*; titkár: *Böhm István*; főkönyvtárosok: *Anderkó György* és *Mészáros Lajos*; pénztáros: *Südy Tibor* tanulók; főjegyző: *Orbán Péter*; aljegyző: *Miksa Rezső*; alkönyvtárosok: *Ádám István* és *Bretán László* VII. o. tanulók lettek. A bíráló bizottság a titkár elnöklete alatt *Imlaur Vilmos* és *Vinkler József* VIII, *Szálka Valér* és *Thury Lajos* VII. o. r. tagokból állott. A tagok száma 122 volt, ebből rendes tag (a VII. és VIII. osztályból) 61, rendkívüli tag (az V. és VI. osztályból) 61.

A kör. 1 alakuló, 13 rendes, 2 disz- és 1 záró-, összesen 17 gyűlést tartott.

Az elfogulatlan, öntudatos fellépés, a kifejezésbeli ügyesség fejlesztésére a felolvasások, a szóbeli bírálatok és a vitatkozások igen alkalmas eszközök voltak, azonkívül szélesebb körű tételről szóló szabad előadás is volt.

A kör ez évben két nyilvános u. n. diszgyűlést tartott, amelyeknek célja az, hogy a kör kegyelettel áldozzon a nagy férfiak és nagy események emlékének, hogy működését a nagyközönségnek is bemutassa s hogy szorosabbá tegye a viszonyt az iskola és a társadalom közt. Közönségünk mindkét ízben nagy számban jelent meg, amivel a tanulók e nemű működése iránt folyton fokozódó szives érdeklődését tanu-

sitotta, ifjaink pedig becsülettel állották meg helyüket a közönség előtt is. — E két diszgyűlés teljes képe e műsorokból tűnik ki.

A Kazinczy Önképzőkör 1902. dec. 18-án Mikes Kelemen emlékére tartott diszgyűlésének műsora:

- 1.) Népdal egyveleg, vegyeskar.
- 2.) „Mikes búja“ alkalmi óda írta: Imlauer Vilmos VIII. o. t., szavalja: Anderkó György VIII. o. t.
- 3.) „Mikes Kelemen életéből“ írta és felolvassa: Fábrián Lajos VII. osztály tanuló.
- 4.) „Mikes Rákóci sirjánál“ alkalmi óda, írta és szavalja: Markovics Aladár VII. o. t.
- 5.) a) Viharban, Dürnertől } férfikar.
b) Baráti körben, Szügyi F.-től }
- 6.) „Mikes leveleiről“ írta és felolvassa: Domokos Bálint VIII. o. t.
- 7.) Rákóczi F. Rodostón, melodráma, szövege: Várady A. -tól, zenéje: id. Ábrányi K.-tól, szavalja: Csomay Győző VIII. o. t. Zongorán kíséri: Biró Béla VI. o. t.
- 8.) Honvág, Zsaskovszkytól, vegyeskar.

A szatmári kir. kath. főgimnázium „Kazinczy“ önképzőköre. 1903. évi márc. 15-én az 1848-iki események megünneplésére hazafias ünnepséget (diszgyűlést) rendezett a következő műsossal:

- 1.) „Talpra magyar“ Hubay Jenőtől, énekli az ifj. vegyeskar.
- 2.) „Nemzeti dal“, Petőfitől, szavalja: Anderkó György VIII. o. t.
- 3.) „Hattyúdál“ Erkeltől, előadja az ifj. zenekar.
- 4.) „Március Idusán“ óda írta: Imlauer Vilmos VIII. o. t., szavalja Parraghy Barna VIII. o. t.
- 5.) „Ábránd“ Schumanmtól, vonós quintett.
- 6.) Ünnepi beszéd, tartja: Nagy Vince VIII. o. t.
- 7.) „Harci dal“ Szentirmaytól, énekli az ifj. férfikar.
- 8.) „Március 15-ike“, óda, írta: Nagy Vince VIII. o. t., szavalja: Miksa Rezső VII. o. t.
- 9.) Induló az „Eleven ördög“-ből, előadja az ifj. zenekar.

A tagok 36 művet adtak be, ezek közül 21 verses és 15 prózai mű volt. Mindegyik mű rendszerint két-két írásbeli méltatásban — kritikában — részesült s így az összes írásbeli dolgozatok száma 100 volt. E művek közül 5-öt a kör elutasított, a többi különböző fokozattal elfogadta, kettőt a diszkönyvbe való írásra érdemesnek ítélte. — Domokos Bálint VIII. o. t., mint a legjobb (és legtöbb) prózai mű szerzője 30 korona jutalomban részesült, Imlauer Vilmos a legjobb vers szerzője 20

koronát kapott. Szavalat 32 volt, amelyek közül 5 jegyzőkönyvi dicséretben részesült.

A kör könyvtára 1450 kötet könyvet tartalmaz. A következő folyóiratokat és lapokat járattuk: Kath. Szemle, Magyar Szemle, A Művészet, Iparművészet, Uj Idők, Tanulók Lapja, Egyetemi Lapok.

A kör vagyona készpénzben 1200 korona.

E) Ifjusági Zenekör.

Jelen tanévben a tanulók között ifjusági zenekör is alakult. A zenekör vezetését *Sándor Vencel* tanár vállalta el. Az alakuló gyűlést 1902. december hónapban tartottuk meg, melyen az ifjak a zenekör tisztviselőit választották meg. Elnök lett *Fábián Lajos VII.*, Pénztáros *Eglis Dezső VII.*, Szertáros *Biró Béla VI.*, jegyző *Nagy Márton VI.*, és ellenőr *Ádám István VII.* oszt. tanuló. A zenekör 20 tagból állott. A különböző hangnemek így alakultak meg:

I. Primások:

1. Eglis Dezső, VII.,
2. Fábián Lajos, VII.,
3. Kormos Gyula, VI.,
4. Pillich Nándor, V. oszt. tanulók.

II. Primások:

5. Antal József, VII.,
6. Markovits Aladár, VII.,
7. Nagy Márton, VI.,
8. Szentiványi József, VI.,
9. Turi Lajos, VII. oszt. tanulók.

Kontrások:

10. Handlovics Gusztáv, V.,
11. Leitner János, III.,
12. Szeicz Sándor, IV.,
13. Petrován Kelemen, IV.,
14. Prohászka Lajos, V. oszt. tanulók.

Fuvolások:

15. Mikli György, VIII.,
16. Parraghy Barna, VIII. oszt. tanulók.

Brácsosok:

17. Ágoston Béla, VII.,
18. Biró Béla, VII., oszt. tanulók.

Kisbőgős:

19. Szoó János VIII. oszt. tanuló.

Nagybőgős:

20. Ádám József, VII. oszt. tanuló.

Gyakorló órát hetenkint 1-szer tartottunk, néha többször. A kezdet nehézségeivel küzdünk még, de a tagokban mutatkozó lelkesedés a zene iránt biztosítékot nyújt a jövőre nézve, hogy tanulóink el fogják érni azt a fokot, amely a zene valódi élvezetéhez szükséges. A március 15-iki hazafias ünnepélyen három számot töltöttünk be, és fáradozásainkat a közönség kitüntető elismeréssel jutalmazta. Szerepelt a zenekör még a tornavizsgálaton is. Kezdetben csak igen könnyű darabokat gyakoroltunk. Begyakoroltuk a következő darabokat: Erkel: *Hattyudal*, Schumann; *Träumerei*, egy indulót az *Eleven ördögöl*, Intermezzo a *Parasztbecsületből* és számos magyar népdalt.

F) A gyorsírókör ez évi működése.

Az ifjuság ez évben is megalakította a gyorsírókört szept. 23-án.

A védnöki tisztet ez idén is az igazgató vállalta el, a kör elnöke dr. Fodor Gyula tanár volt.

Tisztviselőkül megválasztattak: Titkárul: Csomay Győző VIII.,

Előadókul: Vinkler József és Krompaszky Sándor VIII.,

Főjegyzőül: Fábián Lajos VII.,

Aljegyzőül: Vinkler János V.,

Pénztárosul: Markovics Aladár VII.,

Könyvtárosul: Klein Salamon, VII. o. tanulók.

Beiratkozott az év elején 50 tanuló; kilépett évközben 12 tanuló. A tagok két tanfolyamra osztva tanulták a levelező s vitagyorsírást. A vitairók Markovics Vikár vitairását, a kezdők Bódogh „Levelezési gyorsírást“ használták tankönyvül.

A kör több példányban járatta a „Gyorsírási lapok“, „Budapesti Gyorsíró“, „Magyar Gyorsírási ujság“, „Debreczeni Gyorsíró“, „Soproni Gyorsíró“ c. szaklapokat.

A tagsági díj 50 f. beiratási s 3 korona tanítási díj volt. A szegényebb s jobb előmenetelű tanulók tagdíj elengedési kedvezményekben részesültek; a szegényebb tanulókat pedig ingyen látta el a kör tankönyvekkel.

A kör ez évben is tagja volt az „Országos Magyar Gyorsíró Egyesület“ -nek.

A gyakorlati oktatásra volt a fősúly fektetve s a tanulók általában jó előmenetelt tettek. Többen a vitagyorsírásban nagyobb gyakorlatra tettek szert, s így ez évben is lehetővé volt téve, hogy a kör tagjai nyilvános alkalmakkor beszédek leírásával működjenek.

A körnek szép könyvtára ez évben is növekedett s a tagok a könyveket s szaklapokat buzgóan olvasták.

Gondoskodott a kör a saját kebelében is versenyírásokról, correct-stenogramm-pályázatokról, amelyeken a tagok szép sikerrel vettek részt.

G) Torna-ügy.

Az intézeti tornaverseny, amely egyuttal a tanulók tornavizsgálata is volt, június hó 7-én vasárnap d. u. 5 órakor tartatott meg a gimnázium udvarán.

A hírlapok és külön meghívók útján értesített közönség nagy számban volt jelen a tornavizsgálaton. Kár, hogy az eső megakadályozta az egész műsor keresztül vitelét.

A 12 pontból állott műsor előadása 5 órától fél 7-ig tartott.

A versenybiróság Kőszegi László tanárból és Erdélyi Imre torna tanítóból állott.

A verseny műsora különben a következő volt:

1. Ének, Hymnus, énekli a főgimn. ifjúsága.
2. Szabadgyakorlatok, II. B osztály.
3. Verseny kötélmászás I., II. és III. osztály.
4. Ablakugrás VI. osztály.
5. Szabadgyakorlatok fabottal III. B osztály.
6. Osztály tornázás ugró számolyon III. A osztály.
7. Verseny magas- és távugrás IV.—VIII. osztály.
8. Szabadgyakorlatok buzogánnyal VII. osztály.
9. Verseny rudugrás IV.—VIII. osztály.
10. Verseny sulydobás V.—VIII. osztály.
11. Játék, labdahajszoló VII. osztály.
12. Ének, Szózat, énekli a főgimn. ifjúsága.

A tornavizsgálat alatt a gimn. tanulói ifjúságából alakult zenekar játszott s az énekkar énekelt.

A versenybiróság ítélete alapján, mint győztesek a *kötélmászásban* „elismerő okiratot“ a következő első és második győztes tanulók nyertek: I. A o. Bornstein Móricz, Dunka Károly, Pap Béla, Elauf Pál, Tóth Gyula, Krausz Károly, Mikolay Kálmán, Simonka János, Bujarszki József, Rád László. I. B o. Óváry Béla, Simon Sándor, Bárdóly Sándor,

Richter Gyula, Illy Antal, Hüttler Károly, Gnant Ferencz, Hesz Ernő, Tircsi Polikárp, Jászay Jenő, Königstein Sándor, Roth Ábrahám. II. A o. Bartha Antal, Király Jenő, Grieger György, Szaitz Mihály, Sággy Elemér, Erdélyi Rezső, Mayer Sándor, Erni Ferencz, Buday István, Fekésházy István, Mizsey Zoltán, Börönte István. II. B o. Dán Antal, Erdélyi Traján, Déry Pál, Zadránszky Ferencz, Ilosvay Lajos, Pauluk István, Fischer Albert, Óváry László, Pap Sándor, Szolomayer János, Lindenmájer János. III. A o. Bodnár Alajos, Gnandt Ferenc, Csőke Endre, Heinrich Béla, Kölcsei Kálmán, Rokk József, Czier József, Heinrich Viktor, Zoller József. III. B o. Feldmann Ernő, Jakab Sándor, Mák Antal, Mattévi Lajos, Nonn Gyula, Leitner János, Mellau Ferencz, Fila János, Pap Gyula, Faulhaber Béla. *Magas ugrásból*: IV. o. 150 cmrt ugrottak: Pék László, Heidenhofer Pál, Mandics László. V. o. Bérczi Béla. — 165 cmrt ugrottak a VI. o. Heidenhofer István, Almási Péter, Nagy Márton, Frankó János, Szintiványi József. A VII. o. Klein Salamon, Fábrián Lajos. A VIII. o. Kürthy Kálmán.

Nagyban emelte a tornavizsgálat ünnepélyességét az, hogy a gimnáziumi tanulóifjuság kebeléből alakult zenekar Sándor Venczel tanár vezetése alatt több darabot játszott. Az énekkar pedig Mondik Endre vezetése alatt énekelt.

Az intézet játék eszközeinek száma a lefolyt iskolai év alatt szaporodott: 14 lapos és 6 gömbölyű lapdaütővel, és 50 drb. apró bőrlabdával.

A tornázás gyakorlása alól egy 1883. évben 31.510. sz. a. k. miniszteri rendelet értelmében felmentetett a VII. osztályból 4, a VIII. osz tályból 11 papnövendék. Ezeken kívül állandó és muló testi bajok miatt főigazgatói és igazgatói felmentést kapott 39 tanuló.

Az alsó 4 osztályban a tornázás, mint osztálytornázás, a felső 4. osztályban, mint csapattornázás gyakoroltatott.

A felső osztályok tanulóin a tanév első heteiben erőmérés is tétetett. Az eredmény egy rovatos könyvbe vezetett be.

A tanulók az arra alkalmas időben a fürdést és uszást a Szamos folyóban két jól berendezett uszodában mérsékelt díj mellett, kellő felügyelet alatt gyakorolhatták.

A korcsolyázást szintén nagy előszeretettel üzték tanulóink.

A kötelező játékdélutánok minden osztályban keresztülvitettek.

A labdázást és egyéb iskolai játékot a város által átengedett s a gimnáziumhoz alig 8—10 percze fekvő zöld pázsiton, a baromvásártéren: Lehóczky József, Sándor Venczel tanárok és Erdélyi Imre tornatanító vezették.

Sajnos, az ideiglenes játszótérül kijelölt terület nem alkalmas arra, hogy az ifjúság valódi üdülőhelye legyen. Reményünk van, hogy a nemes város áldozatkészsége rövid időn belül segít e bajon s kizárólag az ifjúság üdülésére szolgáló játszótérről fog gondoskodni.

A játékdélutánokat a tanulók igen megkedvelték s csak ritka eset volt, hogy egyik másik hiányzott volna.

A VII. és VIII. osztályt csütörtökön délután vezette Lehóczky József tanár.

A III. A. és B. és IV. osztályt hétfőn délután vezette Sándor Vencel tanár.

Az I. A és B osztályt hétfőn délután 3-5-ig a II. A és B osztályt, s az V. és VI. pénteken délután 2-6-ig vezette Erdélyi Imre tornatanító.

H) Egészségi állapot. (Iskola-orvosi jelentés.)

A gyermekekre, különösen pedig a kisebbekre ezen iskolai év igen súlyos volt. A vörheny szedte áldozatát nálunk.

Az óvodák, elemi iskolák az iskolai évben többször zárva voltak, mivel ez az egyedül helyes eljárás a járvány elfojtására. Bár gimnáziumunk növendékei között alig fordult elő megbetegedés, mégis igen nagy veszteség érte az intézetet, mivel egyik kiváló jellességű s példás viseletű tanulója, *Lengyel Ervin Géza*, vörhenyben megbetegedvén, a leggondosabb ápolás daczára, a szülők s a tanárkar nagy fájdalmára életét veszíté.

Azon gyermekek, kiknek családjában ragályos betegség tört ki, bizonyos időre elmaradtak az iskolából. Trachomás intézetünkben nincs.

Figyelmeztetem itt a szülőket, kik gyermekeiket teljes ellátásba adják, hogy a gyermekek részére külön ágyat kössenek ki a lakást adóval, s két gyermek együtt hálásába ne egyezzenek bele, mert ennek beláthatatlan rossz következményei vannak.

Szemvizsgálat úgy részemről, mint Dr. Jéger Kálmán városi főorvos részéről többször tartatott. Az oltást az iskolai év kezdetén magam végeztem.

A tornázás alól egész évre és rövidebb időre felmentés csak alapos okokra adatott. A felmentésre jelentkezők száma évről-évre csappan. A tornaórákon szerencsétlenség nem történt. Rövidlátók megfelelően ültek a táblától és orvosilag rendelt szemüveget viseltek.

Az egészségtan a VII. osztályban képezte az előadás tárgyát, melyet az osztály minden egyes tanulója hallgatott.

Az előadás tárgya az értesítő IV. fejezete alatt van kimutatva.

I.) Rajzkiállítás.

E tanévben készült rajzokból kiállítás rendeztetett a gimnázium rajztermében. A kiállítást június 15-én nyitotta meg az igazgató, lelkesítő szavakat intézve a tanulókhoz, melyekkel az ifjúságot a további munkára serkenti és a rajztanárnak elismerését fejezi ki a kiállítás sikere fölött. Általában kiemelendők a két második és hatodik osztály rajzai, melyek az előbbi évhez képest nagy haladást mutatnak.

A kiállítás június 15-től 21-ig volt nyitva délelőtt 9-12-ig, délután 2-5-ig, s iránta a művelt közönség nagy érdeklődést tanúsított. A rajzban legkiválóbb tanulók jutalomdíjban részesültek. A díjat adományozók neve s a jutalmazottak ezen értesítő VIII. száma alatt vannak felsorolva.

III.**A tanári testület.**

1. **Bagossy Bertalan**, áldozópap, rendes tanár és okl. polgári iskolai tanító, a történelmi és földrajzi szertár őre; tanított latint, magyart és szépírást az I. B) osztályban, természettani földrajzot a III. B) osztályban, görögpótló magyar irodalmat a VI. osztályban. Heti óráinak száma 17.

2. **Erdélyi Imre**, világi, rendes tornatanító; a tornaszertár őre, tanította a tornát minden osztályban heti 22 órában.

3. **Fásztusz Elek**, áldozópap, szentszéki ülnök, rendes tanár, az V. oszt. főnöke; tanított latint az V. osztályban, görög nyelvet az V. és VIII. osztályban, történelmet a III. B) osztályban heti 18 órában.

4. **Fechtel János**, áldozópap, a bölcelet doctora, rendes tanár, róm. kath. hitszónok; tanított történetet a III. A), IV., V., VI. és VII. osztályban és szépírást a II. A-ban heti 16 órában.

5. **Fodor Gyula**, világi, a bölcelet doctora, rendes tanár; a Gyorsírókör elnöke; a III. A) oszt. főnöke; tanított latin nyelvet a III. A) és VI. osztályban, görög nyelvet a VII. osztályban heti 16 órában.

6. **Fölkel Béla**, áldozópap, rendes tanár, tanácskozási jegyző, a IV. osztály főnöke; tanított latint és magyart a IV. és görögöt a VI. osztályban heti 18 órában.

7. **Haller Jenő**, áldozópap, h. tanár, a fizikai szertár kezelője; tanított rajzológeometriát az I. B), mennyiségtant a II. B), IV. és V. osztályban és fizikát a VII. osztályban heti 17 órában.

8. **Hozás János**, gk. áldozópap, gk. vallástanár és hitszónok; tanított vallástant a román ajkuaknál románul és magyarul minden osztályban heti 12 órában, román nyelvet és irodalmat a közép és felső fokosztályban heti 4 órában.

9. **Kőszegi László**, világi, rendes tanár, a II. A) osztály főnöke; tanított latint, magyart a II. A), a görögpótló irodalmat a VII. és VIII. osztályban heti 16 órában.

10. **Kovács Gergely**, világi, m. kir. tart. honvédhadnagy, rendes tanár, a III. B) osztály főnöke; tanított magyar, latin nyelvet a III. B) osztályban, magyart a III. A)-ban és V. osztályban heti 17 órában.

11. **Krompaszky Béla**, világi, rendes tanár, a VIII. oszt. főnöke; tanított számtant az I. B) és II. A) osztályban, mennyiségtant a VII. és VIII. osztályban és természettant a VIII. osztályban heti 17 órában.

12. **Kurtz Sándor**, világi, a bölcelet doctora, rendes tanár, a tanári könyvtár őre; az I. A) osztály főnöke; tanított latint az I. A) és VII., magyart az I. A), szépirást az I. A) osztályban heti 17 órában.

13. **Lehócky József**, világi rendes tanár, okl. tornatanár, tanított mennyiségtant a VI. osztályban, számtant az I. A), a III. A) és III. B) osztályban, rajzoló mértant az I. A) osztályban heti 17 órában.

14. **Melles Emil**, egyházi, szatmári gör. kath. plébános, főesperes, a magyar gör. kath. tanulók hitszónoka s vallástanára; tanított vallástant az I.—VIII. osztályban heti 12 órában magyar nyelven.

15. **Mondik Endre**, világi, néptanító, tanította az ének elemeit az I. A) és B) osztályban és négy szólamu műéneket heti 4 órában.

16. **Nagy József**, világi, rendes tanár, tanított földrajzot a I. A) és I. B), II. A) és B), természettani földrajzot a III. A), történelmet a VIII. osztályban heti 17 órában.

17. **Orosz Alajos**, áldozópap, az önképzőkör vezetője, rendes tanár, a VII. osztály főnöke; az ifjusági könyvtár őre. Tanított magyar nyelvet, irodalmat és német nyelvet a VII. és a VIII. osztályban, német nyelvet a III. A) osztályban heti 16 órában.

18. **Ócsvár Rezső**, világi, cs. és kir. tart. hadapród, rendes tanár, a szemléltető képek és a rajzszerzőre; tanított rajzoló mértant a II. A), a II. B), III. A), III. B) és IV. osztályban, görögpótló rajzot az V.—VIII. osztályban, szabadkézi rajzot II.—VIII. osztályban heti 22 órában.

19. **Radlinszky József**, világi, rendes tanár, a II. B) osztály főnöke; tanított latin nyelvet a II. B) és VIII. osztályban, magyar nyelvet a II. B) osztályban heti 15 órában.

20. **Ratkovszki Pál**, áldozópap, szentszéki ülnök, igazgató; tanított bölcséletet a VIII. osztályban heti 3 órában.

21. **Reiser György**, áldozópap, a theol. doctora, rendes vallástanár és hitszónok; tanított vallástant minden osztályban heti 16 órában.

22. **Sándor Vencel**, világi, rendes tanár, a VI. osztály főnöke; tanított magyar nyelvet a VI., német nyelvet a III. B), IV., V. és VI. osztályban, szépirást a II. B) osztályban, heti 17 órában.

23. **Schőber Emil**, világi, a bölcsélet doctora, rendes tanár, a vegytani és természetrajzi tárak öre; tanított földrajzot az I. A) osztályban, természetrajzot az I. A), I. B), II. A), II. B), IV., V. és a VI. oszt.-ban, heti 17 órában.

24. **Török István**, világi, az összes gyógyt. doctora, okl. iskola orvos és egészségtan tanár; tanított egészségtant a VII. osztályban heti 2 órában.

Jegyzet. Az áldozó papok a szatmári egyházmegye tagjai, a román ajku gör. kath. vallástanár a szamosujvári, a magyar ajku gör. kath. vallástanár a munkácsi egyházmegye tagja.

Az ev. ref. vallásu tanulók hitoktatást Rácz István ev. ref. lelkésztől, az izr. vallásuak Steuer Ábrahám okl. rabbitól nyertek.

IV.

Az 1902—903. évi tanítás tárgyának kimutatása.**I.) A) és B) OSZTÁLY.**

Vallástan. Tanár: dr. Reiser György, Melles Emil és Hozás János. Tankönyv: a róm. kath.-nál: Egri kis-katekizmus, a gör. kath.-nál: Catechismul mic. Heti óraszám: 2. Tananyag: a ker. kath. hit elemei, a parancsok és az egyház kegyszerei.

Magyar nyelv. Tanár: az A)-ban dr. Kurtz Sándor; a B)-ben Bagossy Bertalan. Tankönyvek: Balogh Péter magyar olvasókönyve I. r. és Magyar Nyelvtana. I. r. Heti óraszám: 5. Végzett tananyag az olvasókönyvből a 4. 6. 8. 13. 14. 15. 18. 20. 21. 22. 25. 26. 38. 45. 46. 48. 49. 52. 53. 57. 59. 63. 68. 75. 82. 84. számú darabok. A nyelvtanból a hangok; a mondatok és nemeik; a mondatrészek; a beszédrészek; igeidők és módok; szóképzés és szóösszetétel. Havonként 2 írásbeli dolgozat, összesen 15, a helyesírás gyakorlására tollbamondott szöveg leírása, kijelölt mondatrészek, igealakok, beszédrészek meghatározása.

Latin nyelv. Tanár: az A)-ban dr. Kurtz Sándor; a B)-ben Bagossy Bertalan. Tankönyvek: Dr. Csengeri János Latin Olvasó- és Gyakorlókönyve és Latin Nyelvtana. Heti óraszám: 6. Tananyag: az olvasókönyv 1—21 és 25 latin és részben magyar szövegü olvasmányai alapján a főnevek, melléknevek, névmások, számnevek ejtegetése és a genusszabályok, adverbiumok képzése, előljárók, a cuniogatio. Tárgyi szócsoportok szavaiból alkotott mondatok latinra való fordítása; összesen 15 dolgozat.

Földrajz. Tanár: az A)-ban és B)-ben Nagy József. Tankönyv. Dr. Némety Károly: A magyar királyság földrajza. Heti óraszám: 3.

Földrajzi alapismeretek. Világtájak: a föld, mint égitest; tájékozódás a földgömbön. Éghajlat: Térképolvasás. A magyar királyság. Alföldek. A délnyugati dombosvidék. Hazánk felföldei. A magyar tengerpart. Horvát-Szlavonországek. A magyar királyság összefoglaló áttekintése. A hegy és vízrajz összefoglalása. Lakosság. Nemzetiségi és vallási viszonyok. Közlekedés. Műveltség. Törvényhozás. Közigazgatás és törvénykezés. A magyar királyság cimere. Közös ügyek. Delegáció.

Természetrájk. Tanár: az A)-ban és B)-ben dr. Schöber Emil. Tankönyv: Paszlavszky J. Kis természetrajz. I. r. Heti óraszám: 2. Tananyag: a gyümölcsök leírása, a gyümölcs képződése a virágból. A macska testének leírása és biológiája.

Számtan. Tanár: az A)-ban Lehócky József, és a B)-ben Krompaszky Béla. Tankönyv: Gerevich-Orbók Számtana. Heti óraszám: 4. Tananyag: A mennyiség és mennyiségtan fogalma és felosztása. A szám meghatározása és osztályzása. A számlálás és a természetes számsor keletkezése. A tizes számrendszer; ennek alapján számműveletek egész számokkal és tizedes törtekkel. Számműveletek többnevű számokkal és ezzel kapcsolatban az időszámolás. A métermérték. Számműveletek közönséges törtekkel. Iskolai írásbeli dolgozat havonként egy-egy, összesen 10. Házi előkészületül óráról-órára példák kidolgozása.

Rajzoló geometria. Tanár: az A)-ban Lehócky József, és B)-ben Haller Jenő. Tankönyv: Dr. Gerevich Emil Rajz. Geometria I. r. Heti óraszám: 3. Tananyag: Bevezetés. A szükséges rajzszerék ismertetése. A test, a három kiterjedés; a lap él és csúcs. A vonal nemei az egyenes, két pont és egy egyenes. Párhuzamos és összetartó egyenesek. Az egyenes nagysága. A szög, iv, kör, középpont; sugár, hur, átmérő, metsző és érintő. Középponti szög. Műveletek körrel, ivekkel és szögekkel. A szög mérése. A szögek nemei. Szögpárok. Idom. Szimmetrikus idomok. A háromszögek, alkotó részeik és tulajdonságaik. Összeillő háromszögek. Négyszögek, sokszögek. A hur vonatkozásai a körhöz. Kerület- és területmérés. A geometriai ornamentális rajz elemei.

Szépírás. Tanár: az A)-ban Dr. Kurtz Sándor, a B)-ben Bagossy Bertalan. Heti óraszám: 1. Tananyag: folyó magyar írás.

Testgyakorlat. Tanító: Erdélyi Imre. Heti óraszám: 2. Szabadgyakorlatokból: a karlendítések, lökések és ütések minden irányban törzshajítások és forgatások, térd- és lábemelés. A katonai rend gyakorlatokból; sorakozás, fedezés, kanyarodás, szakasz-és kettős

rendek alakítása. A szergyakorlatokból: mászás póznán és kötélén; rézsutos létrán: egyszerű fel és lemenés, átbuvas a fokok közt. A játékok közül az ezen vidéken divatos labdajáték egyes és hármas kapó, körróta (várban forgó), kifutó, suszter kótya stb.

II. A. és B. OSZTÁLY.

Vallástan. Tanár: dr. Reiser György, Melles Emil, Hozás János. Tankönyv: Adjutus tankönyve és egri Kis Katekizmus. Heti óraszám: 2. Tananyag: Az ó-szövetségi bibliai történetek.

Magyar nyelv. Tanár: az A)-ban Kőszegi László, a B)-ben Radlinszky József. Tankönyv: Balogh Péter Magyar Olvasókönyve. II. r. és Balogh Péter Magyar Nyelvtana. II. r. Heti óraszám: 5. Olvasmányok: az 1. 2. 3. 4. 9,10. 13. 15. 19—22. 23. 24. 27. 30. 35—39. 42—49. 56. 61. 64. 72. számú prózai és a 12. 16. 33. 36. 54. 57. 59. 88. 90. számú költői darabok, a melyeket könyv nélkül is megtanultak. A nyelvtanítás és gyakorlás tárgya volt a ragos és névutós határozók tana; az összetett mondat; a mellérendelés módjai; az alárendelt mondatok fajtái; a többszörösen összetett mondat. Havonként két írásbeli dolgozat, összesen 16; tárgyak bővített, utóbb összetett mondatok alkotása megszabott bővítőmennyekkel; illetőleg megszabott mellé- vagy alárendelt mondatokkal.

Latin nyelv. Tanár: az A)-ban Kőszegi László, a B)-ben Radlinszky József. Tankönyvek: Dr. Csengeri János Latin Olvasó és gyakorló könyve I. kiadás és Latin Nyelvtana. Heti óraszám: 6. Olvasmányok: Az olvasókönyv 42—48. darabjai kihagyásokkal. Tíz olvasmányt szószerint is megtanultak. Az olvasmányok alapján átismételték az alaktant, begyakorolták a használatosabb névragozási és fokozási rendhagyó alakokat, a határozók, névmások és számnevek alakjait kiegészítőleg, a rövidített ígealakokat az összes igék prefektum- és supinomtöveit, a töváltoztató és hiányos igék alakjait és az acc. s nom. cum infinitivo és abl. absolutus szerkezetet. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat, összesen 16. Dolgozatul az olvasmány szavaiból és kifejezéseiből a tanmenethez alkalmazottan összeállított mondatokat fordítottak többnyire extemporaliter latinra.

Földrajz. Tanár: az A)-ban és a B)-ben Nagy József. Tankönyv: Dr. Demkó Kálmán: Az öt földrész leírása. Heti óraszám 3. Tananyag: Európa, Ázsia és Afrika helyzete a földgömbön, vízszintes és függőleges tagozottsága összehasonlítva. Éghajlati viszonyok. Lakosság.

Életmód és foglalkozás. Politikai felosztás. Gyarmatosítás. Ázsia és Afrika néprajza.

Természetráajz. Tanár: dr. Schőber Emil. Tankönyv: Paszlavszky J. Kis Természetráajz II. r. Heti óraszám: 2. Tananyag: A fűzfa, kék katáng, alaki s biológiai leírása közösen végzett megfigyelések alapján. Az állatvilágból a majmok, tengeri emlősök, a lakásaink közelében tartózkodó madarak, a görög teknősbéka, keresztes vipera, a közönségesebb halak, csigák, hasznos és kártékony rovarok ismertetése, szintén közösen végzett megfigyelések alapján.

Számtan. Tanár: az A)-ban Krompaszky Béla, a B)-ben Haller Jenő. Tankönyv: Gerevich-Orbók Számtana. Heti óraszám 4. Tananyag: közönséges és tizedes törtekkal való alaplűveletek megismétlése után a számolási rövidítések általában és rövidített számtani műveletek. Az arányosság fogalmának bővebb fejtegetése. A hármasszabály fogalma s az ehhez tartozó feladatok megfejtése; az egyszerű hármasszabály. Az olasz számolási mód. Az arányok és aránylatok tana. Az aránylatok tanának alkalmazása. Százalék számolás. Havonkint egy iskolai dolgozat. Házi előkészületül óráról órára egy-egy a legközelebbi elődadáson előfordult tananyagra vonatkozó példa kidolgozása.

Rajzoló geometria. Tanár: az A)-ban és B)-ben Ócsvár Rezső. Tankönyv: dr. Gerevich Emil: Rajzoló Geometria II. r. Heti óraszám: 3. Tananyag: Pont és vonal a térben. Az egyenes és sík a térben. A sík helyzete a térben. A síkok kölcsönös helyzete a térben. A kocka, a hasáb, henger, gúla, kup és a gömb axonometrikus ábrázolása, hálójá és sík metszései. A testek felülete és köbtartalma. Testminták elkészítése. A tárgyalt testek axonometrikus rajzolása körzővel és vonalzóval. Természet után vett egyszerűbb tárgyak ábrázolása axonometrikusan.

Szépírás. Tanár: az A)-ban Fechtel János, a B)-ben Sándor Vencel. Heti óraszám: 1. Tananyag: Német folyóírás.

Testgyakorlat. Mint az I. osztályban.

III. A. és B. OSZTÁLY.

Vallástan. Tanár: dr. Reiser György, Melles Emil, Hozás János. Tankönyv: a róm. kath.-nál: Adjutus tankönyve és egrí Kis Katekizmus, a gör. kath.-nál Schuster Popu. Heti óraszám: 2. Tananyag: az ujszövetségi bibliai történetek.

Magyar nyelv. Tanár: az A)-ban és B)-ben Kovács Gergely. Tankönyvek: Balogh Péter Magyar Olvasókönyv és Rendszeres Magyar Nyelvtan. Heti óraszám: 4. Prózai olvasmányok: Az ország földarabolása. Budavár elfoglalása. Dobó István Egerben. Hazánk pusztulása a török hódoltság alatt. Vallási harcok. Zrinyi Ilona. Budavár visszafoglalása. Rákóczy Ferenc fölkelése. Spárta és Athén. Perikles. Költőiek: Ki gondolná? A gólyához. Nemzeti dal. Hymnus. Szózat. Szondi két apródja. Fiamnak. Fohászkodás. A verseket könyv nélkül is megtanulták. A nyelvtan fonalán rendszerbe gyűjtötték és kiegészítették hang-, szó- és mondattani ismereteiket. Havonkint két írásbeli dolgozat, összesen 15, tárgyuk a költemények tartalmának s a tárgyi magyarázatoknak előadása és gyakorlatok a végzett nyelvtani anyagra.

Latin nyelv. Tanár: az A)-ban dr. Fodor Gyula, a B)-ben Kovács Gergely. Tankönyvek: Csengeri János dr. Latin Olvasó- és Gyakorlókönyv és Latin nyelvtan II. rész. Heti óraszám: 6. Olvasmányok: Brutus intézkedései. Össeesküvés a szabadság ellen. Horatius Cocles. Mucius Scaevola hőstette. Az adósok mostoha sorsa. A volscus háboru. A nép kivonulása. Menenius Agrippa meséje. Corioli bevétele. Coriolanus föllépése a nép ellen. Coriolanus a volscusoknál. Attius Tullius. Coriolanus hadat visz Róma ellen. Cincinnatus dictatorrá választják. Cincinnatus legyőzi az aequusokat. De Miltiade. De Themistocle. De Aristide. De Epaminonda. A Fabiusok veszte. Versek: Cato gnomáiból 1., 2., 4., 5., 6., 10., 11., 14. Költői idézetekből: 1., 3., 4., 5., 7., 8., 9., 11., 12., 13., 14. Vegyes apróságokból 1., 2. Phaedrus meséiből: De lupu et agno. De rana rupta et bove. De leone sene, apro, tauro, asino. De vulpe et uva. Gyakorlókönyvből 1., 2., 4—6., 8., 9., 11., 12., 13. sz. darabokból válogatott mondatok szóbeli fordítása latinra. Könyv nélkül: Brutus intézkedései. A Fabiusok veszte. Cato gnomái. De lupu et agno. De vulpe et uva. Az alaktan átisméltése, a szóképzés és prosodia elemeinek ismertetése után rendszeres tanítás és begyakorlás tárgya volt a mondattanból: az egyszerű mondat részei, az infinitivus, gerundium és gerundivum, supinum és participium használata. Havonkint két írásbeli dolgozat, összesen 15.

Német nyelv. Tanár: A)-ban Orosz Alajos, B)-ben Sándor Vencel. Tankönyv: Orosz Alajos Német Olvasó- és Gyakorlókönyve. Heti óraszám: 4. Prózai olvasmányok: Die Schule. Das Haus. Der Wolf u. das Lamm. Die Wohlthaten. Der menschliche Körper. Der Tag. Der Frühling. Das Familienleben. Unser Vaterland. Közmondások.

Anekdóták. Költemények: Im Namen Gottes. Gott ist ewig. Sponch. Mein Vaterland. Die Kapelle. Der Frühling. Die Handwerker. Der Frosch. Ezen olvasmányok közül 10-et könyv nélkül is megtanultak. A nyelvtanból az írás és olvasás begyakorlása után elvégezték a főnevek ragozásának teljes rendszerét, az igeragozást a jelentőmód jelen idejében: a melléknévnek jelzői viszonyítását; a személyes, birtokos és mutató névmásokat; néhány praepositiot stb. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat, összesen 14.

Történelem és politikai földrajz. Tanár: az A)-ban Dr. Fechtel János, a B)-ben Fásztusz Elek. Tankönyv: Ujházy László: A magyarok története. I. r. a mohácsi vészig. Heti óraszám: 3. Tananyag: Hazának lakói a magyarok bevándorlása előtt. A magyarok őstörténete. Hazánk története a honfoglalástól a mohácsi vészig.

Természettani földrajz. Tanár: az A)-ban Nagy József, B)-ben Bagossy Bertalan. Tankönyv: Ráth Arnold: A mathem. és phys. földrajz elemei. Heti óraszám: 2. Tananyag: Bevezetés a fizikai földrajzba. A fizika főbb törvényei kísérletekkel és rajzolással kísérve. A föld, mint világ test. A földgömb szárazsága, vize és légköre. A föld belseje. Amerika és Ausztrália hegy- és vízrajza, politikai földrajza.

Számтан. Tanár: az A)-ban és a B)-ben Lehóczky József. Tankönyv: Gerevich-Orbók Számтан. Heti óraszám: 3. Tananyag: az egyszerű és összetett hármasszabály. Ezek alapján az egyszerű és összetett kamatszámolás; határidő számolás; az agió; az állampapírok; részvények; a biztosítási ügy; a váltók. Az összetett kamat és lerovat számításra vonatkozó táblázatok készítése. Az egyszerű és összetett arányos osztás. Elegyítési feladatok. Láncszabály. Iskolai dolgozatok a tananyag egy-egy befejezett részletéből. Házi előkészületül óráról órára egy-egy a legközelebbi előadáson előfordult tananyagra vonatkozó példa kidolgozása, havonként egy iskolai dolgozat, összesen 9.

Rajzoló geometria. Tanár: az A)-ban és B)-ben Ócsvár Rezső. Tankönyv: dr. Gerevich Emil: Rajzoló geometria III. rész. Heti óraszám: 2. Tananyag: a pont; az egyenes vonal, a körvonal. Axiális és centrikus szimmetria. A szögekről általában és különösen. A háromszögek, négyszögek, sokszögek. Arányosság és hasonlóság. Ugyanazok szerkesztése körző és vonalzóval. Egyszerű síkdíszítmények rajzolása és festése fali és kézi lapminták után.

Testgyakorlat. Tanító: Erdélyi Imre. Heti óraszám: 2. A szabad gyakorlatokból: négy ütemű tagszabadgyakorlatok a test összes izmainak tekintetbe vételével, fabottal és vassulyozókkal. A katonai rend gyakorlatokból, mint az I. és II. osztályban, menetelés arc- és oldalsorokban, kanyarodás. Szergyakorlatokból: erő és ügyesség fejlesztő gyakorlatok a mászórudon, kötelen, gyűrűhintán, rézsutos létrán és korláton. Magas- és távolugrás. Versenyfutás. Az iskolai játékok közül az ezen a vidéken divatozó labdajátékok.

IV. OSZTÁLY.

Vallástan. Tanár: dr. Reiser György, Melles Emil, Hozás János. A róm. kath.-nál Tankönyv: Pokorny Emánuel Kath. Szertartástana. Heti óraszám: 2. Tananyag: Szent helyek, egyházi készletek, szentmise, szentségek, szentelmények, ájtatossági gyakorlatok, egyházi év. — A gör. kath.-nál tankönyv: A gör. kath. egyház szertartástana. Tananyag: Az isteni tiszteletről általában. Szent helyek és kellékek. Ünnepek és azok szertartásainak értelmezése különös tekintettel a királyi ünnepekre. A szentségek feladásánál előforduló szertartások magyarázata; a liturgia általános és részletes tárgyalása az abban előforduló sajtáságos kifejezések értelmezése; a szerkönyvek átnézete. Áldások és szentelések.

Magyar nyelv. Tanár: Fölkel Béla. Tankönyv: Lehr Arany Toldija, dr. Négyesy László Stiliztikája. Heti óraszám: 4. Olvasmányok: Arany Toldija. Mesék: Az oroszánról és egérről. Egy lóról, szarvasról és vadászról. A macskáról és rókáról. A remete. — A huszti beteglátogatók. A magyar ház. Szalonta égése. Buda a török alatt. Középkori magyar apácák. A madárhegy. A nagy lélek. A nyegleség. A gyávaság. Kullancs urfi. A magyar faj. A délmagyarországi német. Perikles. Vörösmarty szülei. Mátyás deák. Rozgonyiné. A fülemile. Az erdei lak. A Tisza. A közelítő tél. Magyarország-Wesselényi hamvaihoz. Epigrammák. A költőikből könyv nélkül is. Magánolvasmányok. Mikes levelei. Toldi estéje. Ezen olvasmányok alapján: A nyelv és stílus. A nyelvkincs. A prózai és hangulatos stílus kellékei és a verstan. Ügyiratok. Írásbeli dolgozat volt 15.

Latin nyelv. Tanár: Fölkel Béla. Tankönyvek: Hittrich Ödön szemelvényei C. Julius Caesar Commentarii de bello Gallico cz. művéből, dr. Csengeri János szemelvényei Ovidiusból és dr. Csengeri Latin nyelvtana. Heti óraszám: 6. Olvasmányok: Galba küzdelme az alpesi népekkel. A tengerparti népek lázadása. A venellusokat legyőzik. Az usipetek és tenkterek legyőzése.

Caesar átkel a Rajnán. Caesar másodizben átkel Britanniába. Ambiorix ostrom alá fogja Q. Cicero táborát cz. prózai és a világ négy korszaka. Daedalus és Icarus és Philemon és Baucis cz. költői darabok. Ez utóbbi olvasmányok kapcsán tüzetesebben megismerték a hexametert. Szó szerint is betanulták a költői darabokat. A mondattanból tanítás tárgyát képezte a consecutio temporum, az oratio obliqua, a mellé- és alárendelő kapcsolás módjai, a módok, használata fő- és mellékmondatokban. Kéthetenként volt 1 írásbeli dolgozat, összesen 15.

Német nyelv. Tanár: Sándor Vencel. Tankönyv: Orosz Alajos „Német olvasó- és gyakorlókönyv.“ Heti óraszám: 3. Tananyag: a nyelvtanból: Számnevek. Melléknév fokozása. Erős, gyenge, egyes igeragozás a jelentő módban. Melléknévi igenevek. Összetett igék. Prózai olvasmányok: Das Jahr. Die Haustihere. Das Mittagessen im Hofe. Die Eisenbahn. Der sterbende Löwe. Königliche Belohnung. Der Tod Johannes des Täufers. Der Hufnagel. Des Knaben Berglied. Der einfältige Kutscher. Költemények kívülről is: Morgenlied. An mein Vaterland. Die Herde. Im Namen Gottes. Bescheidenheit siegt. Mutterliebe. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat, összesen 15.

Történelem és politikai földrajz. Tanár: Fechtel János. Tankönyv: Ujházy László: Magyarország története és Magyarország a jelenben II. rész. Heti óraszám 3. Tananyag: Hazánk története, a mohácsi vésztől 1867-ig. Magyarország politikai földrajza, statisztikája. A magyar közjognak alapvonalai. Ausztria politikai földrajza. Magyarország és Ausztria közjogi kapcsolata.

Növénytan. Tanár: Dr. Schöber Emil. Tankönyv: Dr. Schöber Emil: Növénytan. Heti óraszám: 3. Tananyag: A szervetlen és szerves vegytan elemei. A szerves és szervetlen világ közti kapcsolat. A mikroszkop szerkezete. A plasma. A plasma életműködése általában. Életműködésének eredményei. Szövettan. Élettan. A növény vegyi összetétele. A talaj vegyi összetétele. A szilárd táplálék felvétele. A víz áramlása és párolgása. A növény testét felépítő elemek forrása és assimilatiója. A növényben képződött vegyületek és tartaléktápanyagok vándorlása. A lélegzés. A növekedés. Mozgási tünetények. A szaporodás. Alaktan. A gyökér, szár és levelek alaktana s biológiája. A virág alaktana s biológiája, a termés. Rendszertan. Növényhatározás.

Mennyiségtan. Tanár: Haller Jenő. Tankönyv: Borosay Dávid Algebrája. Heti óraszám: 3. Tananyag: Az algebra jeleinek és negatív számoknak ismertetése; algebrai egész kifejezések összeadása és

kivonása (összevonása), sokszorozása, osztása s ezzel kapcsolatban a törtkifejezésekkel való számolás szabályainak származtatása; a legnagyobb közös osztó és a legkisebb közös többszörös kikeresésének begyakorlása; a szorzatok fontosabb alakjai; algebrai többtagú kifejezések s tizedes rendszerbeli számok négyzetének és köbének kiszámolása, elsőfoku egyenletek egy ismeretlennel. Iskolai írásbeli dolgozat havonként egy-egy, összesen 9, s házi előkészületül óráról-órára a legközelebbi tanórán előadott tananyagra vonatkozó példák kidolgozása.

Rajzoló geometria. Tanár: Ocsvár Rezső. Tankönyv: Dr. Gerevich Emil rajzoló geometriája. Heti óraszám: 2 Tananyag: A kör főbb tulajdonságai. A kör osztása. Két kör. Érintkező körök. A mértani hely egyszerűbb feladatai. Az ellipszis, hyperbola, parabola. A kúpszeletek összehasonlítása. Az összes ábrák rajzolása körzővel és vonalzóval. Sík diszitmények rajzolása és egyszerű színezése fali és kézi lapminták után.

V. OSZTÁLY.

Vallástan. Tanár: Dr. Reiser György, Melles Emil, Hozás János. A róm. kath.-nál tankönyv: dr. Wappler Antal Egélytana I. r. Heti óraszám: 2. Tananyag: A kath. religióról általában, különösen a Jézus istenségét bizonyító érvek ismertetése; a kath. egyház alapítása és szervezete. A gör. katolikusoknál mint a VI. osztályban.

Magyar nyelv. Tanár: Kovács Gergely. Tankönyv: Zlinszky Aladár Rhetorika és Rhetorikai Olvasókönyv. Heti óraszám: 3. Olvasmányok: Kazinczy anyjának fogságából. Kölcsey Országgyűlési naplójából. Petőfi Uti jegyzeteiből. Székely István: Mátyás király. Cserey Mihály: Zrinyi Miklós halála. Marczali Henrik: A magyar nemzet anyagi helyzete és szellemi állapota a XIX. század első negyedében. Csengeri Antal: Deák Ferencz. Perikles Halotti beszéde. Kölcsey Ferencz Országgyűlési beszéde a magyar nyelv ügyében. Parainesis Kölcsey Kálmánhoz. Báró Ötvös József: Körösi Csorna Sándor. Kossuth Lajos: A haderő megajánlása ügyében. Deák Ferencz: A felirati javaslatról. Aristoteles: A haragról. — Magánolvasmányok: Széchenyi Hiteléből. Gyulai Pál elnöki megnyitó beszéde 1891-ben. Sokrates: Beszélgetés az istenségről. Taine: Görögország földje és népe. Pázmány Péter: Hasznai a teremtett állatokról való elmélkedésnek. Cicero: A szónokról. Faludi: Nemes úrfi (szemelvények.) Tinódi válogatott históriás énekei. Arany J.: Toldi estéje.

Jókai: Az új földesúr (szemelvények.) Ez olvasmányok alapján az inventio és dispositio tana és a prózai műfajok ismertetése. Szavaltatok. Havonként egy írásbeli dolgozat, összesen. 9.

Görög-pótló magyar. Tanár: Fölkel Béla. Tankönyvek: Csengeri: Homeros Iliása. Gyomlay: Homeros Odysseiája. Geréb: Szemelvények Herodotes történeti művéből. Heti óraszám 3. Tananyag: Homeros eposainak tartalma. A homerosi világnézet, vallás, erkölcsök, szokások. A hóméri eposok szerkezete, becse az ó világban és a jelenkorban. A homérosi kérdés. Ezen művek története. A kiválóbb magyarázók és kiadók. — Olvasmányok Herodotes történeti művéből: Kroisos hatalma. Solon látogatása. Kroisos bukása. Arion sorsa. Hyros ifjusága. Perzsa szokások. Hyros halála. Egyiptomi szokások. Kheops pyramisa. Skytha szokások. Anakharsis és Skytas. Dareisos hadmenete a skythák ellen. Aristagoras Spártában és Athénban. A Pythia erkölcsi tanítása. A marathoni csata. Athén érdeme Themistokles. Athermopylaili csata. A görög hajóhad Salamisnál. Athén elpusztulása. A salamis csata. A plataiai csata. A mykaléi csata. Ezen olvasmányok tárgyalása után előadatott Herodotes élete, művének célja, hitelessége s ez utóbbinak kapcsán a történelmi kritika kellékei.

Latin nyelv. Tanár: Fásztusz Elek. Tankönyvek: Dr. Kapossy Luczián Cic. pro Archia poeta, Keleti Vincze De imp Cn. Pompei, dr. Csengeri János Szemelvények Ovidiusból. Olvasmányok: Cicero beszédeiből: Pro Archia Poeta. De imperio Cn. Pompei. Ovidiusból. Evander és Carmente Latiumba érkezése., Romulus megdicsőülése., A regifugium., Ianus., Feralia, és Cerialia cz. szemelvények a Fastiból. Könyv nélkül betanulták a Feralia cz. szemelvényt egészen, a Romulus megdicsőülése címűből 18 verssort és két-két fejezetet Cicero beszédjeiből. Ovidius és Cicero élete. Az alak- és mondattan ismételése. Írásbeli dolg. 15, 3 latinból magyarra az olvasott auctorok nem olvasott részéből; 12 magyarból latinra az olvasottak szó- és szólamkincséből.

Görög nyelv. Tanár: Fásztusz Elek. Tankönyvek: Schenkl-Ábel Görög Olvasókönyve és Curtius-Ábel Görög Nyelvtana. Heti óraszám: 5. Olvasmány: Az oroszlán és a róka, A farkas és a bárány, Az aranyat tojó tyúk, A két tarisznya, Prometheus és az emberek, A nyírott juh., A disznó és a kutya., A farkas és az oroszlán, A hazug gyermek., A sót hordó szamár., A legyek., A róka és a szöllő., Az öreg és a halál, és A farkas és a juhászok cz. mesék, az 1., 2., 3., 4., 30., 31. és 32. sz. apróbb elbeszélések és az

epigrammákból az 1., 4., 5., 7. és 9. sz. siriratok, az 1., 5., 6. és 9. sz. protreptikonok és az 1. és 6. sz. skoptikonok. Könyv nélkül betanultak 10 mesét, 6 apróbb elbeszélést és 9 epigrammát. A görög olvasmányoknak és az olvasókönyv 1 — 142. sz. példacsoportjából kiszemelt görög és magyar mondatoknak fordításával begyakorolták a főnevek, melléknevek és névmások ejtegetését, a számnevek alakjait, a melléknevek fokozását s határozókká alakítását és az ω végű igék teljes ragozását. Havonkint két írásbeli dolgozat; összesen 15.

Német nyelv. Tanár: Sándor Venczel. Tankönyvek: Orosz Alajos: Német olvasó- és gyakorlókönyv; Harrach J. Német olvasókönyv III. rész. Prózai olvasmányok: Der klüge Sultan. Die Niebelungen a) Kriemhild u. Siegfried. b) Brumhild. Die zwei Wanderer. Die Boten des Todes. Der Greis u. der Tod. Der Lahme u. der Blinde. Die Krähe u. Merkur. Das wohlfeile Mittagessen. Költői olvasmányok: Das Stüdchen. Wanderers Nachtlid. Bei dem Grabe meines Vaters. Loreley. Die drei Zigeuner. Die Mutter lag im Todtenschrein. Der Sänger. Erlkönig. Ezeket kivulrol is. A nyelvtanbol: Modjelento segedigek. Az igeragozas teljes rendszere a felszolıto módban. Egyenes és függő beszéd. Szenvedő alak. Visszaható igék. Személytelen igék. Kéthetenként egy iskolai ırasbeli dolgozat, összesen: 15.

Történelem. Tanár: Dr. Fechtel János. Tankönyv: Dr. Mika Sándor Világtörténelem. O-kor. Heti óraszám: 3. Tananyag: A keleti nepok története. Görögország története. Róma története a császárság végéig.

Állattan. Tanár: dr. Schober Emil. Tankönyv: Báthory Nándor Allattana. Heti óraszám: 3. Tananyag: protozoák, poriferak, coelenteratak, fergesek, tuskeboruek, izelt labuak és puha testuek köre főbb vonásokban. A protozoaknal kulonos tekintet volt az állat- és növényvilág közti hasonlatra, kulonbsegre, vonatkozással a IV. o. tananyagára. Részletesen tárgyaltuk a gerincesek körét. A boncztanı rész osszehasonlıtolag éspedig a kültakaró, mozgaskeszulek, idegrendszer érzékszervek, véredény-rendszer, lélekző készülék és kiválasztó szervek. A tanıtas számos boncztanı keszıtmeny bemutatásának segélyével történt. A boncztanı részt a rendszertan követte biológiai alapon. Végül az ember boncztanı.

Mennyiségtan. Tanár: Haller Jenő. Tankönyv: dr. Konig Gyula Algebrája és Wagner Alajos Geometriája. Heti óraszám: 3. Tananyag: a) Az algebrából: Elsofoku egyenletrendszerek 2, 3 és több ismeretlennel; a négyzetgyök és a másodfoku egyenlet; gyokkivo-

nás általánosságban és a köbgyök, b) A geometriából: egyenes vonalak fekvése a síkban; az idomok szögeinek és oldalainak összefüggése; az idomok összevágása; az idomok hasonlósága; az idomok területeinek megmérése; A körtan elemei. Havonként egy iskolai dolgozat, összesen 9.

Görögpótló rajz. Tanár: Ócsvár Rezső. Heti óraszám: 2. A kocka, hasáb, gula stb. rajzolása szemlélet után contourokban, később árnyékolással ceruza és krétával. Testcsoportok rajzolása, alkalmilag egyszerű reliefek rajzolása szénnel és diszitmények festése lapminták után. A görög- és római építészet, szobrászat és festészet ismertetése, a jellegzetesebb műalkotások bemutatása 6 órában.

Testgyakorlat. Tanító: Erdélyi Imre. Heti óraszám: 2. A szabadgyakorlatokból: tagszabadgyakorlatok sulyzókkal a test összes izmainak tekintetbevételével. A katonai rendgyakorlatokból a szakasz és kettősrendek formálása, igazodások, fejlődések, huzódások, kanyarodások, menetelések. Előgyakorlatok buzogánnyal. A szergyakorlatokból: erő- és ügyességi csapattornázás az összes szereken. Magas-, távol- és rudugrás alacsony deszkáról; sulydobás, sulyok emelése 18 kilótól 30 kilóig. Játékokból: az ezen vidéken divatozó labdajátékok, füleslabda.

VI. OSZTÁLY.

Vallástan. Tanár: dr. Reiser György, Melles Emil, Hozás János. Tankönyv a róm. kath.-nál: dr. Wappler A. Egélytana II. r. Heti óraszám: 2. Tananyag: a ker. kath. hittan.

Magyar nyelv. Tanár: Sándor Vencel. Tankönyv: Névy L. Poetikája és Olvasókönyve. Shakespere Julius Caesar-ja, Kisfaludi Károly A kérők cz. vigjátéka. Ez utóbbi műveken kívül az olvasókönyvből olvasták: a Zrinyiászt; a kisebb epikai és vegyes műfajú költeményekből mindegyik fajtából 4—5 költeményt, ugyszintén kisebb-nagyobb számmal a dalokat, elégiákat, bölcselő énekeket, epigrammákat és ódai költeményeket. Magánuton olvasták a Zalán Futását, Csokonai Dorottyáját, Vörösmarty: Két szomszédvárát, Csiky Nagy Mamáját, Szigligeti Csikósát, Toldi Szerelmét, Sophokles Antigoneját. Ezen olvasmányok alapján a széptani fogalmak fejtegetése, a hangsúlyos és időmértékes verselés átisméltése után megismerkedtek a tanulók az epikai, lyrai és drámai költés elméletével és történeti fejlődésével. Óránkint költemények és drámai részletek szavalása. Az írásbeli dolgozatok száma 9.

Görögpótló magyar irodalom. Tanár: Bagossy Bertalan. Tankönyvek: Csiky: Sophokles Antigoneja, Sarudy: Görög Lyrai Antho-

logia és magyar irodalmi olvasókönyv híján a Magyar Könyvtár megfelelő füzetei. Heti óraszám: 3. Tananyag: A görög elégia, epigramma, iambos. Az aiol dalköltészet. A dór karének költészet. A magyar classicus költői iskola. Kallinos, Tytaios, Mimnermos, Solon, Theognis, Keosi Simonides, Archilochos, Alkaios, Sappho, Anakreon, Alkman, Stesichoros, Bakchylides, Pindaros élete és főbb művei, szemelvények az attikai skolionokból és dithyrambosokból. Az Antigone meséje, cselekvénye, szerkezete, tragikum, szereplő személyei s ezek jelleme. Ezen olvasmány kapcsán előadatott a görög dráma keletkezése és fejlődése; a görög színház; Sophokles élete és művei.

Latin nyelv. Tanár: Dr. Fodor Gyula. Tankönyvek: Cserép Szemelvények Vergilius Aeneiséből. Kalmár: Szemelvények Livius történeti művéből. Cserép: Római régiségtan. Heti óraszám: 5. Prózai olvasmány Liviusból: II. k. 1., 2., 9., 10., 12., 13., 32., 33., 34. IV. k. 6. XXI. k. 1., 2., 4., 18., 33—37. XXII. k. 8., 9., 12. fejezetek. Vergilius Aeneiséből: I. ének 1—210., 493—630. II. ének 1—56. sorok. VI. ének 77—109., 124—127., 136—156., 273—295., 298—316., 680—715., 729—900 sorok. Magánolvasmányul a tanulók közt szétosztva elolvasták a II. és III. énekből a tankönyvben levő szemelvényeket. Dolgozat volt 15, 12 magyarról latinra, 3 latinból magyarra való fordítás. Livius és Vergilius életrajza.

Görög nyelv. Tanár: Fölkel Béla. Tankönyv: Curtius-Abel Görög nyelvtana, Xenophon Sokrates emlékiratai, magy. Kassai, Anthologia Lyr. Graeca, magy. Keczer. Heti óraszám: 5. Olvasmányok: Xenophonból: I. k. 7. fej., II. k. 4., 5., 6. fej., IV. k. 2. fej. Az Anthologiából: Szemelvények Theognisból, egy-egy darab Mimnermos-, Solon-, Simonides-, Lonkianos-, Babrios-, Bacchylides- és Anakreonból. Havonként 2 írásbeli dolgozat.

Német nyelv. Tanár: Sándor Vencel. Heti óraszám: 3. Tankönyvek: Harrach J. Német Olvasókönyve és Orosz Alajos Német Olvasó- és Gyakorlókönyve. Költői olvasmányok: Der Schatzgräber, Der König in Thule, (Goethe); Der Ring des Polykrates, Die Theilung der Erde, (Schiller), Dass Schloss Boncourt (Chamisso). E költemények közül ötöt a tanulók könyv nélkül is megtanultak. Prózai olvasmányok: 1. A Der Nibelungen Noth-ból. Die Fahrt der Burgunden ins Hunnenland, Der Empfang der Gäste, Der Kampf, Der Untergang der Burgunden. 2. Der Nothpfennig. 3. Das Ritterwesen: a) Die Erziehung eines Ritterknaben; b) 4. Die Sage von

Toko. Ein gelungener Scherz, Eine merkwürdige Abbite, Toldi Miklós. A mondatban átismétlésével kapcsolatosan a Gyakorlókönyvből a 64., 66., 68., 70., 72., 76., 78. számú összefüggő magyar szövegű gyakorlatokat fordították. E házi dolgozatokon kívül 9 iskolai dolgozat is volt; a dolgozatok összes száma 15.

Történelem. Tanár: Dr. Fechtel János. Tankönyv: Dr. Mika Sándor Világtörténet középkor. Heti óraszám: 3. Tananyag: A germánok története, népvándorlás, hűbériség, keresztes háború, az európai államok története egészen a westphaliai békéig.

Növénytan. Tanár: dr. Schöber Emil. Tankönyv: Dr. Schöber Emil Növénytan. Heti óraszám: 3. Tananyag mint a IV. osztályé.

Mennyiségtan. Tanár: Lehóczky József. Tankönyv: dr. Kőnig Gyula Algebrája és dr. Lutter Nándor Mértana. Heti óraszám: 3. Tananyag: a) Az algebrából: Negatív hatványkivetők. Számrendszerek. Tört hatványkivetők. A logaritmussal való megfelejtése, a számtani és a mértani haladvány. b) A geometriából: A kör, a síkháromszögtan és pedig: a háromszögtani függvények általános fogalma, azok leszármaztatása és egymás közti viszonya; viszonylatok különböző szögek szögfüggvényei között; háromszögtani táblák. A szögmértan alkalmazása a derék- és ferdeszögű háromszög és a szabályos sokszögek megoldására. A ferdeszögű háromszögek megfelejtésére vonatkozó tantételek levezetése. A levezetett képletek alkalmazása számos példa megfelejtésére. Havonkint egy iskolai dolgozat.

Görögpótló rajz. Tanár: Ócsvár Rezső. Heti óraszám: 2. Testcsoportok rajzolása szemlélet alapján contourokban, később árnyékolással czeruzával és aquarellben. A természetrajzi és rajzszerű tárgyak: asztal, szék, prés, földgömb stb. lerajzolása valóság után. Alkalmilag egyszerűbb használati tárgyak vázolása egy óra alatt. Az ókeresztény, byzanci, mohamedán román és csucsives építészet ismertetése és a jellegzetes műalkotások bemutatása. A középkori festészet és szobrászat legnevezetesebb alkotásai. Összesen 6 órában.

Testgyakorlat. Mint az V. osztályban.

VII. OSZTÁLY.

Vallástan. Tanár: Dr. Reiser György, Melles Emil, Hozás János. Tankönyv: a róm. kath.-nál dr. Wappler Egélytana III. r. Heti óra szám: 2. Tananyag: a ker. kath. erkölcsstan.

Magyar nyelv. Tanár: Orosz Alajos. Tankönyvek: Horváth Cyrill A magyar nemzeti irodalom története. Heti óraszám: 3. Szinnyi József A magyar nyelv. Tananyag: Az irodalom és az irodalom történet fogalma. A magyar irodalomtörténet írás története. A magyar irodalom korszakai. A magyar nyelv és rokonai. A magyar nemzeti irodalom ismertetése régebbi magánolvasmányok és jellemző szemelvények alapján a legrégebbi időkől kezdve egészen Kisfaludy Károlyig. Minden hónapban egy házi dolgozat, összesen: 9. Az írásbeli dolgozatok száma 9.

Görögpótló magyar. Tanár: Kőszegi László. Tankönyvek: Szilasi: Thukydides; Demosthenes philippikái. — Olvasmányok: Thukydides I.—VIII. könyve, Demosthenes philippikái; szemelvények magyar történetirókból és szónokokból. Görög irodalomtörténet, Schill Salamontól. Heti óraszám: 3.

Latin nyelv. Tanár: dr. Kurtz Sándor. Tankönyvek: Incze S. M. T. Ciceronis in Verrem IV. Cserép I. Vergilius Aeneise. Hittrich I. C. Sallusti Cr. Bellum Jugurthinum. Heti óraszám: 6. Olvasmányok: Sallustius B. Jugurthinumból részletek; Cicero IV. Verrinája szemelvényesen. Vergilius Aeneisének VI. éneke, a IX. énekből pedig a Nisus és Euryalus epizódja. Havonként két írásbeli dolgozat és pedig felváltva magyarból latinra, latinból magyarra.

Görög nyelv. Tanár: Dr. Fodor Gyula. Tankönyvek: Dr. Csenged Homeros Odysseiája. Dávid Szemelvények Herodotos művéből. Heti óraszám: 5. Olvasmány Homerosból: I. én. 1—62. 80—444. II. én. 1—192. 260—295. 322—434. VI. én. 1—331. IX. én. 105-115. 170—215. Csak iskolában praeparálás nélkül fordították a Telemachos Pylosban és Lakedaemonban részeket s Odysseus Kalypsonál és a tengeren. Herodotosból a Marathoni és Thermopylaei csatát. Magánlag Kroisos és Solon találkozását s Polykrates gyűrűjét. Dolgozat volt 13, felváltva magyarról görögre és görögből magyarra. Homeros életrajza. Herodotos élete és művei. Homerosi reáliák.

Német nyelv. Tanár: Orosz Alajos. Tankönyvek; Henrik Német olvasókönyve II. rész. Harrach Goethe Hermann und Dorotheája és Heinrich Schiller Wilhelm Tell-je. Heti óraszám: 3. Prózai olvasmányok: Siegfrieds Drachenkampf. Lohengrin. Arion. Költői olvasmányok: Goethe Hermann u. Dorothea I. IV. VII. éneke, a többinek tartalma; Schiller Wilhelm Tell-jéből az I. III. IV. felvonás szemelvényesen. Der Zauberlehrling. Die Bürgerschaft. Der Taucher. A nem olvasott részek tartalmának ismertetése, a művek méltatása. Néhány magyar szöveg németre fordítása az Orosz-féle Stilus-gyakorlatokból. Az írásbeli dolgozatok száma 9.

Történet. Tanár: Dr. Fechtel János. Tankönyv: Vaszary Kolos: Világtörténet; Uj-Kor. Heti óraszám 3. Tananyag: A westphali békétől egészen napjainkig terjedő események és az államok politikai földrajza.

Természettan. Tanár: Haller Jenő. Tankönyv: Bóbita-Gerevich természettana. Heti óraszám: 4. Tananyag: Az erőműtan, rezgésttan, hangtan és fénytannal kapcsolatos megállapításokkal.

Mennyiségtan. Tanár: Krompaszky Béla. Tankönyvek: dr. König algebraja és Lutter Mértana. Heti óraszám: 3. Tananyag: a) Az algebrából: A másodfokú egyenletek elmélete, a másodfokú egész függvény maximum és minimum értéke; számtani és mértani haladványok és azok alkalmazása a szakaszos tizedes törtre, és a kamatos kamatszámításra, b) A geometriából: A testmértan és pedig az egyenes és sík fekvése a térben; a szöglet; a soklapok; a térfogat mérésének alapelve; a hasáb, gúla, henger, kúp és gömb térfogata és felülete. Iskolai dolgozat és házi előkészület, mint az V. osztályban.

Görög-pótló rajz. Tanár: Ócsvár Rezső. Heti óraszám: 2. Építészeti ékitmények, párkány részletek rajzolása szénrel és festése sépiával. Egyszerűbb építészeti motívumok: kut, kápolna stb. és edények rajzolása faminták után. Alkalmilag kagylók, koponyák festése aquarellben szabadabb kezelésben. A renaissance és a legújabbkori építészet, szobrászat és festészet ismertetése, a jellegzetesebb műalkotások bemutatása. Összesen 6 órában.

Egészségtan. Tanár: Dr. Török István. Tankönyv: Dr. Fodor József Egészségtana. Heti óraszám: 2. Tananyag. Az iskolaorvosi intézmény s annak keletkezése az egyes államokban. Az egészségtan története a legrégebb időtől. Az egészségtan feladata. Az egészségnek és betegségnek befolyása az életre, nemzetre, annak felismerése a népeknél. A halandóság különböző országokban, életkorban. A betegségek elhárítása s a halálozás csökkentése. A táplálkozás. Élelmiszerek. Italok. Lakás. Talaj. Építkezés. Szellőztetés. Fűtés. A munka és foglalkozás. A test ápolása, ruházat, az izmok gyakorlása, fejlesztése, azok módjai, s a betegápolás. A fertőző betegségek, azok természete és támadása, a betegséget okozó baktériumok, a ragály, miazma, járványok, tájkórok, azoknak befolyása a nép egészségére, a fertőző betegségek elhárítása, a fertőztelenítés, köztisztaság, fontosabb fertőző betegségek. Gyakorlatirás.

Testgyakorlat. Tanító: Erdélyi Imre. Heti óraszám: 2. A tag-szabadgyakorlatokból súlyzókkal a mozdulatok 4 és 8 ütem szerint a

test összes izmaira való tekintettel szabatos formákban. A katonai rendgyakorlatokból: a m. kir. honvéd gyalogság számára irt szabályzati utasítás szerint: alapfelállítás, igazodás, fedezés, fordulatok, szakasz, kettősrendek alakítása állás és menet közt, huzódások, kanyarodás, menetelés. A szergyakorlatokból: az összes tornaszereken erő és ügyességi csapattornázás. Magas-, távol- és rudgrás; bak- és lóugrás. Sulydobás. Sulyemelés 18 kilogrammtól 30 kilogrammig. Jétékokból: az ezen vidéken divatozó labdajátékok, füleslabda.

VIII. OSZTÁLY.

Vallástan. Tanár: dr. Reiser György. Melles Emil. Hozás János. Tankönyv: A róm. kath.-nál Dr. Wappler A. A ker. kath. anyaszentegyház története. Heti óraszám: 2. A gör. kath.-nál mint a VII. osztályban.

Magyar nyelv. Tanár: Orosz Alajos. Tankönyv: Dr. Horváth Cyrill: „A magyar nemzeti irodalom története“ olvasókönyvvel. Heti óra szám 3. Tananyag: A magyar irodalom fejlődésének áttekintése; a régibb irodalommak Bessenyei-ig rövid tárgyalása után az újabb irodalom tüzetes ismertetése, a nevezetesebb irodalmi jelenségek méltatása a főbb irányok megjelölése mellett. Olvasmány: A Haotti Beszéd és könyörgés. A köningsbergi töredék. A ferencziek bibliájából, Margit és sz. Katalin legendákból Szent Bernát Hymnusa, Ének Pannonia megvételéről, Sylvester új testamentumából, Balassi Menyhártból, Tinódi, Balassai, Zrinyi, Gyöngyösi, Gvadányi, Csokonai, Kisfaludy Sándor, Berzsenyi, Kisfaludy Károly, Vörösmarty, Bajza, Czuczor, Petőfi, Tompa és Arany költői műveiből kiszemelt darabok; a prózairók közül: Pázmány, Mikes, Kazinczy, Kármán. Kölcsey és Eötvös. — Ezekon kívül Arany: Naiv eposz; Franknoi: Pázmány Péterről (részletek); Salamon: Zrinyi a költőről; Arany: Gyöngyösiről; Beöthy: Mikes prózájáról; Arany: báró Orczyról; Toldy: Csokonairól; Kölcsey: Berzsenyiről tartott emlékbeszéde. Gyulai: Bánk-bán tanulmányából; Gyulai: Eötvösről; Lévy József Tompáról; Gyulai: Vörösmarty életrajzából; Tóth Sándor: Kemény Zsigmonról; Gyulai: Arany emlékezetéből; Badics: Petőfiről; Szász Károly: Madách Imréről. Minden hóban egy írásbeli dolgozat.

Görögpótló magyar. Tanár: Kőszegi László. Tankönyvek: Görög régiségek Schill Salamontól. Platon és Aristoteles, Alexander-Péterfitől. Heti óraszám: 2. — Olvasmányok. Sokrates védekezése; részletek az Államból. A görög régiségek ismételése; görög műtörténet.

Latin nyelv. Tanár: Radlinszky József. Tankönyv: Cserép, Horatius. Gyomlay Szemelvények Tacitusból, Bartal-Malmosi Latin Mondattan, Cserép Római Régiségek. Heti óraszám: 4. Olvasmány: Horatiusból: 10 óda, 2 epodos, 3 satira s 2 epist. Tacitusból: 35 fejezetre terjedő szemelvény az Annalesből és a Historiaeből. Írásbeli dolgozat havonként 2.

Görög nyelv. Tanár: Fásztusz Elek. Tankönyvek: Csengeri Homeros Iliasa. Dr. Simon József: Szemelvény Platon műveiből. Heti óraszám: 4. Olvasmányok: Homeros Iliasából, Agamemmon vitézkedése., Patroklos csatája és halála, és Achilles és Thetis. cz. szemelvények és Platonnak Phaedo. cz. dialogusából az 1.—3., 5., 6., 14.,—17., 54., 56., 57., 63.—67. fejezetek. Szó szerint betanultak az Iliasból 60 sort. Az Ilias és Odysseia tartalma és szerkezete. Sokrates és Platon bölcséletének vázlatja. Havonként egy iskolai dolgozat, összesen 9.

Német nyelv. Tanár: Orosz Alajos. Heti óraszám: 2. Tankönyv: Lessing: Minna von Barnhelm. Olvasmány: „Minna von Barnhelm“ egész terjedelmében szemelvényesen. A nem olvasott részek tartalmának ismertetése, a mű méltatása. Endrei Stilus gyakorlataiból: A német irodalom első virágzása korszaka. Lessing, Goethe, Schiller, Heine, Lenau, Uhland, Grielparzer élete. A gymnasiumi német nyelvi oktatás folyamán szerzett irodalmi ismeretek összefoglalása s kiegészítése. Havonként egy írásbeli dolgozat, összesen 7.

Történet. Tanár: Nagy József. Tankönyv: Komarik József: „A Magyarok Oknyomozó Története.“ Heti óraszám: 3. Tananyag: ősi pogány korszak: az ősi haza, a fejedelmek, a főbb kutforrások. A kereszténység befogadása és a szent István-féle királyság: a kereszténység és a királyság behozatala, szervezete, nemzeti visszahatás mindkettő ellen, az új intézmények megszilárdulása, Magyarország két császárság közt. A Sz. István-féle rendszer felbomlása, a hűbéri eszmék szerint való szervezkedés: az állam egységének lazulása, átmenet a hűbériségbe, Magyarország keleti nagy hatalom, a török ellen való küzdelmek. Mátyás kora. A köznemesség és főnemesség küzdelme, az ország hanyatlása. Harcz az ország területéért és alkotmányáért: az ország darabokra bomlása, a török hódoltság befolyása, Erdély szerepének fontossága, a bécsi kormány központosításra törekvő politikája, az ország területének visszaszerzése, az alkotmány biztosítása. A nemzet és dinasztia kibékülése, az ujkori államintézmények, reformok, az alkotmány meggyengülése az alkotmányos reformok által való ujjászületés.

Természettan. Tanár: Krompaszky Béla. Tankönyv: Bóbita-Gerevich Természettana. Heti óraszám: 4. Tananyag: A vezetett és sugárzó hő. Delejesség. Villamosság. Az anyag szerkezete. A mennyiségtani földrajz elemei.

Mennyiségtan. Tanár: Krompaszky Béla. Tankönyv: Dr. Kőnig Algebrája és dr. Lutter Mértana. Heti óraszám: 2. Tananyag: az algebrából: A kapcsolástan eleme. Kéttagúak szorzatai és magasabb hatványai. Az algebrai összes tananyag ismétlése. A mértanból: A mértan összes tananyagának összefoglaló megismétlése. A gömb-háromszögtan cosinus-tétele és alkalmazása geographiai helyek távolságának meghatározására. A geometria összefoglaló áttekintése. Iskolai írásbeli dolgozat volt 7.; ezek tárgya a legközelebb hónap alatt bevégzett tananyagra vonatkozó feladványok. A tananyag begyakorlására a tanulók óráról-órára otthon is kidolgoztak két-két feladványt.

Görög-pótló rajz és ábrázoló geometria. Tanár: Ócsvár Rezső. Tankönyv: Dr. Fodor László: Az ábrázoló geometria elemei. II. rész. Heti óraszám: 2. Tananyag: A szögletes és gömbölyű testek ábrázolása és vonatkozásai a térelmekre, projectioninak meghatározása; önárnyékuk s vetett árnyékuk határának felkeresése. Szabad kézi rajz: emberi fejnek rajzolása lapminták után.

Bölcseleti előtan. Tanár: Ratkovszki Pál. Tankönyv: Hajdu Tibor dr. és Zoltvány Irén dr. „Lélektan és gondolkodástan“. Heti óraszám: 3. Tananyag: A lélektanból a mozgás tényei, a megismerés tényei és a törekvés tényei. A gondolkodástanból: a fogalom általában, elemi dialektika, módszeres dialektika, kritika.

Testgyakorlat. Mint a VII. osztályban.

Magyar írásbeli dolgozatok.

A magyar nyelvből.

IV. OSZTÁLY. 1. Toldi I. Énekének tartalma. 2. Miklós és György. 3. Gyermeki szeretet. 4. A farkaskaland. 5. Miklós jószivüisége és lovagiassága. 6. Miklós vallásossága. 7. A remete. (Átirás mai nyelvre.) 8. A fülemile. (Átirás prózába.) 9. A templom és az iskola. 10. A város és a falu. (Összehasonlítások). 11. A mi iskolánk. (Leírás.) 12. A zsugori. (Jellemkép). 13—14. Ügyiratok szerkesztése. 15. Volt tanítvány levele tanárához.

V. OSZTÁLY. 1. A tavasz (Leírás). 2. A hálátlan (Jellemkép, iskolai dolgozat). 3. Körösi Csoma Sándor felett tartott emlékbeszéd szerkezete. 4. Kossuth Lajos július 11-ikén tartott beszédének gondolatmenete. 5. Hogyan kell hasznosan olvasni ? 6. Deák Ferencz első „felirati javaslat“-ában az érvelés módja. 7. A történetírás feladata és tárgya (Iskolai). 8. Az atheni és spártai nép jelleme Perikles Halotti beszéde után (Iskolai). 9. „Minden áldozat kicsiny azokhoz, miket a hazának kivánni joga van“ jeligével buzdító beszéd.

VI. OSZTÁLY. 1. A fenséges tényezői és a fenséges a természetben. (Értekezés). 2. A Zrinyiász csodássága (Értekezés). 3. Tihamér jelleme a „Két szomszédvár“-ban (Jellemrajz). 4. Miért „Julius Caesar“ és miért nem „Brutus“ (Iskolai). 5. A magyar népdal jellemző sajátosságai (Értekezés). 6. Az elégia sajátosságai „Mohács“ alapján. 7. A hangsúlyos és időmértékes verselés. (Összehasonlítás. Iskolai). 8. A tört. tragédia viszonya a történelemhez (Értekezés). 9. A tragikus és komikus hős (Összehasonlítás).

VII. OSZTÁLY. 1. Az irodalom tanulmányozása kötelesség, haszon, gyönyörűség. 2. Sallustius Bellum Jugurthinumával kapcsolatban jellemezzük a római nobilitas romlottságát. 3. Arany J. Toldijának összevetése Ilosvai Toldijával. 4. A XVIII. században a francziáknál uralkodó bölcsészeti eszmék jellemzése. 5. Mikes jelleme leveleiben. 6. A remény és emlékezet az életörömök főforrásai. 7. A

vas, mint életünk fenntartója és kulturhistóriai tényező. 8. Kölcsey, mint kritikus. 9. Berzsenyi Az én osztályrészem c. ódája főszméinek taglalása.

VIII. OSZTÁLY. 1. Nemzetünk ősi élete a nyelvtörténet világitása mellett. 2. Az aranybulla és a magna charta jellemzése és összehasonlítása. 3. Zrinyi és Gyöngyösi. 4. A régi és az új földesúr. (Jókai Az új földesúr). 5. Miért volt nálunk szükséges a nyelvújítás? 6. A villamos áram, hő-, és fény-hatása. 7. A vasutak hatása a közgazdaságra és művelődésre.

Rendkívüli tantárgyak

Román nyelv. Tanár: Hozás János. a) *Alsó fokoztályban.* Tankönyv: Teutsch-Popea Román nyelvtan és Olvasókönyv. Heti óraszám: 2. Tananyag: A román nyelv hangjai. Helyesírás és írásjelek. A szótagok hangsulya. Az ártikulus. A többes szám képzése. *Am* és *sunt* segédigék ragozása. Himnemü szavak a végzettel. Birtokos névmások. Névragozás. Tulajdon nevek ragozása. *Cel cea* ártikulus. Melléknevek fokragozása. Számnevek. Olvasmányul szolgált 1—25 gyakorlat.

b) *Felső fokoztály.* Tankönyv: Virgil Onitiu *Limba română, Fiinta, originea, rudeniile si istoria ei.* Heti óraszám: 2. Tananyag: A román nyelv eredete, rokonsága és története. Megfelelő olvasmányok.

Szabadkézi rajz. Tanár: Ócsvár Rezső. Heti óraszám: 2. II.—VIII. osztály. Diszitmények rajzolása contourokban, később árnyékolással. Domboru minták (gipsz) rajzolása szénrel és festése aquarellben. Egyszerűbb használati tárgyak rajzolása faminták után. A természeti szertárból vett kagylók, állati koponyák, kitömött madarak stb. festése színesen aquarellben és olajban. Egyszerűbb csendéletek festése szabadabb kezelésben. Alakok és emberfejek rajzolása lap minták és gipszöntvények után.

Műének. Tanító: Mondik Endre. Az ifjúság vegyes énekkara, a mely ez évben 89 tagból állott, heti 2 órában tanulta az egyházi és világi műéneket. Két rendes heti órában az I. A) és B) osztály növendékei elméleti oktatásban részesültek. Nevezetesen: az öt vonalrendszer, hangjegyek, szünjelek, a G és F kulcsok, a kereszt és b. Egyszerű kereszt és b, kettős kereszt és b, hangsorok, hangközök, ütenyemek. A szép éneklés szabályai.

T a n u l t á k	I. A.	I. B.	II. A.	II. B.	III. A.	III. B.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen
a román nyelvet	—	—	1	2	3	—	2	2	—	4	—	14
a szabadkézi rajzot műéneket	—	—	—	—	1	5	5	8	2	2	—	23
	6	8	4	11	9	10	8	3	7	11	12	89

Jegyzetek az érdemsorozathoz:

A magaviselet jellemzésének négy fokozata ez:

jó,	itteni jegye	1
szabályszerű,	„ „	2
kevésbé szabályszerű,	„ „	3
rossz,	„ „	4

A tanulmányi előmenetel 4 fokozata ez:

jeles,	itteni jegye	1
jó,	„ „	2
elégéséges,	„ „	3
elégtelen,	„ „	4

A tanári test ált. ítélete:

a) felsőbb osztályba léphet;	itteni jegye	fell.
b) javító vizsgálatra bocsáttatik,	itteni jegye;	javit.
c) osztályismétlésre uttasíttatik	itteni jegy;	n. lép.

r. k.	= római katolikus
g. k.	= görög „
g. kel.	= görög keleti
ág. ev.	= ágostai evang.
ev. ref.	= evang. református
izr.	= izraelita
ösz.	= ösztöndijas
ism.	= ismétlő
p. n.	= pap-növendék
fm.	= felmentve

A tanulók érdemsorozata

Első A. osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndijas-e? ismétlő-e?	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettudomány	Számtan	Rajzoló mértan	Szépíráás	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Bauer Béla r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Baumli István r. k.	2	2	3	2	3	3	3	2	2	1	fell.
Bazsó Andor r. k.	2	2	3	3	3	3	3	3	2	2	fell.
Beniczky Sándor g. k.	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	fell.
5. Berghofer Imre r. k. ism.	2	2	3	1	1	2	2	2	1	2	fell.
Béres József g. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	2	1	fell.
Bornstein Móricz izr.	2	2	2	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Bujárszki József r. k.	3	4	4	4	4	4	4	3	1	3	n. lép
Donka Károly g. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
10. Dornbach Zoltán r. k.	3	4	4	4	4	4	4	3	3	2	n. lép
Dworák Alfréd r. k.	2	3	3	2	1	2	3	3	2	1	fell.
Ehlauf Pál r. k.	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	fell.
Erdős Lajos g. k. ism.	3	3	4	3	3	3	3	3	1	2	jav.
Falussy József r. k.	2	2	3	3	3	2	3	3	2	2	fell.
15. Fényes Béla r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Furcicu Leo g. k.	2	3	4	3	2	3	4	2	2	1	n. lép
Godián István g. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Halász György g. k.	2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	fell.
Horváth János r. k.	2	2	3	2	1	1	2	2	3	1	fell.
20. Jászay Tibor r. k.	3	3	4	4	3	3	3	2	2	1	n. lép
Kerényi Aladár izr.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Kertész Tibor izr.	3	4	4	4	4	4	4	4	2	2	n. lép
Keszler Miksa izr.	3	2	3	3	3	3	3	2	2	1	fell.
Kirilla Tivadar g. k.	1	2	3	3	2	3	3	2	2	1	fell.
25. Kiss János r. k.	2	2	2	2	1	3	2	2	1	1	fell.

A tanuló neve s vallása; ösztöndijas-e? ismétlő-e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetr.rajz	Számítan	Rajzoló mértan	Szépírás	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete.
Koczka Gyula r. k.	2	2	3	2	1	2	3	2	2	1	fell.
Krause Károly r. k.	2	3	3	2	2	2	2	2	1	2	fell.
Lengyel Ervin r. k.	m	e	g	h	a	1	t				
Márkus Dezső izr.	3	3	4	3	3	4	4	3	2	2	n. lép
30. Mikolay István ev. ref.	vi	zs	g	á	la	tot	n	e	m	t	e t t
Mikolay Kálmán ev. ref.	3	3	4	3	3	3	3	3	1	2	jav.
Mikula Jenő g. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Nyikorán László g. k.	1	2	2	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Oravec Gyula r. k.	2	2	2	1	1	3	3	2	3	1	fell.
35. Pap Béla r. k.	2	2	3	2	2	2	2	2	2	1	fell.
Papoczy Antal r. k.	2	2	3	3	3	3	3	2	2	1	fell.
Papp László g. k.	1	2	2	1	1	1	1	2	2	1	fell.
Patz Jenő r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Pereszlényi Zoltán r. k.	2	3	4	3	2	3	3	1	3	1	jav.
40. Rada István r. k.	2	2	3	2	1	2	3	2	2	1	fell.
Rád László g. k.	3	3	4	3	2	3	3	2	2	1	jav.
Rosenfeld Aladár izr.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Rosenfeld Andor izr.	3	3	3	4	2	3	3	3	2	1	jav.
Roth Jenő izr.	3	2	3	2	3	3	3	1	2	1	fell.
45. Schönflug Béla r. k.	1	2	2	2	1	2	1	1	2	1	fell.
Schwartz Lajos izr.	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Simonca János g. k.	2	3	3	4	2	3	3	2	1	2	jav.
Stein Lajos izr.	3	4	4	3	3	4	4	3	2	2	n. lép
Szaitz Jenő r. k.	2	3	3	3	2	3	4	3	2	2	jav.
50. Szolomayer József r. k.	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	fell.
Takácsy Gyula r. k.	2	2	2	2	3	3	3	1	2	1	fell.
Timafi József g. k.	2	4	4	4	3	4	4	3	2	1	n. lép
Tóth Gyula r. k.	3	3	3	4	3	3	3	2	1	2	jav.
Weisz Lajos izr.	1	1	2	1	2	2	2	1	2	1	fell.
55. Wieser János r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Winkler István r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			

Első B. osztály.

A tanuló neve s vallása ; ösztöndijas-e? ismétlő-e ?	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetráajz	Számítan	Rajzoló mértan	Szépírás	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Bakay László r. k.	2	1	1	2	1	2	2	1	2	1	fell.
Balló Ferenc r. k. ism.	1	2	2	1	1	2	2	2	1	1	fell.
Bánk János g. k.	2	3	3	2	3	3	3	2	2	1	fell.
Bárdóly Sándor r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
5. Benyovszky István r. k.	1	2	3	2	1	3	3	1	fm	1	fell.
Binder Sámuel r. k.	2	3	3	2	2	3	3	3	2	2	fell.
Bodnár István r. k.	2	2	3	2	2	2	3	1	2	2	fell.
Braun Ignác izr.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Burkus Valér g. k.	2	3	3	2	3	3	3	3	3	1	fell.
10. Czilli Antal r. k.	2	2	3	2	3	2	2	2	2	1	fell.
Dorka János g. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Ferenczik Fülöp r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Feuerstein Miklós izr.	2	3	3	2	1	2	3	2	2	1	fell.
Feuerstein Miksa izr.	2	1	1	2	1	2	2	2	2	1	fell.
15. Fischmann Béla izr.	3	3	4	3	3	3	3	3	2	1	jav.
Fiszter Károly r. k.	1	1	2	1	1	1	2	1	2	1	fell.
Gnándt Ferenc r. k.	3	4	3	2	2	3	3	2	1	1	jav.
Gots Endre r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Gönczy Sándor g. k.	1	2	2	1	2	2	2	1	1	1	fell.
20. Grünbaum József izr.	3	3	4	3	2	3	3	2	3	1	jav.
Hesz Ernő r. k.	3	3	3	3	2	3	3	3	1	2	fell.
Hirschl Lajos izr.	2	2	3	2	2	2	2	2	1	1	fell.
Hüttler Károly r. k. ism.	2	1	1	2	2	2	3	1	1	2	fell.
Horváth Gusztáv r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
25. Illy Antal r. k.	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	fell.
Jászai Jenő r. k.	1	2	2	1	1	2	1	1	1	1	fell.
Kerekes Endre r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Kerülő György g. k.	2	3	3	3	2	3	3	2	2	1	fell.
Kiss Antal r. k.	1	3	3	1	2	2	2	3	3	1	fell.
30. Klein Kornél izr.	3	2	2	1	1	2	2	1	2	1	fell.
Kolb Lajos izr.	1	1	2	1	2	1	2	1	3	2	fell.
Kovács László r. k.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	fell.
Königstein Sándor izr. ism.	3	2	3	2	2	3	3	2	2	1	fell.
Merk Pál r. k.	1	1	1	2	2	2	2	2	2	1	fell.
35. Molcsán Sándor r. k. ism.	2	3	3	3	3	2	3	3	2	1	fell.
Müller Zoltán r. k.	1	1	2	1	1	1	2	2	2	1	fell.
Óváry Béla g. k. ism.	1	2	2	2	1	1	2	2	2	1	fell.

A tanuló neve s vallása; ösztöndijas-e? ismétlő-e?	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetráajz	Számítan	Rajzoló mértan	Szépírás	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete.
Óváry Lajos g. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Ozváth János r. k.	2	2	2	1	2	2	2	1	3	1	fell.
40. Pap Emil g. k.	2	4	4	3	2	3	3	3	2	1	n. lép.
Pap István g. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Radlinszky Ernő r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	1	fell.
Reiter József r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Richter Gyula r. k.	1	3	3	1	1	3	3	3	2	1	fell.
45. Róth Ábrahám izr.	1	1	2	2	3	2	2	1	1	1	fell.
Scheff Béla r. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	2	1	fell.
Scheierli Zoltán r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Simon Sándor g. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	2	1	fell.
Sirola Jenő r. k.	2	3	3	3	2	3	3	1	1	1	fell.
50. Skapinyák Jenő r. k.	1	2	1	1	1	1	2	1	2	1	fell.
Stetiu István g. k.	2	3	3	3	1	2	2	3	2	1	fell.
Szeöke Sándor ev. ref.	2	2	3	1	1	2	3	1	2	1	fell.
Tajerling János r. k.	2	3	3	3	3	3	3	2	1	1	fell.
Tegze Sándor g. k.	3	2	2	3	3	3	3	2	3	3	fell.
55. Tirsi Polikárp r. k.	2	2	3	3	2	3	3	3	2	1	fell.
Trefszker György r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Uhl József r. k.	1	2	1	1	1	1	1	2	2	1	fell.
Magántanuló: Heves Elemér izr.	v	i	z	s	g	ála	tot	ne	m	tett	

Második A. osztály.

A tanuló neve s vallása ; ösztöndijas-e? ismétlő e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetrajz	Számítás	Rajzoló mértan	Szépírás	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Bakács János g. k.	1	2	2	1	1	2	1	1	1	1	fell.
Bakkay Rezső r. k.	1	2	2	2	2	2	1	1	1	1	fell.
Bartha Antal r. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	2	1	fell.
Bazsó Tivadar r. k.	1	1	1	2	1	1	2	2	1	2	fell.
5. Boer Endre r. k.	2	3	3	3	2	3	3	2	2	2	fell.
Börönte István r. k.	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	fell.
Buday István r. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	2	2	fell.
Czumbel Lajos r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Csausz István r. k.	1	1	1	1	1	1	2	3	3	2	fell.
10. Egeli János r. k.	1	3	3	3	3	2	3	3	2	1	fell.
Egressy László g. k.	2	3	3	3	2	3	2	3	3	1	fell.
Erdélyi Rezső r. k.	2	2	3	2	1	2	3	1	1	1	fell.
Erni Ferencz r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Fecser Vendel r. k.	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	fell.
15. Fekésházy István ev. ref.	2	3	3	3	3	3	3	1	1	1	fell.
Ferentzy László r. k. ism.	2	3	3	3	3	3	3	2	fm.	2	fell.
Griger György r. k.	1	3	3	2	2	3	3	3	2	2	fell.
Halász Sándor izr.	1	2	2	2	2	2	3	2	fm.	2	fell.
Horváth Ákos r. k.	2	3	3	3	3	3	3	2	3	2	fell.
20. Horváth József r. k.	2	3	3	3	2	3	3	1	1	1	fell.
Iván Sándor r. k. ism.	2	3	3	3	2	3	2	1	3	1	fell.
Kaminszky János g. k.	2	3	3	3	2	2	3	2	3	2	fell.
Kelényi József r. k.	1	2	2	2	2	2	3	3	2	2	tell.
Király Jenő r. k.	1	1	2	2	1	2	2	2	2	1	fell.
25. Kiss István r. k.	1	2	2	2	2	2	3	3	2	2	fell.
Knoll Andor r. k.	1	1	1	2	1	1	1	2	3	1	fell.
Kovácsnay László Péter r. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	3	2	fell.
Láday József r. k.	2	3	3	2	2	3	3	2	3	1	fell.
Mandics István r. k.	2	3	3	3	3	3	2	3	3	2	fell.
30. Cs. Mayer Ernő izr.	3	2	2	3	3	3	3	2	1	2	fell.
Cs. Mayer Sándor izr.	2	3	3	3	3	3	3	3	2	1	fell.
Melega József r. k.	1	2	2	2	2	2	2	3	3	2	fell.
Mizsey Zoltán r. k.	2	3	3	2	1	3	2	3	2	2	fell.
Nagy István g. k.	3	3	3	3	2	3	2	2	2	1	fell.
35. Orosz Péter g. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	3	2	fell.
Reiter Győző izr.	1	2	3	2	3	3	2	2	2	2	fell.
Sághy Elemér r. k. ism.	3	3	3	3	3	4	3	3	2	2	jav.

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetrjz	Számtan	Rajzoló mértan	Szépírás	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Sághy László r. k.	2	2	3	3	3	3	3	3	2	1	fell.
Schőber Emil r. k.	1	2	2	1	1	1	1	2	1	1	fell.
40. Suta Demeter g. k.	2	3	3	2	3	3	2	3	2	2	fell.
Szaitz Mihály r. k.	2	3	3	3	2	3	3	4	1	1	fell.
Szalay Pál g. k.	1	3	3	3	2	3	3	1	1	2	fell.
Szaplóczay Pál r. k.	1	2	2	2	2	2	2	1	2	1	fell.
Szilvássy Dezső r. k.	2	2	1	1	1	1	1	2	2	1	fell.
45. Weisz Károly izr.	2	2	2	3	2	2	1	1	2	2	fell.
Zommer József r. k.	2	3	3	3	2	3	3	2	2	1	fell.
Magántanuló:											
Teleki Tibor gr. r. k.	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—	fell.

Második B. osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndijas e? ismétlő-e?	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetráajz	Számstan	Rajzoló geom.	Szépírás	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete.
Barth Rezső r. k.	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	fell.
Bodó Elek r. k.	2	2	3	2	1	2	2	2	2	1	fell.
Csillik Sándor r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Dán Antal r. k.	1	3	3	2	1	3	2	1	1	1	fell.
5. Déry Pál r. k.	1	1	1	2	2	2	2	2	2	1	fell.
Dorner Gyula r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Erdélyi Traján g. k.	3	4	4	4	3	4	4	3	2	1	n. lép.
Erdős Kálmán g. k.	3	3	3	3	3	4	4	3	3	2	n. lép.
Fáber József r. k.	3	4	4	4	3	4	4	3	2	1	n. lép.
10. Fischer Albert izr.	1	1	2	1	1	2	1	2	1	1	fell.
Goldberger Hermán izr.	2	2	3	3	3	3	2	3	3	1	fell.
Grebur László g. k.	3	3	3	3	3	3	2	2	3	1	fell.
Gruber Béla r. k.	2	2	3	2	3	2	1	2	3	1	fell.
Gyulai Mihály r. k.	1	2	2	2	2	3	2	3	3	1	fell.
15. Harant Dezső r. k.	2	3	3	2	3	3	3	3	3	1	fell.
Heringer Mihály r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Heves Zoltán izr.	2	2	3	4	2	3	2	2	1	1	jav.
Ilosvay Lajos r. k.	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	fell.
Jurkó János g. k.	3	3	3	3	3	4	4	2	2	2	n. lép.
20. Klein Béla izr.	1	1	1	2	1	2	1	2	1	1	fell.
Kremniczky Rezső g. k.	3	3	3	3	3	4	3	3	3	2	jav.
Láng Ferencz r. k.	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	fell.
Lengyel Mihály r. k. ism.	3	3	3	3	3	3	2	3	2	2	fell.
Lindenmájer János r. k.	1	2	2	2	1	3	1	2	1	1	fell.
25. Major András r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1	fell.
Nagy Imre g. k.	1	3	3	3	2	3	3	3	2	1	fell.
Nemes István ev. ref.	2	3	3	3	3	3	4	3	3	1	jav.
Óváry László g. k. ism.	1	3	3	2	3	3	3	3	2	1	fell.
Pap Sándor g. k. ism.	1	3	3	2	1	3	3	2	1	2	fell.
30. Papp Lajos g. k.	1	2	3	2	3	3	3	3	2	1	fell.
Pauluk István g. k.	2	3	3	2	1	3	3	3	1	2	fell.
Pecz Rudolf r. k. ism.	3	3	4	3	3	4	4	3	2	1	n. lép.
Rebenyák István r. k.	1	2	2	3	2	3	2	2	1	1	fell.
Sájer mann Ferenc r. k.	3	4	4	4	3	4	4	3	1	2	n. lép.
35. Schönfeld Ernő izr.	1	2	2	4	3	3	3	3	3	2	jav.
Sefcsik József r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	fell.
Steinberger Jenő izr.	2	2	3	2	3	3	3	4	3	1	fell.
Szikorák Gyula g. k.	1	3	3	3	3	4	3	3	2	1	jav.

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számítás	Rajzoló geom.	Szépíráás	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Szolomájer János r. k.	2	4	4	4	3	4	4	3	2	1	n. lép.
40. Tamás János r. k.	2	3	3	4	3	3	3	3	2	1	jav.
Tempfli István r. k.	2	2	2	3	3	3	3	3	2	1	fell.
Vojnár János r. k.	2	3	3	2	2	3	2	2	2	1	fell.
Weisz Elek izr.	1	1	1	2	2	3	2	1	2	1	fell.
Weisz József izr.	1	2	3	2	1	2	1	1	2	1	fell.
45. Zadránszki Ferenc r. k.	2	1	1	3	3	3	3	3	1	1	fell.

Harmadik A) osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndijas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Természett. földr.	Számítás	Rajzoló mértan	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Babics György g. k.	3	4	3	3	3	3	4	3	1	2	n. lép.
Bacsár Gyula r. k.	1	2	2	2	2	3	3	3	fm.	1	fell.
Bajor Lajos r. k.	2	2	2	2	1	2	3	2	fm.	2	fell.
Banner Zoltán r. k.	2	2	3	2	2	2	2	3	2	1	fell.
5. Bodnár Alajos r. k. öszt. d.	2	3	3	3	2	2	3	3	1	2	fell.
Bornemissza Miklós r. k.	2	2	2	2	1	2	3	2	3	2	fell.
Bugyi Endre r. k.	1	2	2	2	1	2	3	3	1	1	fell.
Csőke Endre r. k.	2	1	2	2	1	1	2	1	1	1	fell.
Czier József r. k.	2	3	3	2	3	3	3	3	1	1	fell.
10. Czumbil István r. k.	2	2	2	1	2	2	2	2	2	1	fell.
Deák János r. k.	1	2	2	2	1	2	2	2	fm.	1	fell.
Dombrády Endre r. k.	2	3	3	4	2	3	3	3	3	1	jav.
Gnándt Ferencz r. k.	1	3	3	3	2	3	3	3	2	1	fell.
Göbl János r. k.	2	4	3	4	2	3	3	3	3	2	n. lép.
15. Göbl. József r. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	2	2	fell.
Griger Nándor r. k.	2	3	3	3	2	2	2	2	3	2	fell.
Halubán János g. k.	2	3	3	4	3	3	3	3	3	1	jav.
Heinrich Béla r. k.	2	3	3	3	2	2	2	3	1	3	fell.
Heinrich Viktor r. k. ism.	2	3	3	2	2	3	4	4	1	2	n. lép.
20. Joanovics Emil g. kel.	2	3	3	2	1	2	2	3	3	2	fell.
Kerényi Sándor izr.	2	3	2	2	2	3	3	3	2	1	fell.
Kiss Vilmos r. k.	1	1	2	2	2	2	2	1	3	1	fell.
Klimkó József r. k.	1	1	2	1	2	2	2	2	1	1	fell.
Kölcsei Kálmán r. k.	2	3	3	2	1	3	2	3	1	1	fell.
25. Kreutzer Géza r. k.	1	2	2	2	1	2	2	2	3	1	fell.
Litteczy Lajos r. k.	2	4	3	4	2	4	4	4	1	3	n. lép.
Májér Antal r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	fm.	1	fell.
Müller Ferencz r. k.	1	1	2	1	2	1	1	1	2	1	fell.
Nemes Ernő r. k.	2	3	3	4	2	3	4	3	fm.	3	n. lép.
30. Papolczy Andor r. k.	2	2	3	2	1	3	3	3	2	2	fell.
Pauliár Géza r. k.	1	1	2	2	2	2	2	2	3	1	fell.
Polyák László r. k.	2	4	4	4	2	4	4	3	fm.	1	n. lép.
Polyánszky Géza g. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	3	2	fell.
Reszegey Rudolf r. k.	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	fell.
35. Rokk József r. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	2	2	fell.
Roska Károly r. k.	1	1	2	2	1	1	1	1	2	1	fell.
Russ János g. k.	3	4	4	4	3	4	4	4	fm.	1	n. lép.

A tanuló neve s vallása ; ösztöndijas-e ? ismétlő-e ?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Természett. föld.	Számítás	Rajzoló mértan	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test ált. ítélete
Salamon Lajos izr.	2	3	2	2	2	2	3	3	3	1	fell.
Steuer Irzael izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
40. Suta János g. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	2	1	fell.
Szilágyi János g. k.	2	3	3	3	2	4	3	4	3	1	n. lép.
Szluha László r. k.	2	2	3	2	2	3	3	3	4	2	fell.
Ungár Sándor izr.	1	2	2	2	2	1	2	2	1	2	fell.
Urbántsek László r. k.	1	1	2	2	2	2	1	1	3	1	fell.
45. Vári István r. k.	1	1	2	2	1	2	1	2	2	1	fell.
Vellibil Lajos r. k.	2	2	2	1	1	3	3	3	3	2	fell.
Zoller József r. k.	1	2	2	1	1	2	2	1	1	1	fell.
Zombory Zoltán r. k.	2	3	3	2	2	3	3	3	2	1	fell.

Harmadik B) osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndijas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Laatin nyelv	Német nyelv	Történelem	Természett. földr.	Számítás	Rajzoló mértan	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Barth Benedek r. k.	1	2	2	2	1	2	2	2	fm	1	fell.
Baumgartner András r. k.	2	3	3	3	2	2	3	2	1	1	fell.
Beszedits Lajos r. k.	1	1	2	3	2	2	2	2	2	1	fell.
Brunner József r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	1	2	fell.
5. Csedreki József r. k.	2	3	4	4	3	3	4	3	3	1	n. lép.
Dobos István r. k.	1	1	2	2	2	2	2	2	2	1	fell.
Dunka János g. k.	1	1	1	1	2	2	1	1	fm	1	fell.
Drovák Viktor r. k.	1	2	2	1	1	2	2	3	2	1	fell.
Faulhaber Béla r. k.	2	2	2	3	2	2	3	2	1	1	fell.
10. Feldmann Ernő izr.	1	3	4	4	2	3	3	4	2	2	n. lép.
Fila János r. k.	1	2	2	3	2	2	2	1	1	2	fell.
Gajdos József r. k.	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	fell.
Gönczy István g. k. öszt.	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	fell.
Gruber János r. k.	1	2	2	1	2	3	2	1	1	1	fell.
15. Hájtájer Gyula r. k.	2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	fell.
Hiripi Elemér r. k.	2	2	3	3	3	2	3	3	fm	2	fell.
Illés Lajos r. k.	2	2	3	2	2	2	2	2	2	1	fell.
Jakab Sándor r. k.	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	fell.
Kacz Herman izr.	2	2	2	2	2	3	3	2	2	2	fell.
20. Kati József r. k.	2	2	3	2	3	3	3	3	2	1	fell.
Kerner István r. k.	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Kosotán László ág. h. ev.	3	3	3	4	3	1	4	3	2	2	n. lép.
Kovács Jenő r. k.	1	2	2	3	3	3	3	2	fm	1	fell.
Leitner János r. k.	2	3	3	4	3	2	4	2	2	2	n. lép.
25. Csengeri Majer Mihály izr.	2	2	3	2	1	3	2	2	3	1	fell.
Markusz Viktor izr.	2	3	3	2	2	3	3	3	2	2	fell.
Matécsa György g. k.	1	2	2	2	3	1	3	1	2	1	fell.
Mattevi Lajos r. k.	2	3	4	4	3	3	4	4	1	2	n. lép.
Mák Antal r. k.	1	2	3	2	2	2	3	2	1	1	fell.
30. Mellau Ferencz r. k. ism.	2	3	3	2	3	3	3	3	1	1	fell.
Merlák Ferencz r. k.	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	fell.
Mois Mihály g. k.	1	3	4	4	3	3	4	3	1	2	n. lép.
Mónus József ev. ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Munkhárt Gyula r. k.	1	2	2	3	2	2	2	1	2	1	fell.
35. Nonn Gyula r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	1	2	fell.
Pap Gyula r. k.	2	3	3	3	3	1	3	3	1	1	fell.
Paszternák Bertalan r. k.	1	2	2	2	1	1	2	3	2	1	fell.
Péterfi Béla izr.	2	3	4	2	3	2	3	3	2	2	jav.

A tanuló neve s vallása ; ösztöndijas-e ? ismétlő ?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Természett. földr.	Számán	Rajzoló mértán	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Piszl Mátyás r. k. ism.	k	i	m	a	r	a	d	t			
40. Polgár Béla r. k.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	fell.
Rosenfeld Ákos izr.	1	3	4	3	2	2	3	2	3	2	jav.
Szigeti András r. k.	k	i	m	a	r	a	d	t			
Szombati István r. k.	2	3	3	3	2	3	2	3	3	1	fell.
Takács Pál r. k.	2	2	2	3	3	2	3	3	1	1	fell.
45. Weisz József r. k.	1	2	2	2	2	3	3	2	2	1	fell.
Magántanuló :											
Varju Benő r. k.	v	i	z	s.	n	e	m	t	e	tt	
Ilniczky Sándor g. k.	v	i	z	s.	n	e	m	t	e	tt	
Szent-Iványi Géza ág. h. ev.	1	1	1	1	2	1	1	2			fell.

Negyedik osztály.

A tanuló neve s vallása ; ösztöndijas e ? ismétlő e ?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Természetráajz	Algebra	Rajzoló mértan	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Azary Sándor g. k.	3	3	3	3	2	3	4	3	1	2	jav.
Balogh Sándor g. k.	1	3	3	3	2	3	3	2	2	1	fell.
Bérczi Sándor izr.	1	2	2	3	1	3	3	3	2	1	fell.
Binder Gábor r. k.	2	3	3	4	2	3	4	4	2	2	n. lép.
5. Czauner János r. k.	1	2	2	3	1	1	2	1	2	1	fell.
Czier Antal r. k.	1	2	2	2	2	2	3	1	1	1	fell.
Császy Mihály ev. ref.	2	3	3	3	2	3	4	3	1	2	jav.
Csucsay János r. k.	1	2	3	3	2	2	2	1	1	1	fell.
Daróczy Pál r. k.	1	2	3	3	1	2	2	1	fm	1	fell.
10. Dósa Barnabás r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Farkas Jenő izr.	2	3	3	4	3	3	4	3	1	1	n. lép.
Gebauer Károly r. k.	2	3	3	3	2	4	3	2	3	1	jav.
Gyene Zsigmond ev. ref.	vi	zs	gá	la	tot	ne	m	t	ett		
Halász Lajos izr.	2	2	3	2	1	3	3	3	1	1	fell.
15. Heidenhoffer Pál r. k.	2	3	3	3	3	3	4	3	1	2	jav.
Hirschberg Jenő r. k.	2	2	2	3	1	2	3	3	fm	1	fell.
Horváth György r. k.	2	3	3	3	1	2	3	3	3	1	fell.
Imlauer Dezső r. k.	1	2	2	2	2	2	3	1	1	2	fell.
Jászai Viktor r. k.	1	3	3	3	2	1	3	2	3	1	fell.
20. Kellner Mihály izr.	1	1	2	2	2	2	2	2	2	1	fell.
Kicska László r. k.	2	3	3	3	1	2	3	3	2	2	fell.
Klein Jenő izr. ism.	2	3	3	3	2	2	3	3	2	1	fell.
Krausz Zsigmond izr.	2	2	2	2	2	3	3	3	3	1	fell.
Lauritz Géza r. k. öszt.	1	2	2	2	1	3	2	3	2	1	fell.
25. Ládáy Dezső r. k. öszt.	2	2	2	3	2	2	3	3	2	1	fell.
Láng György r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Letkovics József izr.	1	1	1	1	1	1	2	2	fm	1	fell.
Mandics László r. k.	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	fell.
Marinesák Bálint r. k.	1	1	2	2	2	1	3	2	1	1	fell.
30. Markovits Ernő izr. ism.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Mátyás Lajos g. k.	1	1	1	2	1	1	2	1	2	1	fell.
Mihály Károly ev. ref.	2	3	3	3	3	3	3	3	2	1	fell.
Mózer Jenő r. k.	3	3	3	3	2	3	3	3	2	1	fell.
Nagy Elek r. k.	2	3	4	4	2	3	4	4	2	2	n. lép.
35. Náp László g. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	2	1	fell.
Ország Zsigmond r. k.	2	2	2	3	2	2	3	3	2	2	fell.
Papoleczy Albin r. k.	1	2	3	2	1	4	3	3	2	1	jav.

A tanuló neve s vallása ; ösztönei- ismétlő e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettudomány	Algebra	Rajzoló mértan	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Papp Aladár g. k.	2	3	3	2	3	3	3	4	1	1	jav.
Petrován Kelemen g. k.	1	3	3	1	2	1	2	3	2	1	fell.
40. Pék László r. k. ism.	2	3	3	3	1	2	3	2	1	1	fell.
Radó Gyula izr.	1	2	2	2	1	1	2	2	3	1	fell.
Rákosi Ferencz r. k. öszt.	2	1	2	2	1	2	2	2	1	1	fell.
Rezutsek István r. k.	2	2	3	4	1	3	4	3	1	2	n. lép.
Rezutsek Lajos r. k.	1	2	3	3	2	2	3	3	1	2	fell.
45. Román László g. k.	2	3	3	3	2	3	3	2	1	1	fell.
Sámuel Izidor izr.	2	2	4	4	2	3	4	3	3	1	n. lép.
Schroff Béla r. k.	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	fell.
Schultz Károly r. k.	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	fell.
Sirola Emik r. k.	1	3	3	3	2	3	3	2	1	1	fell.
50. Siuta János g. k.	1	2	2	2	3	3	2	2	1	1	fell.
Smid Ferencz r. k. ism.	2	3	3	2	3	3	3	2	1	1	fejl.
Stetiu Gergely g. k.	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	fell.
Szabó Jenő r. k.	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	fell.
Szatmári Sándor r. k.	3	3	4	4	2	2	4	3	1	2	n. lép.
55. Szegedy György ev. ref.	2	3	4	4	2	3	4	4	1	1	n. lép.
Szilágyi Gábor g. k.	1	1	1	1	2	2	2	1	2	1	fell.
Szilágyi Lajos r. k.	2	2	3	3	2	3	3	3	2	1	fell.
Toperczer Dezső r. k.	1	3	3	3	1	2	3	3	1	2	fell.
Tóth József rk.	1	3	3	3	2	2	3	2	2	1	fell.
60. Varga Endre r. k.	1	2	2	3	1	2	3	1	1	1	fell.
Vári Emil r. k.	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	fell.
Magántanulók :											
Dobránszky Antal r. k.	vi	zs	gá	lat	ot	ne	m	te	tt		
Szaitz Sándor r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	—	—	fell.
Weisz Hermina izr.	2	1	1	1	1	1	1	3	—	—	fell.

Ötödik osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndijas-e? ismétlő e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettud.	Mennyiség	Görög pótló irodalom	Görög pótló rajz	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Ackermann Lázár izr.	1	2	3	3	2	2	3	3	—	—	2	2	fell.
Andráskó Mihály g. k.	2	2	2	2	2	2	1	2	—	—	2	1	fell.
Balla Gyula ev. ref. öszt.	2	3	3	3	3	2	2	3	—	—	2	2	fell.
Benyovszky János r. k.	2	3	3	—	3	1	2	3	3	2	1	2	fell.
5. Beöthy Ödön r. k.	3	4	4	—	4	2	3	4	3	3	3	2	n. lép
Bérci Béla r. k.	1	1	3	3	2	2	1	3	—	—	1	1	fell.
Bodnár Jenő r. k.	2	3	3	—	4	2	3	4	2	2	2	1	n. lép
Boer Lajos r. k.	3	2	3	3	1	1	1	3	—	—	3	2	fell.
Czier István r. k.	3	3	3	—	3	2	3	3	2	2	2	2	fell.
10. Czumbil Ignác r. k.	1	1	2	1	1	1	1	2	—	—	1	2	fell.
Ember Péter r. k.	1	1	3	2	3	1	2	2	—	—	1	1	fell.
Fekete Gábor g. k.	2	3	3	3	3	3	2	4	—	—	fm	1	jav.
Fauerstein Ignác izr.	2	2	2	1	2	1	1	3	—	—	2	2	fell.
Fodor Ferencz r. k.	1	1	2	—	2	1	1	2	1	1	2	1	fell.
15. Gönczy Miklós g. k.	2	2	3	3	3	1	2	3	—	—	2	1	fell.
Griga Pál r. k.	2	3	3	—	4	2	2	4	1	2	3	1	n. lép
Günther Ferencz r. k.	1	2	2	3	2	1	1	1	—	—	fm	1	fell.
Handlovics Gusztáv r. k.	2	2	3	3	2	2	2	3	—	—	3	1	fell.
Hibola Bernát r. k.	3	3	3	3	3	2	3	3	—	—	2	2	fell.
20. Horváth András r. k.	3	4	3	—	3	2	3	4	3	3	fm	2	n. lép
Horváth Béla ev. ref.	1	3	3	3	3	2	3	3	—	—	2	1	fell.
Höllich Kálmán r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	fell.
Kincsesy Antal r. k.	2	2	3	3	3	1	2	3	—	—	1	1	fell.
Kincsesy Bertalan	2	3	3	—	3	2	3	3	2	2	fm	1	fell.
25. Kishalmy Lajos r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	fell.
Klein Ignác izr.	1	3	3	3	3	2	1	3	—	—	3	2	fell.
Koller Lajos r. k.	2	2	3	—	3	2	1	3	2	1	2	1	fell.
Koller Pál r. k.	2	3	3	—	3	2	1	3	3	2	1	2	fell.
Kozma György r. k.	2	3	3	2	3	2	2	3	—	—	2	1	fell.
30. Krausz Jenő izr.	2	3	3	—	3	2	2	3	2	3	fm	1	fell.
Lakatos Vazul g. k.	2	4	3	3	3	2	3	3	—	—	2	2	jav.
Láng Ernő r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	fell.
Léber Lőrincz r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	fell.
Liebermann Móricz izr.	1	1	2	1	2	1	1	1	—	—	2	1	fellp
35. Lyachovics Sándor g. k.	3	3	3	—	4	1	3	4	2	2	2	2	n. lép
Molnár Imre r. k.	2	2	3	—	2	1	3	3	1	2	fm	1	fell.
Moys János g. k.	3	4	3	—	4	2	3	4	3	3	2	2	n. lép
Nagy János r. k.	1	1	2	1	2	1	1	2	—	—	1	1	fell.

A tanuló neve s vallása : ösztöndijas e? ismétlő-e?	Vallásan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Nemet nyelv	Történelem	Természetráajz	Mennyiségtan	Görög pótló irodalom	Görög pótló rajz	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Németi Sándor izr.	2	2	3	3	2	2	2	3	—	—	fm	1	fell.
40. Nonn János r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	fell.
Papolczy László r. k.	2	3	3	—	3	1	3	3	2	3	fm	2	fell.
Pfiszter József r. k.	1	1	2	2	1	1	1	2	—	—	1	1	fell.
Pillich Nándor r. k.	1	1	2	2	2	1	1	2	—	—	3	1	fell.
Polyák Miklós r. k.	2	3	3	3	3	2	3	4	—	—	2	2	jav.
45. Prohászka Lajos r. k.	3	3	3	—	3	1	2	3	3	2	1	1	fell.
Réti Jenő r. k. öszt.	1	2	2	2	2	1	1	3	—	—	1	1	fell.
Rimili Antal r. k.	2	3	3	3	3	2	3	3	—	—	3	2	fell.
Salamon Lajos izr.	1	3	3	3	3	2	3	3	—	—	3	2	fell.
Scheffer János r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	fell.
50. Serly Béla r. k.	1	2	3	3	3	1	2	3	—	—	2	2	fell.
Steinberger Vilmos izr.	2	3	3	—	3	1	3	3	3	3	3	2	fell.
Stokker Márton r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	—	—	3	1	fell.
Sváiczter László r. k. ism.	2	2	3	3	1	2	3	3	—	—	3	1	fell.
Szabó János g. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	fell.
55. Szolomajer Jakab r. k.	2	3	3	2	3	3	2	3	—	—	2	1	fell.
Szücs Sándor r. k.	1	1	2	2	2	2	1	2	—	—	1	1	fell.
Tatz László r. k. öszt.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	2	1	fell.
Tempfli Alajos r. k.	1	1	2	2	2	1	1	2	—	—	1	1	fell.
Tomory Ernő r. k.	1	2	2	2	2	1	1	2	—	—	2	1	fell.
60. Ujlaky János r. k.	2	3	3	3	3	2	2	3	—	—	1	1	fell.
Vinkler János r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	fell.

Hatodik osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndijas-e? ismétlő-e?	Vallásan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természetráaj	Mennyiségtan	Görögpótló irod.	Görögpótló rajz	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Almási Péter r. k.	1	2	2	—	2	2	2	3	1	1	1	1	fell.
Bakkay Béla r. k.	1	2	2	3	2	2	1	2	—	—	2	1	fell.
Betuker Tivadar r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	fell.
Biró Béla r. k.	1	2	2	2	2	2	1	2	—	—	2	1	fell.
5. Borgida Lajos izr.	1	1	3	2	2	3	1	3	—	—	fm.	2	fell.
Déry Károly r. k.	2	3	3	—	3	3	1	3	1	2	1	2	fell.
Frankó János r. k.	2	2	2	2	2	1	1	3	—	—	1	1	fell.
Grósz Májer r. k.	1	3	2	3	3	3	1	3	—	—	1	2	fell.
Gyene Zoltán ev. ref.	2	3	3	—	3	2	3	3	3	3	1	2	fell.
10. Heidenhofer István r. k.	1	2	2	—	3	2	1	2	1	1	1	1	fell.
Jeremiás József izr.	2	4	3	—	3	3	3	3	2	2	2	2	jav.
Kerner Pál r. k.	1	2	2	—	2	2	1	2	1	1	2	1	fell.
Klein Dezső izr.	2	4	3	3	3	3	3	3	—	—	fm.	1	jav.
Knoll Károly r. k.	1	1	2	2	1	2	1	2	—	—	fm.	1	fell.
15. Komka László r. k.	3	3	3	4	3	2	3	4	—	—	1	3	n. lép.
Kormos Gyula r. k. öszt.	1	2	1	2	1	2	2	3	—	—	1	1	fell.
Lindenfeld József izr.	1	1	1	1	1	2	2	2	—	—	3	2	fell.
Markó Győző izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	2	1	fell.
Markscheid Dezső r. k. ism.	1	2	3	—	3	2	3	3	2	2	2	1	fell.
20. Márkus Lajos izr.	2	2	2	3	3	2	2	3	—	—	fm.	2	feil.
Melega Miklós r. k. öszt.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	fell.
Nagy Márton r. k.	1	1	2	—	2	2	2	2	1	1	1	2	fell.
Nátolya Dezső g. k.	1	2	1	1	1	1	1	2	—	—	1	1	fell.
Pilkler Zoltán r. k.	2	3	2	2	3	1	2	3	—	—	3	1	fell.
25. Rosenfeld Dezső r. k.	1	4	3	—	3	3	3	3	3	3	2	2	jav.
Schönpflug Ernő r. k.	1	1	2	1	2	2	1	2	—	—	2	1	fell.
Szentiványi József r. k.	3	3	3	—	3	2	3	3	3	3	1	2	fell.
Szilvássy Miklós r. k.	2	3	3	—	3	2	2	3	1	2	2	1	fell.
Tarnay Gyula r. k.	3	3	3	3	3	2	3	3	—	—	3	2	fell.
30. Vlazáts Vincze r. k.	2	2	3	—	3	2	1	2	3	1	2	2	fell.
Magántanuló: Reiter Sándor izr.	2	3	3	—	3	3	3	3	1	3	—	—	fell.

Hetedik osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndijas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiség	Görögpótló irod.	Görögpótló rajz	Egészség	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ítélete
Antal József g. k.	2	3	2	—	3	2	3	3	1	1	1	1	1	fell.
Ádám István r. k.	1	2	3	1	2	2	3	2	—	—	2	1	1	fell.
Ágoston Béla r. k.	1	3	3	—	3	2	3	3	2	1	1	2	1	fell.
Bakkay Gyula r. k.	1	2	3	2	3	2	3	2	—	—	2	2	1	fell.
5. Berghofer László r. k.	1	1	2	1	2	1	2	2	—	—	2	3	1	fell.
Bretán László g. k.	1	3	3	3	3	2	1	1	—	—	2	2	1	fell.
Bukovinszky János r. k.	1	2	3	—	3	2	3	3	2	2	2	2	1	fell.
Cserveny István r. k.	1	2	2	2	2	1	1	1	—	—	1	3	1	fell.
Églis Dezső r. k.	1	3	4	—	3	2	3	3	2	1	1	3	1	jav.
10. Fábrián Lajos r. k.	1	2	2	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	fell.
Fischer Mór Lajos izr.	1	2	2	1	2	2	2	2	—	—	1	2	1	fell.
Fuchs Ármin izr.	1	2	2	1	1	1	1	1	—	—	1	2	2	fell.
Gönczy Béla g. k. ism.	2	2	2	2	3	2	1	1	—	—	1	2	1	fell.
Hajdu József r. k. pn.	1	2	3	2	3	2	2	2	—	—	1	fm	1	fell.
15. Hirschberg Ernő r. k. ism.	1	2	2	2	2	2	3	2	—	—	—	3	1	fell.
Ilniczky István g. k.	k	i	1	é	p	e	t	t						
Kaufmann Jenő izr.	1	3	3	—	3	3	3	3	2	3	2	2	1	fell.
Klein Salamon izr.	1	2	2	1	1	2	2	1	—	—	1	1	2	fell.
Komáromy Ödön ev. ref. ism.	1	2	3	—	3	2	3	2	2	3	—	3	1	fell.
20. Lubomérszky Jenő r. k. pn.	1	2	3	1	2	1	2	2	—	—	1	fm	1	fell.
Markovics Aladár izr.	1	2	2	1	2	1	1	1	—	—	2	1	1	fell.
Maxim Jenő r. k. pn.	1	2	3	2	2	2	1	1	—	—	1	fm	1	fell.
Máté Gyula g. k.	1	3	3	3	3	2	3	2	—	—	1	2	1	fell.
Miksa Rezső r. k.	1	2	2	2	2	2	2	2	—	—	1	1	1	fell.
25. Navora Kálmán r. k. pn.	1	3	3	3	3	3	3	3	—	—	1	fm	1	fell.
Orbán Péter r. k.	1	1	2	1	2	1	2	2	—	—	1	1	1	fell.
Papoczy Loránd r. k.	1	2	2	1	2	1	1	1	—	—	2	2	2	fell.
Papp Valér g. k.	1	3	3	3	3	2	3	3	—	—	1	1	1	fell.
Spinher János r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t						
30. Szálka Valér r. k.	1	1	2	2	2	1	2	2	—	—	1	1	1	fell.
Szórán János g. k.	1	2	3	2	3	1	2	2	—	—	1	1	1	fell.
Thury Lajos r. k.	1	2	3	—	3	2	3	2	1	2	1	1	2	fell.
Toperczer Kálmán r. k.	1	3	3	—	3	1	3	2	1	3	1	fm	1	fell.
Magántanulók:														
Farkas Andor r. k.	v	i	z	g	l	a	t	n	e	m	t	e	t	
Kovács Zsigmond ev. ref.	v	i	z	g	l	a	t	n	e	m	t	e	t	
Lőkös Sándor r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t						

Nyolczadik osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndijas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiség	Bölcsélet	Görög pötölő		Testgyakorlat	Magaviselet
										irodalom	rajz		
Anderkó György g. k.	1	2	2	3	3	2	2	2	2	—	—	3	1
Bort Mihály r. k.	1	2	3	3	2	2	1	1	1	—	—	3	1
Böhm István r. k.	1	2	2	3	2	2	2	2	2	—	—	1	1
Böhm Vilmos r. k.	1	2	1	—	1	2	1	1	1	1	2	1	1
5. Csomay Győző ev. ref.	1	1	3	3	3	2	3	3	3	—	—	2	1
Domokos Bálint r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	fm.	1
Ettinger János r. k. pn.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	fm.	1
Faulvetter Ignác r. k.	1	1	2	3	2	2	2	2	2	—	—	2	1
Fodor István r. k. pn.	1	2	2	3	3	2	2	2	2	—	—	fm.	1
10. Groza Ferencz g. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	fm.	1
Halász Béla izr.	2	2	2	2	2	2	1	1	1	—	—	2	1
Hovanecz László r. k.	2	2	2	3	2	2	2	2	2	—	—	2	1
Imlaner Vilmos r. k.	2	2	1	3	2	2	2	2	1	—	—	2	1
Koczka József r. k.	2	3	3	3	3	2	3	3	2	—	—	2	1
15. Krajnik György r. k. pn.	1	1	2	2	1	1	1	1	1	—	—	fm.	1
Kreiter Pál r. k.	2	3	3	—	2	3	3	3	3	3	2	1	2
Krompaszkyy Sándor r. k.	1	1	1	—	2	1	1	1	1	1	1	2	1
Kulifaj Mihály r. k. pn.	1	2	2	2	2	2	2	2	2	—	—	fm.	1
Kürthy Endre ev. ref.	1	3	3	—	3	3	3	3	2	3	3	1	2
20. Kürthy Kálmán ev. ref.	1	3	3	—	3	3	3	3	3	3	3	1	2
Láng Pál r. k. pn.	1	2	2	2	2	2	2	2	1	—	—	fm.	1
Lefkovies Adolf izr.	2	3	2	2	2	2	2	2	1	—	—	2	1
Majos Jenő r. k.	2	3	3	—	3	3	3	3	3	2	3	3	2
Márkus Árpád izr.	3	3	2	—	3	3	3	3	2	3	3	2	2
25. Mártonffy Gyula r. k.	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Melles Béla g. k.	k	i	1	é	p	e	t	t					
Mészáros Lajos r. k.	2	2	2	3	3	3	2	2	2	—	—	1	1
Mikly György r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	fm.	1
Mráz Sándor r. k. pn.	1	2	1	2	2	2	1	1	2	—	—	fm.	1
30. Nagy Vincze r. k.	1	1	1	2	1	1	1	1	1	—	—	2	2
Óváry Géza g. k.	1	3	3	—	3	2	2	2	2	1	1	2	1
Parraghy Barna r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	3	—	—	1	2
Patay István r. k. pn.	1	3	3	3	3	2	3	3	2	—	—	fm.	1
Seliga Mihály r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	3	—	—	fm.	1
35. Sepsy-Kis Márton r. k. pn.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	fm.	1
Steinberger Márton izr.	3	3	3	—	3	3	2	3	2	3	3	3	2
Südy Tibor r. k.	1	2	1	2	3	1	2	2	1	—	—	2	1

A tanuló neve s vallása : ösztöndíjas-e? ismétlő e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiség	Bölcsélet	Görög pótló		Tégyakorlat	Magaviselet
										irodalom	rajz		
Szeifrid Gyula r. k. pn.	1	3	3	3	2	3	2	3	2	—	—	fm	1
Szendrey Ferencz r. k.	1	2	1	2	2	1	2	2	1	—	—	2	1
40. Szoó János r. k.	2	3	2	3	2	3	2	2	2	—	—	1	1
Tamás Géza r. k.	2	3	3	3	3	3	2	2	3	—	—	2	1
Teodorovits János r. k. pn.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	fm	1
Tombory Ernő r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	3	—	—	1	2
Vajó József r. k. pn.	1	2	3	3	3	2	2	2	2	—	—	fm	1
45. Vinkler József r. k. öszt.	1	1	2	1	1	1	1	1	1	—	—	2	1
Volenszky Jenő g. k.	1	2	2	3	2	2	2	2	2	—	—	1	1
Zsilnik János g. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	3	—	—	fm	1
Magántanulók:													
Csepányi László r. k.	2	2	1	2	2	1	2	2	2	—	—	—	—
Sepsy Károly ev. ref.	2	3	3	—	3	3	2	3	3	2	3	—	—

Statisztikai kimutatás a tanulókról.

1. A tanulók általános áttekintése.

Osztály	Tanuló				Az osztályozott tanulók közül										Az osztályozott tanulók szüleinek polgári állása																		
	fölvétett	kimaradt vagy nem tett vizsgalatt	meghalt	osztályozott nyert	vallásra nézve					anyanyelvre nézve					nyelv ismeretre nézve	Östermelő			Iparos			Kereskedő és vállalk.		Tisztviselő		Munkás, napszámos, szolgá	Magánzó						
					róm. kath.	gör. kat.	ev. reform.	ág. h. ev.	gör. keleti	izr.	magyar	német	román	ruth.		csakis magyarul beszél	tud magyarul	Nagybirt. és bérlő	Kisbirt. és bérlő	Alkalmazott	Nagyiparos	Kisiparos	Alkalmazott	Negykereskedő	Kiskereskedő			Alkalmazott	Állami hatósági	Magán és társulati	Katona	Más értelmiségi	
																																	Önálló
I. A.	56	10	1	45	23	12	1	—	—	—	9	42	—	3	—	39	45	3	8	3	—	7	—	—	—	5	—	9	2	—	6	1	1
I. B.	58	9	—	49	29	10	1	—	—	—	9	49	—	—	38	49	—	10	1	—	9	2	—	—	—	5	—	5	4	1	9	4	—
II. A.	47	—	—	47	34	7	1	—	—	—	5	44	1	1	1	40	47	5	8	3	—	5	—	—	1	2	—	8	2	—	10	—	3
II. B.	45	2	—	43	22	12	1	—	—	—	8	42	—	1	—	34	43	1	14	1	—	8	—	—	2	—	8	2	—	5	2	—	3
III. A.	48	—	—	48	37	6	—	—	1	—	4	46	2	—	—	37	48	—	5	3	2	8	1	2	2	—	8	2	—	5	2	—	3
III. B.	48	4	—	44	31	4	1	2	—	—	6	44	—	—	—	34	44	2	10	2	—	8	1	3	—	3	5	—	7	3	3	3	
IV.	64	4	—	60	37	10	3	—	—	10	56	2	2	—	54	60	2	8	—	—	7	2	1	—	—	14	6	—	9	1	10	—	
V.	61	—	—	61	44	7	2	—	—	—	8	60	1	—	—	38	61	6	8	—	6	2	—	11	—	6	6	—	9	5	2	—	
VI.	31	—	—	31	22	1	1	—	—	—	7	31	—	—	—	26	31	1	7	—	—	2	—	—	5	—	3	1	—	12	—	—	
VII.	36	5	—	31	19	6	1	—	—	—	5	28	—	3	—	24	31	—	3	—	—	4	—	—	5	—	10	1	1	5	2	—	
VIII.	49	1	—	48	35	5	4	—	—	—	4	48	—	—	—	38	48	6	12	1	—	8	—	—	1	1	—	5	4	—	7	1	2
	543	35	1	507	333	80	16	2	1	75	490	6	10	1	396	507	26	93	14	2	72	8	5	40	—	78	36	2	88	22	21	—	

2. A megosztályozott tanulók honosság szerint.

	I. A.	I. B.	II. A.	II. B.	III. A.	III. B.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen
	O s z t á l y b a n											
Szatmár városi	16	22	12	15	16	17	27	12	12	7	15	171
Szatmár vármegyei	14	15	11	16	13	17	16	27	8	7	16	160
Bereg „	1	—	—	1	—	2	—	3	2	2	1	12
Ugocsa „	1	3	3	6	2	4	2	2	2	3	3	31
Máramaros „	1	6	3	3	4	1	5	7	2	5	2	39
Pest „	4	1	3	—	6	1	1	2	1	1	1	21
Más „	8	2	15	2	7	2	9	8	4	6	10	73
Összesen	45	49	47	43	48	44	60	61	31	31	48	507

3. Az osztályzat áttekintése.

A tanulmányi előmenetel a reudes tantárgyakat véve							A magaviselet				
Osztályban	Osztályzatot nyert összesen	Felsőbb osztályba léphet			egy tantárgyból elégtelen (javító vizs. bocsátatik)	Nem léphet felsőbb osztályba		jó	szabályszerű	kevésbé szabályszerű	rossz
		minden tantárgyból				két tárgyból elégtelen	több tárgyból elégtelen				
		jeles	leg-alább jó	leg-alább elégs.							
I. A.	45	1	8	20	8	2	6	29	15	1	—
I. B.	49	5	14	26	3	1	—	41	7	1	—
II. A.	47	4	10	32	1	—	—	23	24	—	—
II. B.	43	2	5	23	6	2	5	34	9	—	—
III. A.	48	2	14	22	2	5	3	15	30	3	—
III. B.	44	1	10	25	2	2	4	29	14	—	—
IV.	60	1	12	34	6	2	5	46	12	—	—
V.	61	9	10	33	3	4	2	40	21	—	—
VI.	31	3	9	15	3	1	—	17	12	1	—
VII.	31	—	11	19	1	—	—	28	3	—	—
VIII.	48	7	11	30	—	—	—	37	9	—	—
Összesen	507	35	114	279	35	19	25	—	—	—	—

$84\cdot41\%$
 $15\cdot58\%$

4. Az érettségi vizsgálatok eredményének áttekintése
a) írásbeli vizsgálat

Jelentkezett	Vizsgáltatott	Feladvány			
		jelesül	jól	kielégítően	elégtelenül
48	48	<p>I. A magyar nyelvből: 1. Milyenek rajzolják költőink (Petőfiig) a nemzet jövőjét? . . .</p> <p>2. A vallás, mint a művészetek előmozdítója. . .</p> <p>3. A víz legfontosabb tulajdonságai szilárd, cseppfolyós és légnemű halmaz állapotában. . .</p> <p>II. A latin nyelvből: Cicerónak: „Laelius seu de amicitia“ című művéből a VI. caput (34 sor). Kezdeté: Est enim amicitia stb. . . .</p> <p>III. A német nyelvből: „Kleantes“ . . . .</p> <p>IV. A görög nyelvből: „Platon“ című dialógusából a 2. és 3. fejezet. . . . .</p> <p>V. A mennyiségtanból: 1. Egy számtani sor 2 ik és 7-ik tagjának szorzata 250, a 3-ik és 4-ik tag szorzata pedig 208. Felállítandó e sornak első 10 tagja s a 3-ik és 4-ik tag közé 5 oly új tag iktatandó, a melyek azokkal ismét számtani sort alkossanak. . . .</p> <p>2. Egy 5·8 m. hosszú és 0·75 m. átmérőjű henger alakú fatörzs 7 oldalú szabályos hasábbá alakítandó át. Mennyivel lesz kisebb a hasáb köbtartalma a henger köbtartalmánál? . . . . .</p>			
		12	14	22	—
		9	21	18	—
		9	20	18	1
		7	12	17	1
		15	13	20	—

b) a szóbeli vizsgálat után.

a melyre bocsátott	a melyet kiállott	érettnak nyilvánított			Az érettségit végzettek közül készülő lépni									
		jelesül	jól	egyszerűen	theologiai	jogi	tanári	orvosi	bányász	katona	gazdász	mérnöki	kereskedelmi	erdészeti
48	45	8	16	21	15	14	5	2	1	2	2	2	2	

Az érettségi vizsgálatot sikerrel kiálló 45 ifju közül:

a) **Jeles fokozattal érett 8 ifju:** Böhm Vilmos, Domokos Bálint, Ettinger János, Mártonffy Gyula, Mikli György, Nagy Vince, Teodorovits János, Vinkler József.

b) **Jó fokozattal érett 16 ifju:** Böhm Isván, Faulvetter Ignác, Groza Ferenc, Halász Béla, Hovanyecz László, Imlauer Vilmos, Krajnik György, Krompaszky Sándor, Kulifai Mihály, Láng Pál, Mráz Sándor, Sepsy-Kis Márton, Südy Tibor, Szendrey Ferenc, Volenszky Jenő, Csépanyi László.

c) **Egyszerűen érett 21 ifju:** Anderkó György, Bart Mihály, Csomay Győző, Fodor István, Koczka Aladár, Kreiter Pál, Kürthy Endre, Lefkovits Adolf, Majos Jenő, Márkus Árpád, Mészáros Lajos, Óváry Géza, Patay István, Seliga Mihály, Steinberger Márton, Szeifrid Gyula, Szó János, Tamás Géza, Vajó József, Zsilnik János, Sepsy Károly.

Jegyzet. Az 1092/3. isk. év kezdetén magán vizsgálatot tettek: *Dobránszky Antal* a III. osztályról, *Komka László* az V. osztályról *Suta László* a VI. osztályról és *Weisz Hermina* az I. és II. osztályról összevont vizsgálatot.

90.

VII.

Tanszerek gyarapodása.

A) Tanári könyvtár.

- I. *Hittudomány* 1 művel.
- II. *Magyar nyelv és irodalom* 6 művel.
- III. *Classica phil.* 18 művel.
- IV. *Német nyelv és irodalom* 1 művel.
- V. *Történelem* 9 művel.
- VI. *Földrajz* 2 művel.
- VII. *Jog és államtudomány* 2 művel.
- VIII. *Természetrajz* 1 művel.
- IX. *Mathematika* 1 művel.
- X. *Physika* 3 művel.
- XI. *Philosophia, paedagogia* 2 művel.
- XII. *Vegyes* 5 művel.
- XIII. *Folyóiratok* 30 művel.

B) Földrajzi tárhoz.

1. Balaton térképe. 2 drb.
2. A tiszavölgy vízszabályozási térképe 2 db.
3. Térképtartó 11 db.

C) Természetrajzi tárhoz.

1. *Püspök ur ő nagyméltósága* 1 db. tengeri sün-halat ajándékozott.
2. *Teleki Pál és Teleki Jenő* grófok 58 db. tömött madarat ajándékoztak.
3. *Bossin József* ur 1 barna réti héját ajándékozott.

D) Vegytani tár.

Vétel útján 31 db eszközzel gyarapodott.

E) Természettani szertárhoz.

1. Skioptikon, kézi regulatorral és keretekkel, mikroskoppal.
2. Hartl-féle optikai korong és melékletei.

F) Szemléltető képek

1. Seemann-féle fali képek. 48 db.
2. Műemlékek fényképei, 2 db.
3. Vörösmarthy arc képe, 1 db.

G) Rajzszeretár.

1. Bague féle rajzminták 14 drb.
2. Taubinger L. diszitmények 12 lap.
3. Taubinger, az olasz renaissance 12 lap.
4. Hermes tájképek 5 füzet.
5. Faminták a rajzoláshoz 4 drb.

VIII.

Ösztöndíjak, jutalom és segélyezés.**I. Ösztöndíj-alapok.**

A szatmár-egyházmegyei alapítványi pénztárban van a szatmár kir. kath. főgimnázium róm. kath. vallásu tanulói számára tett két ösztöndíj alapítvány: Obermayer András szatmári nagyprépostnak és Rudolf Pál szatmári kanonoknak alapítványa; az elsőből 6, az utóbbiból 3 jóviseletű és szorgalmas tanuló nyer évenként 200—200 koronát. Mindkét ösztöndíj-alapítvány megüresedett helyeit az alapítók végrendelezései szerint a szatmári káptalan adományozza.

Ösztöndíjas tanulók az 1902—903. tanévben.

- a) **Budai Mária-Terézia-féle** 240 korona ösztöndíjat élvez:
Vinkler József VIII. o. tanuló.
- b) **Dr. Szij József-féle** 440 korona ösztöndíjat élvez:
Réti Jenő V. o. tanuló.
- c) **Jövedék birsági alapból** 200 korona ösztöndíjat élvez:
Oravecz Gyula I. o. tanuló, és 300 koronát: Balla Gyula V. osztályu tanuló.
- d) **Alapy-féle** 420 koronás ösztöndíjat élvez:
Gönczi István III. B. o. tanuló.
- e) **Bukovinszky József-féle** 720 koronás ösztöndíjat élvez:
Bukovinszky János VII. o. t.
- f) **Obermayer-féle** alapból 200 korona ösztöndíjat élveztek:
Kormos Gyula	VI o. tanuló.
Rákosi Ferencz	IV. „ „
Lauricz Géza	IV. „ „

Bodnár Alajos	III. A. oszt. tanuló.
Schöber Emil	II. A. „ „
Radlinszky Ernő	I. B. „ „

g) **Rudolf-féle** alapból 200 korona ösztöndíjat élveztek:

Melega Miklós	VI. oszt. tanuló.
Tatz László	V. „ „
Láday Dezső	IV. „ „

A 11 tanuló ösztöndíjának **összege 4120 korona.**

II. Jutalmazás.

a) Jutalomdíj-alap.

1. Dr. **Kádár Ambrus** szatmári székesegyházi kanonok „Divéky jutalomdíj“ című alapítványa (200 korona) olyan jóviseletű tanuló jutalmazására, ki a természettanban vagy természettudományban legkiválóbb előmenetelt tanusít.

A „Divéky jutalomdíj“-at ez évben Höllich Kálmán V. o. t. kapta a természettudomány tanulmányában tanusított előmenetelért.

2. „**Jandrisics János emlék-alapítvány**“ 300 korona. Alapították az 1878. évben érettséget tettek 15 éves találkozójuk emlékére.

Ezen alapítvány évi kamatát azon tanuló ifjú kapja, a ki a hazai történelemben a legalaposabb készültséget tudja felmutatni az érettségi vizsgálaton.

Az érettségi vizsgáló bizottság ez évben a 15 koronányi jutalmat Teodorovics János jelesen érett ifjunak ítélte oda.

3. „**Kratizs Károly alap**“ (31 frt 08 kr.) III. oszt. róm. kath. vallású szegény tanulók közül a legjobbnak karácsonyi ajándékra.

Ez évben ajándékot kapott: Májjer Antal III. oszt. tanuló.

4. „**Szatmári királyi katolikus főgymnasium tanári karának milleniumi alapítványa**“ (1000 korona.)

Ezen összegnek évi kamatai a kereszténységnek a magyar nemzetre gyakorolt felemelő hatását tárgyaló évenként kitűzendő pályakérdés díjául adatként ki gymnasiumunkban olyan katolikus vallású tanulóknak, ki legalább az utolsó három évet iskolánkban töltötte.

A díjat Krompaszky Sándor jelesen érett ifjú nyerte meg; Domokos B. és Mikly György érett ifjak dolgozatukért dicsérettel jutalmazták.

5. **„Beniczky István jutalomdíj-alap.”** (400 korona).

A tőke kamatából évenként két tanuló jutalmazandó egyenlő összeggel és pedig olyanok, kiknek egyike a latin nyelv, másika a mennyiségtan tanulásában mutat fel kiváló előmenetelt.

A latin nyelvben tanusított előmenetelért

Mónus József III. B) o. tanuló;

a mennyiségtanban tanusított előmenetelért

Markó Győző VI. o. tanuló kapták a díjat.

6. **„Hehelein Károly jutalomdíj-alap.”**

Alapító levél.

Azon férfiak, kik a Szatmárnémeti kir. kath. főgimnáziumban 1871 évben érettségi vizsgálatot tettek, találkozóra hívták meg mindazon tanuló társaikat kikkel a nevezett gimnáziumban a IV. osztálytól kezdve valamelyik osztályban együtt tanultak. A találkozó 1901. évi szeptember hó 30-án tényleg létesült. Az összejöttek elhatározták, hogy alapítványt létesítenek s a hozzájárulásra a meg nem jelenteket is felszólítják. Az alapító levél kiállításával alant irt Ratkovszki Pált bízták meg. E megbizásból kifolyólag állítom ki jelen alapító levelet:

1. Az alapítvány címe „Hehelein Károly jutalomdíj alap.”

2. Az alaptőke 800 (azaz nyolczszáz) korona; ezen összeghez járultak:

Barta Ödön ügyvéd, országgy. képviselő, Budapest.

Dr. Darabán János ügyvéd, várm. főügyész, Temesvár.

Daróczy Endre ügyvéd, Szatmár-Németi.

Govrik Ödön birtokos, Ér-Kőrös.

Kende Zsigmond cs. és kir. kamarás, nagybirtokos, Istvándi.

Markovics Adolf, áll. vasuti tiszt, Budapest.

Nagy Sándor ügyvéd, Debreczen.

Nedeczey János ügyvéd, országgy. képviselő, Munkács.

Ratkovszki Pál, kir. kath. főgimn. igazgató, Szatmár-Németi.

Dr. Schnabl Róbert áll. főgimn. igazgató, Budapest.

Somlyai József, árvaházi igazgató, Budapest.

3. Az alapítvány örök időre a Szatmárnémeti kir. kath. főgimnáziumhoz van kötve.

4. A tőke kamatát évenként egy olyan ifju kapja jutalmul az évváró ünnepélyen, ki a latin nyelvben, vagy a görög nyelvben a szokottnál kiválóbb eredményt mutat fel.

5. A jutalmat a Szatmárnémeti kir. kath. főgimnázium tanárkara itéli oda.

6. Az alaptőke a Szatmárnémeti kir. kath. főgymnázium igazgatójának adatott át, az igazgatók által kezelendő s kamatai mindenkor a 4. pontban megszabott célra fordítandók.

Az alaptőkét adományozók nevében és megbízásából jelen alapító levelet a mai napon kiállítottam.

Kelt Szatmár-Németiben, 1903. május 20.-án.

Ratkovszki Pál,

kir. kath főgymnáziumi igazgató.

Ezen évben 50 korona jutalmat kapott a latin nyelvben tanusított kiváló előmenetelért Scheffler János V. o. t.

7. **„Ifj. Lengyel Géza jutalomdíj-alap.“** Alapította dr. Lengyel Márton korán elhunyt példás életű fia emlékére 1902. évi május 27-én. A tőke 500 korona. Kamatát példás életű, szegény sorsu róm. kath. ifju kapja karácsonyi ajándécul.

Ez évben a jutalmat Jakab Sándor III. B. o. tanulónak ítélte oda a tanárkar.

8. **„Mizsey Imre jutalomdíj-alap“**

Alapító-levél.

Alólírott elhatároztam, hogy a Szatmárnémeti kir. kath. főgymnáziumban, hol fiam jelenleg tanul, alapítványt létesítek a következő kikötésekkel.

1. Az alapítvány címe „Mizsey Imre jutalomdíj-alap.“

2. Az alapítvány összege 500 korona.

3. Az alapítvány örök időre a Szatmárnémeti kir. kath. főgymnáziumhoz legyen kötve.

4. A tőke kamatait az iskolai év záró ünnepén egyenlő részben nyerje két-két példás életű róm. kath. vallásu ifju.

5. A jutalmat a Szatmárnémeti kir. kath. főgymnázium tanárkara ítélje oda az arra legérdemesebbeknek.

6. Az 500 korona alaptőkét a Szatmárnémeti kir. kath. főgymnázium igazgatójának, Ratkovszki Pálnak kezéhez lefizettem s kívánom, hogy a tőkét elszámolás kötelezettsége mellett a nevezett főgymnázium igazgatói kezeljék s a kamatokat az 5. pontban körülírt módon a 4. pontban megszabott célra fordítsák.

Jelen alapító levelet 3 példányban állítottam ki s Ratkovszki Pál főgymnáziumi igazgatónak adtam át.

Kelt Jász-Alsó-Szent-Györgyön, 1903. évi május 17-én.

Mizsey Imre.

Mivel az alapító a tőkén felül még 20 koronát is küldött a jutalom-díj már ez évben is kiadatik, jutalmaztattak:

Vári Emil IV. o. t. és Winkler János V. o. t.

9. „*Lengyel Ervin, Géza jutalomdij-alap*“.

Alapító levél.

Forrón szeretett, kis fiunk, néhai Lengyel Ervin, Géza emlékét maradandóvá óhajtván tenni, nevére a szatmári kir. kath. főgimnáziumban, melynek első osztályában egy félévet tanárai közszeretében töltött el, alapítványt teszünk.

1. Az alapítvány czime „Lengyel Ervin, Géza jutalomdijalap.“

2. Az alapítvány összege 500 korona.

3. Az alapítvány örök időre a szatmári kir. kath. főgimnáziumhoz legyen kötve.

4. A tőke kamatait a drága halott osztálytársai közzül kapja egy római kath. vallásu tanuló; midőn pedig a nevezett ifjak elhagyják az intézetet, a mindenkori I-ső osztály egy-egy tanulója, ki szintén róm. kath. vallásu legyen.

5. A jutalmat a szatmári kir. kath. főgimnázium tanárkarra itéli oda minden iskolai év végén a jutalomra legérdemesebbnek.

6. Az alaptőkét a szatmári kir. kath. főgimnázium igazgatójának kezéhez tesszük le; a tőke az illető igazgatók által kezelendő s kamatai mindenkor a 4. pontban megszabott célra fordítandók.

Jelen alapító levelet 3 (három) példányban állítottuk ki s az 500 korona alaptőkével együtt Ratkovszky Pál kir. kath. főgimn. igazgatónak adtuk át.

Kelt. Szatmáron. 1903. május. 31-én

Lengyel Endre és neje Korbuly Nina.

Mivel alapítók ez évi kamatai 20 koronát is lefizettek, a jutalom már ezen évben is kiadatott; ezen jutalomra érdemesnek ítéltetett

Schönpflug Béla I. a) o. tanuló.

10. „*Jászapáti névtelennak jutalomdij-alapja*.“

Szorgalmas, jóviseletű tanuló jutalmazására 100 kor, alaptőke.

A jutalmat ezen évben

Czumbel Lajos II. a) o. tanuló kapta.

11. „*Ratkovszki Pál jutalomdij-alap*.“ Alapították azon férfiak, kik ezen gimnáziumban 1891. évben érettségi vizsgálatot tettek s 1901. évi július hóban 10 éves találkozóra gyűltek. Az alapítólevél még nincs kiállítva. A tőke ezen évi kamatát, 10 koronát, Léber Lőrinc V. o. tanuló kapta a mennyiségtanulásában tanusított szorgalmáért.

b) Esetleges jutalmak.

1. **Meszlényi Gyula megyés püspök ur** ő nagyméltósága 2 db. 20—20 koronás és 2 db. 10 — 10 koronás aranyat ajándékozott azon kijelentéssel, hogy ezen összeget a tanár-kar belátása szerint fordítsa jutalmazásra és adott még 20 koronát a rajzolásban kiválóbb eredményt tanusítók jutalmazására.

Jutalmaztattak:

Domokos Bálint VIII. o. t. 20 kor. arannyal a magyar irodalomban,

Fodor Ferencz V. o. t. a történelemben,

Merlák Ferencz III. b) o. t. a magyar történelemben,

Szilvássy Dezső II. a) o. t. a földrajzban tanusított kiválóbb eredmény- és szorgalomért.

2. **Dr. Kádár Ambrus** kanonok 1 drb. cs. és kir. vert —, és 1 drb. 10 koronás aranyat ajándékozott a vallásban jeles előmenetelt tett jó viseletű két tanuló jutalmazására.

Jutalmaztattak :

Mikli György VIII. o. t.

Mandics László IV. o. t.

3. **V rajzolásban való kiváló előmenetel** jutalmazására, *püspök ur Ő Nagyméltósága* 20 koronát, *Horváth János* ur 40 koronát. Ócsvár Rezső tanár ur 10 koronát, Nyisztor Endre tanító ur 1 koronát adományoztak. Ezen összegből jutalmaztattak

I. díj. Tatz László V. (25 K.)

II. díj. Kerner Pál VI. (15 K.)

III. díj. Vlazáts Vincze VI. (10 K.)

Három-három koronát kaptak :

Eglis Dezső VII.

Nagy Márton VI.

Koller Lajos V.

Leitner János III. B.

Mónus József III. B.

Két-két koronát kaptak:

Mandics László IV.

Fecser Vendel II. A.

Heringer Mihály II. B.

4. **Szilvássy Nándor**, építő mérnök Rozsnyón, 40 koronát ajándékozott azon kijelentéssel, hogy abból 10 koronát egy VI. oszt. és 20 koronát egy II. a) oszt. érdemes tanuló karácsonyi ajándékkul kapjon. Ezen ajándékot kapták:

Schönpflug Ernő VI. o. t. és
Bakács János II. a) o. t.

5. *A helybeli népbank* apományából, mely ezen értesítőben a „Pénzbeli segélyezés“ 4. pontjában van felemlítve. 10-10 koronát kaptak:

Donka Károly I. a) o. t.
Nyikorán László I. a) o. t.
Ferenczik Fülöp I. b) o. t.
Heringer Mihály II. b) o. t.

6. *Egy jeles tornász jutalmazására* a múlt évi tornaverseny jövedelméből 10 korona fordított.

A jutalmat

Heidenhoffer István VI. oszt. tanuló kapta.

A vallás- és közokt. nm. minisztérium. 5 db. diszkötésű könyvet küldött jeles előmeneteli tanulók jutalmazására.

Wodianer Arthur budapesti könyvkiadó 15 művet, részben diszkötésűt, ajándékozott tanulók jutalmazására.

9. *Lővy Miksa* 8 drb. diszkötésű könyvet ajándékozott jeles tanulók jutalmazására.

10. *A Reiser János* féle könyvkereskedés 8 drb. diszkötésű könyvet ajándékozott jeles előmeneteli tanulók jutalmazására.

III. Pénzbeli segély.

1. *Meszlényi Gyula* püspök urunk Önműtsága egy tanuló ellátásának költségeire 240 koronát, egy másiknak segélyezésére 90 koronát adott kegyesen.

2. *A szatmáregyházmegyei alapítváni pénztárból*, — a Frinth-féle alapítvány, b. Fischer István szatmári püspök, utóbb egri érsek és Kállay György egri kanonok, — szegény tanulók segélyezésére tett alapítványaik kamataiból a nmélt. megyés püspök ur adományozása és kijelölésével a jelen iskolai évben 23 tanuló nyert évi segélyül 1040 koronát.

3. *Beniczky Géza* cs. és kir. kamarás, a pápai sz. Gergely-rend lovagja, egy ifju segélyezésére 100 koronát adott kegyesen.

4. *A helybeli Népbank* négy szegénysorsu tanuló segélyezésére 40 koronát ajándékozott.

5. *Demjén Sándor* postafőnök egy alsó osztályu szegénysorsu tanuló segélyezésére 10 koronát adományozott; ez összeget Faulhábel Béla III. b) osztály tanuló kapta.

A pénzbeli segély összeg **1520** korona.

IV. Évi ellátás.

a) *A püspöki papnevelőben* teljes ellátást élvezett 16 növendékünk; egy-egy ifju ellátását évi 500 kor. számítva az évi ellátásra fordított összeg **8000** kor.

b) *A Hám János szatmári püspök* által alapított s a Jézus társasági atyák gondos vezetése alatt álló püspöki konviktusban alapítványi helyeken 33 gimn. tanuló és 2 az atyák kegyességéből részesül teljes ellátásban.

Egy tanuló évi ellátását 400 kor. számítva, a 35 tanuló évi ellátására fordított összeg **14.000** kor. Ugyanazon konviktusban 23 tanuló a jelen iskolai évben is ebédet kapott, melynél 1 tanuló után 100 korona számítva, a pénzérték **2300** kor.

c) *A néhai Irsik Ferencz* pápai praelátus, szatmári apát-kanonok által alapított internátusban 16 gimn. tanuló részesült a jelen tanévben teljes ellátásban; egy tanuló évi ellátását 280 kor. számítva **4480** kor., 3 tanuló ingyen élelmezést kapott, ami **300** korona értéket képvisel.

d) *A helybeli apáca-kolostorban* 12 gimn. tanuló láttatott el a jelen iskolai évben ebéd és vacsorával; egy tanuló után 240 kor. számítva, a 12 tanuló évi ellátása **2880** kor. Ezen tanulók közül háromnak ellátási költségeit *Meszlényi Gyula* megyés püspök ur ő nagyméltósága viselte.

e) *A gimn. tápintézetben* 6 tanuló teljesen, 16 kedvezményes árért volt ellátva; az egész ellátást nyert egy-egy tanuló után 300 kor., a 16 tanulónak nyújtott kedvezményt 2611 kor. számítva az egész segély tesz **4411** koronát.

A teljes és részben való ellátás összes pénzértéke.....36.371 kor.

Az ösztöndíjak összege.....4120 kor.

A pénzbeli segély.....1520 kor.

Összes segélyezés 42.011 kor.

V. Utazási alap.

A tőke 1000 korona; kamata a szegényebb sorsu tanulók kirándulásának lehetővé tételére fordittatik.

Ezen évben nem használtatott fel a kamat.

Tudnivalók.

A) Az iskolába lépés föltételei.

1. A gimnázium **első osztályába** felvétetni óhajtó tanuló és az intézet **magasabb osztályába más intézetből** jelentkező tanuló tartozik felmutatni:

- a) születési bizonyítványát;
- b) előző évi iskolai bizonyítvány;
- c) újraoltási bizonyítványát.

2. A gimnázium **első osztályába** csak olyan tanuló vehető fel, ki a 9. életévet betöltötte és a 12.-et tul nem haladta. (A 12 évesnél idősebbek csak a tanári testület beleegyezése esetén vehetők fel.)

3. A felvétel szabályszerűen az iskolai év bezárása utáni 3 napon s az illető iskolai év első napjain, szeptember 1., 2., 3-án eszközölhető.

4. Felvételre mindenik tanuló **személyesen** és pedig a szülők valamelyike vagy ezek megbizottja kíséretében tartozik jelentkezni s előző évi bizonyítványát akkor is be kell mutatnia, ha ezen intézetnek volt növendéke.

5. felvétel alkalmával mindenik tanulónak fizetnie kell:

felvételi díj czimén	8	koronát;
értesítőre és ifjúsági könyvtárra	2	„ ;
a kath. vallásuaknak énektanításért	1	koronát.

Az egész évi tandíj 60 korona ; ez összeget négy részben lehet fizetni; az első részletet október 10 éig, a másodikat november 25-éig, a harmadikat márczius 5 éig, a negyediket április 29 éig be kell fizetni. Aki kellő időre eleget nem tesz kötelezettségének, az iskola látogatásától eltiltatik.

7. Szegény tanulók tandíj elengedésében részesülhetnek, ha jól tanulnak s jó viseletűek. Tandíj elengedésért a gimnázium igazgatójához kell folyamodni s egy éves keletünél nem régibb szegénységi bizonyít-

ványt kell a kérvényhez csatolni. A kérvény bélyegmentes. Tandij elengedést csak olyan tanuló nyerhet, ki a köteles tárgyak mindenikében **legalább jó eredményt s jó magaviseletet** tanusít.

Folyamodni minden tanévben kétszer lehet és pedig szeptemberben 15-ig és februárban szintén 15-ig.

B) Az 1903—1904. iskolai évre vonatkozó tudnivalók.

A vallás és közoktatásügyi miniszter 1894. évi 50667. sz. rendelete szerint a középiskolák valamennyi osztályába a beiratások már a tanév végén is eszközölhetők. Ehhez képest iskolánkba jun. 29. és 30-án lehet beiratkozni és pedig mindkét napon 9 órától 12-ig. Feltételek:

1. A tanév végén beirt tanulók az igazgatónál hagyják iskolai bizonyítványukat s megkapják a rendes beiratkozási igazolványt.

2. A felvételi díjak e tanulóktól is azonnal beszedendők. Ha a tanév végén fetvett tanulók a jövő tanév elején *szept. 4-ig bezárólag* az osztályfőnöknél személyesen nem jelentkezének, nemcsak a belépésre való jogosultságukat, hanem a befizetett felvételi díjat is elvesztik.

3. Levélben vagy írásban való jelentkezésnek helye nincs

Az 1903—1904. iskolai évre szeptember hóban is lehet beiratkozni. E célból az I., II. és III. osztályba lépő tanulók f. évi szept. 2-án, a IV., V., VI. osztályba lépők szept. 3-án, a VII. VIII. osztályba lépők szept. 4-én délelőtt 9 órától 12-ig jelentkezzenek az igazgatónál.

Az iskolába fölvétetni óhajtó ifju köteles magát orvosi vizsgálatnak alávetni; e vizsgálatot az iskolaorvos díjtalanul eszközli.

A kik ***két tárgyból kaptak elégtélen jegyet,*** javítóvizsgálatra való bocsáttatásra a kassai tankerületi kir. főigazgatótól kérhetnek engedélyt. A kérvényekre ***1 koronás át nem irt bélyeg kell, s mellékelni kell hozzá a bizonyítványt.*** A kérelmet ***a főigazgatóhoz kell czimezni s az igazgatóhoz kell beadni július 6-ig.***

A kik pótló vagy javító vizsgálatra engedélyt nyernek, azok közül a volt I., II., III., osztálybelieknek aug. 31-én, a volt IV., V., VI., VII. osztálybelieknek szept. 1-én, mindkét napon delelőtl 9 órakor kell az igazgatóságnál vizsgálatra jelentkezniök.

A magánvizsgálatot és egész osztályról pótló vizsgálatot tevők aug. 31-én 9 órakor tartoznak az igazgatónál jelentkezni.

A kir.-kath. főgymn. igazgatósága.

X.

Gymnásiumi tápintézet.

BEVÉTEL.

	kor. fill.
1. Pénztári maradvány az 1901 —1902. évről	547.25
2. Lehótzky Jánosné-féle alapítvány 1892. évi kamata.	54.—
3. Elhelyezett tőkék kamata	680.87
4. Földteherment. 100 fritos kötvény 2 szelvényeért	8.—
5. Gőzmalmi 1½ részvény osztalék 1902. évre	22.50
6. Egy tanuló mult évi hátralékos díja	80.—
7. Kedvezményben részesült tanulók ellátási díjul	3468.—
8. Kikölcsönzött tőke visszafizetéséből pénzből kivétetett	2000.—

ADOMÁNYOK.

9. Néhai dr. Lengyel Géza hagyománya és ennek egy évi Kamata	210.—
10. Gróf Károlyi család erdői uradalma 1900/1., 1901/2. és 1902/3 évre	376.42
11. Az 1901. évben érettséget tett ifjak adománya	324.78
12. Szatmár város pénztára 1000 korona 1902. évi kamataul és adományul	120.—
13. Szatmári Takarékpénztár-egyesület	45.—
14. Helybeli Népbank részvénytársaság	50.—
15. Helybeli Termény- és Hitelbank részvénytársaság	40.—
16. Szatmárvármegyei Takarékpénztár „	30.—
17. Helybeli Kereskedelmi és Iparbank részvénytárs.	30.—
18. Helybeli Gazdasági és Iparbank „	10.—
	8096.82

KIADÁS.

	kor. fillér.
1. 21 növendék teljes, 1-nek részben való ellátásáért	4041.—
2. Háztartási egyéb költség	655.75
3. Amortizatio	496.02
4. Tőkésítés	<u>2000.—</u>
	7192.77

Vagyoni állapot az 1901—1902. év végén.

1. Péztári készlet	903.05
2. Tőkésített pénz	17,400.—
3. Aláírásilag biztosított alapítványok	1000.—
4. Lehótzky Jánosné-féle alapítvány	600.—
5. Földtehermentesítési kötvény	200.—
6. Gőzmalmi egy és fél részvény	300.—
7. „Pázmány-sajtó kötvény 4 drb	400.—
8. Az intézet felszerelési leltára 10% leütéssel	500.—
9. Az intézeti házastelek értéke a teher ül rajta	
levő 6223 kor. amortizációs kölcsön levonása után	<u>10,577.—</u>
	31,880.05

Ehhez járul egy bazilika-sorsjegy, a 3924. sorozat 011. sz. és egy szerb nyeremény sorsjegy, a 6766. sor. 40. számu.

Hálás köszönettel kell itt megemlítenem, hogy főtisztelendő *Soltész Imre* kálmándi plébános ur annak emlékére, hogy 50 év előtt gimnáziumunkban érettségi vizsgálatot tett, 500 korona alapítványt tett az egyházmegyei pénztárnál le a tápintézet javára.

Fogadják a kegyes alapítók, pártolók és adományozók forró köszönetét az intézet előljáróságának s a segélyre szorult ifjaknak.

Ratkovszki Pál,
elnök.

Radlinszky József,
alelnök.

Fölkel Béla,
pénztáros.

TARTALOM.

1. Intézetünk madárgyűjteményéről	3
2. Az iskola 1902.—903. életéből	29
3. A tanári személyzet	40
4. Az 1902—1903. évi tanítás tárgyának kimutatása	43
5. A tanulók érdemsorozata	66
6. Statisztikai kimutatás a tanulókról	86
7. Tanszerek gyarapodása	90
8. Ösztöndíjak, jutalmak és segélyezés	92
9. Tudnivalók	100
10. Gimnáziumi tápintézet	102